

B U L G A R I A N
BASIC COURSE

Volume V
Lessons 40-47

November 1963

DEFENSE LANGUAGE INSTITUTE
FOREIGN LANGUAGE CENTER

PREFACE

The Bulgarian Course, consisting of 136 lessons in 13 volumes, is one of the Defense Language Institute's Basic Course Series. The material was developed at the Defense Language Institute and approved for publication by the Institute's Curriculum Development Board.

The course is designed to train native English language speakers to Level 3 proficiency in comprehension and speaking and Level 3 proficiency in reading and writing Bulgarian. The texts are intended for classroom use in the Defense Language Institute's intensive programs employing the audio-lingual methodology. Tapes accompany the texts.

TABLE OF CONTENTS

	Page
1. Lessons 40-47 _____	1-240
Lesson 40 _____	1-38
Grammar Perception Drill _____	2
Cartoon Guide _____	11
Dialogue: A Visit to the Capital _____	12
Grammar Analysis:	
The Past Active Participle _____	14
Past Indefinite Tense _____	16
Grammar Drill _____	23
Reading Text _____	26
Translation _____	30
Questions and Answers _____	31
Homework _____	36
Vocabulary _____	37
Lesson 41 _____	39-72
Grammar Perception Drill _____	40
Cartoon Guide _____	47
Dialogue: In Camp in the Forest _____	48
Grammar Analysis:	
Irregular Imperative Forms _____	50
Formation of Perfective Verbs by means of a Prefix _____	51
Grammar Drill _____	63
Reading Text _____	67
Translation _____	68
Questions and Answers _____	69
Homework _____	75
Vocabulary _____	76

Lesson 42 _____ 79-110

Grammar Perception Drill _____	80
Cartoon Guide _____	85
Dialogue: In the Editorial Office of the News- paper "Evening News". _____	86
Grammar Analysis:	88
Ordinal Numerals _____	88
Verbs Having one Form for Imperfective and Perfective Aspects _____	91
Grammar Drill _____	95
Reading Text _____	99
Translation _____	101
Questions and Answers _____	102
Homework _____	107
Vocabulary _____	108

Lesson 43 _____ 111-136

Grammar Perception Drill _____	112
Cartoon Guide _____	119
Dialogue: The Shrewd Peasant _____	120
Grammar Analysis:	123
Long Personal Pronouns _____	125
Masculine Nouns Ending in Plural in -E _____	126
Grammar Drill _____	129
Reading Text _____	130
Homework _____	131
Questions and Answers _____	134
Homework _____	135
Vocabulary _____	135

Lesson 44 _____ 137-162

Grammar Perception Drill _____	138
Cartoon Guide _____	143
Dialogue: At the Stationery Store _____	144
Grammar Analysis:	
The Demonstratives _____	146
Grammar Drill _____	148
Reading Text _____	151
Translation _____	153
Questions and Answers _____	154
Homework _____	159
Vocabulary _____	160

Lesson 45 _____ 163-192

Grammar Perception Drill _____	164
Cartoon Guide _____	171
Dialogue: A Chance Meeting on the Street before Christmas _____	172
Grammar Analysis:	
Usage of the Short Personal Pronouns as Possessives _____	174
Irregular Past Active Participle _____	176
Grammar Drill _____	179
Reading Text _____	184
Translation _____	185
Questions and Answers _____	186
Homework _____	190
Vocabulary _____	191

Lesson 46 _____ 193-218

Grammar Perception Drill _____	194
Cartoon Guide _____	197
Dialogue: Repair of an Automobile _____	198
Grammar Analysis:	
Past Perfect Tense _____	200
Grammar Drill _____	205
Reading Text _____	209
Translation _____	211
Questions and Answers _____	212
Homework _____	215
Vocabulary _____	216

Lesson 47 _____ 219-240

Grammar Perception Drill _____	220
Cartoon Guide _____	223
Dialogue: A Fire _____	224
Grammar Analysis:	
The Present Participle _____	226
Grammar Drills _____	230
Reading Text _____	232
Translation _____	234
Questions and Answers _____	235
Homework _____	238
Vocabulary _____	239

2. Grammar Index _____ 241-246

ЧЕТИРИДЕСЕТИ УРОК

LESSON 40

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Past Indefinite Tense

ПИЯ, Е, ПИХ - ПИЛ, А, О

АЗ	СЪМ	ПИЛ
ТИ	СИ	ПИЛ
ТОЙ	Е	ПИЛ
ТЯ	Е	ПИЛА
ТО	Е	ПИЛО
НИЕ	СМЕ	ПИЛИ
ВИЕ	СТЕ	ПИЛ/И/
ТЕ	СА	ПИЛИ

българска ракия
червено вино
сливовица

1.

Аз пих сливовица миналата седмица.
Аз съм пил сливовица много пъти.

Аз пих сливовица миналата седмица.

Аз съм пил сливовица много
пъти.

Аз служих в пехотата преди две
години.

Аз съм служил в пехотата.

Аз стрелях с картечница миналия
месец.

Аз съм стрелял с картечница.

Аз ходих на поход преди няколко
месеца.

Аз пуших руски цигари вчера.

и т.н.

Аз играх на карти снощи.

Аз работих в тракторен завод
преди две години.

Аз купих билети за кино.

Аз живях във Варна миналата година.

Аз учих френски преди няколко
години.

Аз танцувах с г-жа Иванова снощи.

и т.н.

2.

Ти служи в артилерията миналата година.

Ти си служил в артилерията.

Ти служи в артилерията миналата година.

Ти пи българска ракия вчера.

Ти вечеря в този ресторант миналата събота.

Ти обядва в това кафене вчера.

Ти поръча пълнени пиперки преди малко.

Ти показва къщата на жена си миналата седмица.

Ти стигна на върха преди малко.

Ти пътува с аероплан миналия месец.

Ти телефонира на г-н Стоянов снощи.

Ти си служил в артилерията.

Ти си пил българска ракия.

Ти си вечерял в този ресторант.

Ти си обядвал в това кафене.

Ти си поръчал пълнени пиперки.

и т. н.

3.

Аз съм пил българска ракия.

Аз не съм пил българска ракия.

Ти пил ли си българска ракия?

Ходил ли си на Витоша?

Пътувал ли си с аероплан?

Аз пътувал ли съм с влак?

Аз учил ли съм английски език?

Ти пригответил ли си раницата?

Гледал ли си този филм?

Аз носил ли съм военни дрехи?

Ти пял ли си български песни?

Свирил ли си на пиано?

Аз работил ли съм в тракторен завод?

Танцувал ли си с жена си?

Аз играл ли съм на карти с учениците?

Ставал ли си в три часа сутринта?

Живял ли съм в София?

Сложил ли си одеалата в раницата?

Купил ли съм кашкавал?

Пушил ли съм български цигари?

Написал ли си домашната работа?

Научил ли си урока?

Да, аз съм пил българска ракия.
Не, аз не съм пил българска ракия.

и т. н.

4.

Той пи българска ракия снощи.

Той е пил българска ракия.
Тя е пила българска ракия.
То е пило българска ракия.

Той пи българска ракия снощи.
Тя пи.....
То пи
Той оздравя преди няколко дена.

Той е пил българска ракия.
Тя е пила българска ракия.
То е пило българска ракия.
Той е оздравял.

тя, детето, син ми, жена ми,
момичето ми, г-н Митев и т.н.

и т. н.

Той настина вчера.
Лекарят би инжекции на Иван снощи.
Тя игра хоро миналата неделя.
Момичето чу това.
Жена ми ряза дърва вчера следобед.
Тя пя български песни снощи.
Чичо му умря миналия месец.
То игра ръченица в събота.
Г-н Колев живя във Варна две години.
Преди малко той реши да отиде на кино.

5.

Той минавал ли е през това село?

тя, то, братовчед ти, сестра ти,
това момиче, г-жа Христова и т.н.

Да, той е минавал през това село.

Не, той не е минавал през това село.

Тя сложила ли е вече масата?
Момичето сложило ли е покривката
и кърпите?
То поставило ли е всички прибори?
Радка наредила ли е вилниците и
лъжиците?
Борис извадил ли е сервиза за кафе
от бюфета?
Ирина наредила ли е столовете?
Момичето забравило ли е да постави
кана за вода?
Той видял ли е солницата някъде?
Тя турила ли е нож за рязане на месото?

и т. н.

6.

Ние служихме в пехотата преди
няколко години.
Ние сме служили в пехотата.
Вие служихте в пехотата....
Вие сте служили в пехотата.
Те служиха в пехотата преди...
Те са служили в пехотата.

Ние служихме в пехотата преди
няколко години.

те, вие и т.н.

Те ходиха на поход миналия месец.
Преди малко ние премерихме дрехите.
Вие събрахте.
Те говориха с дъщеря си по тези
въпроси преди малко.
Вие изпрахте мръсните блузи вчера.
Те зашиха роклите си снощи.
Ние закърпихме чорапите си.
Тази сутрин ние изпратихме костюмите
на химическо чистене.
Вие изчеткахте саката вчера.
Те изгладиха ризите преди малко.

7.

Вие служили ли сте в артилерията?

те, ние, синовете ти и т.н.

Изгладили ли са ризите?
Ние изпратили ли сме костюмите на
химическо чистене?
Те изчеткали ли са саката?
Закърпили ли сте чорапите?
Те говорили ли са с учителя?
Ние поканили ли сме г-жа Петрова?
Вие потърсили ли сте адреса на
г-н Попов?
Те държали ли са изпитите вече?
Ние зашили ли сме всички рокли?

Ние сме служили в пехотата.

Те са служили в пехотата.
Вие сте служили в пехотата.

и т. н.

Да,.....
Не,.....

8.

Аз бях в София миналата година.
Аз съм бил в София.

Аз бях в София миналата година.
Ти беше в София преди две години.

той, тя, те, ние, вие, те,
г-н Хубев, г-жа Лекова,
Христови и т.н.

Тя беше там миналия месец.

Тя беше там, във Варна, миналото лято.
Ние бяхме в Рим преди няколко месеца.
Вие бяхте в Франция миналата година.
Германия
Швейцария

9.

Ти бил ли си в Германия?

той, ти, тя, вие, те и т.н.

Момичето било ли е в Рим?
Франция
Италия
Швейцария
Австрия

10.

Аз съм ходил в Германия два пъти.
Ходил съм в Германия два пъти.

Аз съм ходил в Германия.

ти, той, тя, ние, то, те и т.н.

Той е служил в пехотата.
Тя е била в София.
Те са стреляли с пушки.
Ние сме наредили приборите.

Аз съм бил в София.
Ти си бил в София.

Тя е била там.

и т.н.

Да, аз съм бил в Германия.
Не, аз не съм бил в Германия.

Ходил съм в Германия.

11.

Вие сте ходили на Витоша.
Вие сте ходил на Витоша.

Ние ходили ли сме на Витоша?

Да, вие сте ходили на Витоша.

Не,

Аз ходил ли съм на Витоша?

Да, Вие сте ходил на Витоша.

Да, Вие сте ходили на Витоша.

Вие сте ходил много пъти.

Колко пъти си ходил?

Аз бил ли съм в Австрия?

Аз пътувал ли съм с аероплан?

Аз носил ли съм военни дрехи?

Аз пушил ли съм български цигари?

Аз забравил ли съм учебниците?

12.

Ти си ходил на Витоша.

Ти ходил ли си на Витоша?

Ти си ходил на Витоша.

Ти ходил ли си на Витоша?

тя, ние, той, те, вие и т.н.

Тя е сложила масата вече.

Момичето е наредило столовете.

Той е гледал този филм.

Вие сте пял български песни.

То е било там.

Тя сложила ли е масата вече?

Момичето наредило ли е столо-
вете?

и т.н.

13.

Ти не си ходил в Рим.

Ти не си ли ходил в Рим?

Ти не си ходил в Рим.

Ти не си ли ходил в Рим?

той, тя, то, те, аз, вие и т.н.

Тя не е купила сирене.

Те не са турили ножовете на масата.

Вие не сте приготвили раниците си.

Ние не сме поканили г-жа Митева.

Аз не съм изпратил препоръчаните писма.

Ти не си спал добре.

14.

Аз се умих преди малко.
 Аз съм се умил. /Умил съм се./
 Ти си се умил. /Умил си се./
 Тя се е умила. /Умила се е./

Ти умил ли си се?

Да, аз съм се умил.
 Да, умил съм се.
 Да, тя се е умила.
 Да, умила се е.

Тя умила ли се е?

той, ти, ние, те, вие и т.н.

Те прибрали ли са се вече?
 Вие окъпали ли сте се?
 Момичето върнало ли се е?
 Тя приготвила ли се е?
 Ние отбивали ли сме се често
 в тази кръчма?
 Детето порязало ли се е?

15.

Аз не съм се умил.
 Не съм се умил.

Ти умил ли си се?

Не, аз не съм се умил.
 Не, не съм се умил.

той, вие, тя, те и т.н.

Той обръснал ли се е?
 Тя окъпала ли се е?
 Те събудили ли са се?

16.

Ти си се умил.
 Ти умил ли си се?
 Ти си се умил.

Ти умил ли си се?

аз, вие, ние, те

Той се е умил.
 Той умил ли се е?
 Той се е умил.

Той умил ли се е?

тя, то, син ми, детето

17.

Ти не си се умил.
 Ти не си ли се умил?

Ти не си се умил.

Ти не си ли се умил?

аз, вие, те, ние и т.н.

Вие не сте се окъпали.
 Те не са се обръснали.
 Ти не си се приготвил.

Той не се е умил.
 Той не се ли е умил?

Той не се е умил.

Той не се ли е умил?

тя, то, дъщеря ти, той

То не се е порязало.
 Тя не се е прибрала.
 Той не се е обръснал.

18.

Аз съм сложил приборите.
 Аз съм ги сложил.
 Сложил съм ги.

Ти сложил ли си приборите?

Да, аз съм ги сложил.
 Да, сложил съм ги.

ние, вие, те, ти

Те купили ли са къщата?
 Вие върнали ли сте учебниците?
 Ние гледали ли сме този филм?

Той е гледал този филм.
 Той го е гледал.
 Гледал го е.

Той гледал ли е този филм?

Да, той го е гледал.
 Да, гледал го е.

Тя купила ли е тази шапка?
 Момичето сварило ли е яйцата?

той, тя, то, г-н..., г-жа..

19.

Ти гледал ли си този филм?
 Не, аз не съм го гледал.
 Не, не съм го гледал.
 Той гледал ли е този филм?
 Не, той не го е гледал.
 Не, не го е гледал.

Ти гледал ли си този филм?

Не, аз не съм го гледал.
 Не, не съм го гледал.

той, тя, вие, те, то, ти, аз

Те върнали ли са учебниците?
 Той купил ли е списанието?
 Тя наредила ли е приборите?

20.

Ти върнал ли си книгите на Христо?
 Да, аз съм му ги върнал.
 Да, върнал съм му ги.

Ти върнал ли си книгите на Христо?

Да, аз съм му ги върнал.
 Да, върнал съм му ги.

аз, вие, ние, те, ти

Тя върнала ли е книгите на Христо?
 Да, тя му ги е върнала.
 Да, върнала му ги е.

Тя върнала ли е книгите на Христо?

Да,

той, момичето, то, г-жа...

Аз не съм му ги върнал.
 Той не му ги е върнал.

Той върнал ли е книгите на Христо?

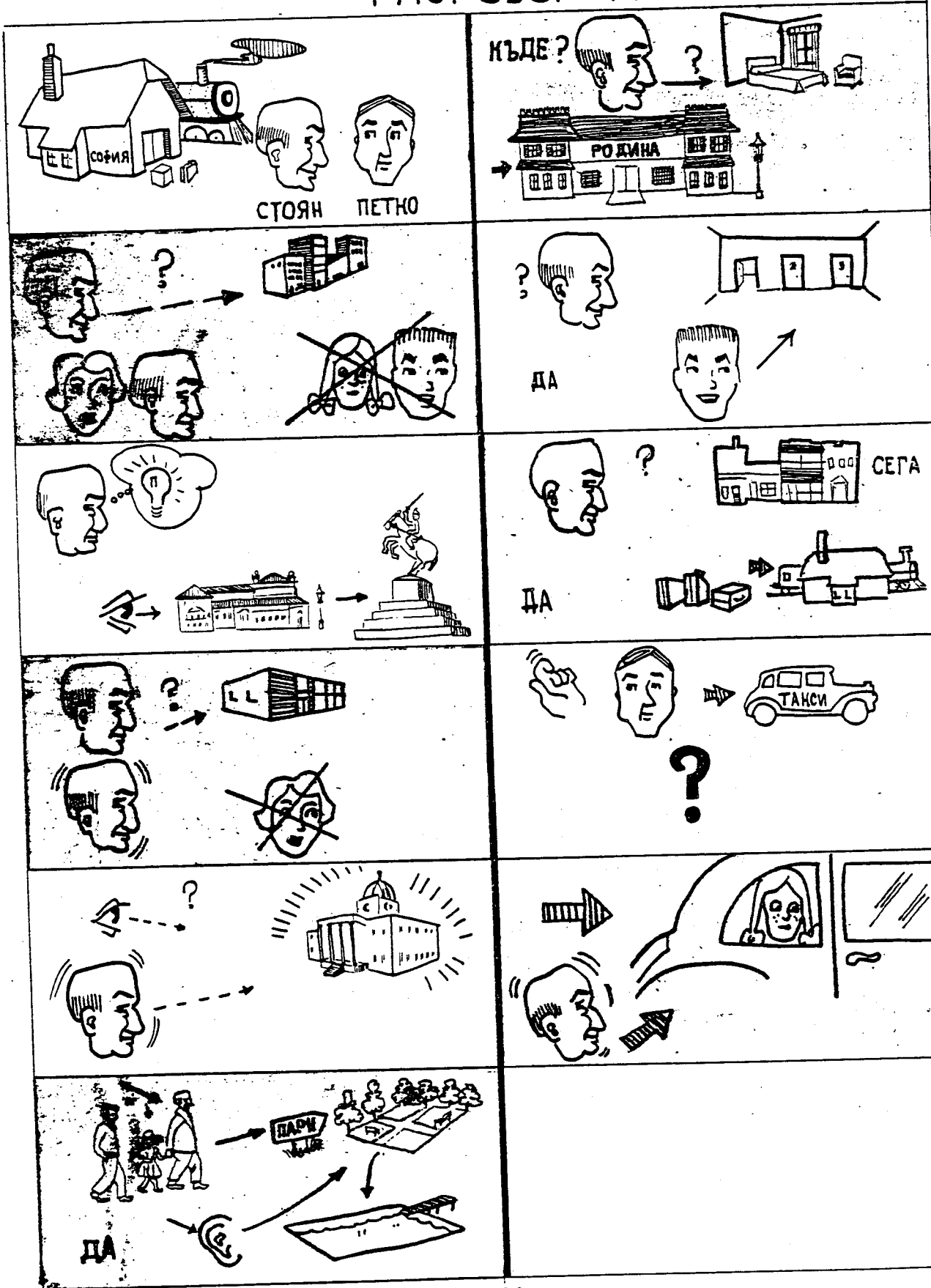
Не,

аз, те, тя, ти, то, вие

Изпратил ли си писмото на майка си?
 Ти показал ли си къщата си на приятелите му?
 Той препоръчал ли е тези блузи на жена си?
 Тя върнала ли ти е книгите?

и т. н.

РАЗГОВОР 40.

ПОСЕЩЕНИЕ В СТОЛИЦАТА

/Двама стари приятели, Петко и Стойчо, които живеят в провинцията, се срещат случайно на гъра София./

5

Петко
Стойчо

- Стойчо, идвал ли си друг път в София?
- Женá ми и аз сме идвали. Деца́та не са идвали.

10

- Какво мислите да правите?
- Имаме намерение да разгледаме Нарóдното събрáние и пáметника на Цар Освободител.

15

- Хóдили ли сте някога в Централния универсáлен магазин /ЦУМ/?
- Аз съм хóдил, но женá ми нýкога не е билá там.

20

- Виждал ли си сградата на Министéрството на вътрешните работи?
- Виждал съм я. Здáнието наистина е мнóго красиво.

- Не пропýскайте да заведéте деца́та в Парка на свобoдáта!
- Непремéнно. Чувал съм, че там има голéми лéтни плавáлни.

25

- Къдé ще отсédнете?
- В хотéл "Родина". Отсýдал съм и пó-рано тáм.

- Запáзили ли сте си стáи?
- Да, син ми е запáзил.

30

- Отиваш ли в градá сегá?
- Да, след като взéма кúфарите си. Остáвил съм ги на гардерóб.

- Елá с мен. Наéл съм таксý.
- Къдé е таксýто?

35

- Ето тáм. Момичето ми е сэднaло вéче в нéго.
- Благодаря ти. Ще дóйда веднáга.

A VISIT TO THE CAPITAL

(Two old friends, Petko and Stoycho, who are living in the country, meet by accident at the Sofia railroad station.)

- Stoycho, have you been in Sofia any other time?
- My wife and I have. The children haven't.
- 10 - What are you thinking of doing?
- We intend to see the National Assembly and the monument of Tsar Osvoboditel.
- Have you ever been to the Central Universal Store (TSUM)?
- 15 - I have, but my wife has never been there.
- Have you seen the new building of the Ministry of the Interior?
- 20 - I have seen it. The building is really very beautiful.
- Don't fail to take the children to the Park of Freedom.
- Without fail. I have heard that there are large summer swimming pools there.
- 25 - Where are you going to stay?
- At the hotel "Fatherland". I've stayed there before, too.
- Have you reserved any rooms?
- Yes. My son has.
- 30 - Are you going into town now?
- Yes. After I get my suitcases. I've left them in the station baggage room.
- Come with me. I've hired a taxi.
- Where is the taxi?
- 35 - Over there. My girl is already sitting in it.
- Thank you. I'll come right away.

-
- 3. провинция is the whole country outside the capital Sofia. It is not an administrative subdivision.
 - 7. идвал ли си? have you come?
 - 8. Народно събрание lit. People's Gathering. The Bulgarian National Assembly corresponds to the House of Representatives. The Bulgarian parliamentary system has only one house. There is no senate.
 - 12. Цар Освободител is the Emperor Alexander II of Russia, who fought with the Ottoman Empire in 1877/78. As a result of that war Bulgaria became an independent state.
 - 13. Централният универсален магазин, a department store, is a state owned enterprise. There is no private business in Communist Bulgaria; ходили ли сте? have you gone?
 - 17. Министерството на вътрешните работи is the most important ministry. It commands the whole administration of the country, its police, secret and uniformed, as well as the s.c. Security Forces, elite communist troops created to keep the Communist Party in power.
 - 30. В града lit. into the town.

ГРАМАТИКА

I. THE PAST ACTIVE PARTICIPLE1. Formation and Usage of the Past Participle in English.

English has one past participle which ends in d(e), t or n. It is neither active nor passive.

Examples:

to visit	past participle	visited
to make	" "	made
to feel	" "	felt
to write	" "	written

This participle and the auxiliary verbs to have or to be are mainly used to form the compound tenses of the active and passive voice.

Examples:

I have visited my friends.
He has made a mistake.
We have felt the cold.
They have written letters.

My friends were visited by the pastor.
A mistake was made.
The cold was felt by us.
Letters were written by them.

2. The Past Participles in Bulgarian

In Bulgarian there are two past participles: one active and another - passive. As in English, both Bulgarian past participles are mainly used to form the compound tenses of the active and the passive voices. Bulgarian uses only one auxiliary verb СЪМ to be for the purpose. This means that while English uses one participle and two auxiliary verbs for the formation of the compound tenses, the Bulgarian uses two participles and one auxiliary verb for the same purpose.

3. Formation of the Past Active Participle

The past active participle changes in gender and number as an adjective. It is formed with the endings -л, -ла, -ло, -ли which are added to the stem of the past tense.*

Examples:

<u>Verbal Group</u>	<u>Present Tense</u>	<u>Past Tense</u>	<u>Past Participle</u>
1st Group	пѣя to drink	пѣх I drank	пѣл, а, о, и drunk
	пѣша to write	пѣсах I wrote	пѣсал, а, о, и written
2nd Group	нося to carry	носѣх I carried	носѣл, а, о, и carried
	ходя to walk	ходил I walked	ходил, а, о, и walked
3rd Group	гледам to look	гледах I looked	гледал, а, о, и looked
	имам to have	имах I had	имал, а, о, и had
The Auxiliary Verb (irregular)	сѣм to be	бѣ-х I was	бил, билá, бѣ, ѣ been

4. Accent of the Past Active Participle

The accent of the past active participle is on the same syllable on which it is in the past tense. Examples:

мѣсли-х	I thought	мѣслил,	мѣслила,	мѣслило,	мѣслили	thought
мѣна-х	I passed	мѣнал,	мѣнала,	мѣнало,	мѣнали	passed
има-х	I had	имал,	имала,	имало,	имали	had

* For the formation of the stem in the past tense see Grammar III 17-19, 46-48, III 76-77, III 104-106.

5. Change of Я to Е in the Past Active Participle

Several verbs of the 1st and the 2nd group (see III 18,77) have in the past tense the vowel -я in front of the endings -х, -хме, -хте, -ха. The past active participles of these verbs, which are formed from the same stem, preserve the я sound in singular, but change it to е in plural.*

Examples:

видя́	-	видя́х:	видя́л,	видя́ла,	видя́ло,	видя́ли
живе́я	-	живя́х:	живя́л,	живя́ла,	живя́ло,	живя́ли
пе́я	-	пя́х:	пя́л,	пя́ла,	пя́ло,	пе́ли

II. PAST INDEFINITE TENSE

1. Formation

The past indefinite tense consists of the past active participle and the present tense of the auxiliary verb сѣм "to be".

Affirmative Form

Imperfective Aspect

Perfective Aspect

Verbs of the 1st Group

Sing:

	аз сѣм пил	I have	аз сѣм изпѣл	I have
1.p.	аз сѣм пѣла	drunk	аз сѣм изпѣла	finished
	аз сѣм пѣло		аз сѣм изпѣло	drinking
				I have drunk
				up
	ти си пил		ти си изпѣл	
2.p.	ти си пѣла		ти си изпѣла	
	ти си пѣло		ти си изпѣло	

* Compare the same vocalic changes in the adjectives. See Vol.III, P-141, para. IV.

LESSON 40

	той е пил	той е изпил
3.p.	тя е пила	тя е изпила
	то е пило	то е изпило

Pl:		
1.p.	ние сме пили	ние сме изпили
2.p.	вие сте пили*	вие сте изпили
3.p.	те са пили	те са изпили

Verbs of the 2nd Group

Sing:				
1.p.	аз съм носил	I have	аз съм поносил	I have carried
	носила	carried	поносила	for a while
	носило		поносило	

2.p.	ти си носил	ти си поносил
	носила	поносила
	носило	поносило

etc.

etc.

Verbs of the 3rd Group

Sing:		
1.p.	аз съм гледал, а,о	аз съм разгледал, а,о
	I have seen	I have looked over
	I have looked at	

etc.

etc.

* Used also as polite form referring to one person. The forms
 Вие сте пил. Вие сте пила.
 may also be used.

2. Meaning and Translation of the Past Indefinite Tense

Meaning

The past indefinite tense expresses an action which has happened in the past, the result of which is evident at the moment when the action is reported. The speaker may have been a. present b. not present, when the action occurred.

Translation

The past indefinite tense may be translated into English in three different ways.

a. With the present perfect tense which in form and often in usage and meaning coincides with the Bulgarian past indefinite tense.

Examples:

Виждали ли си новата опера?
Чувал съм, че в градината има
големи летни плавателни.
Идвал ли си друг път в София.

Have you seen the new opera?
I have heard that there are large
swimming pools in the park.
Have you been to Sofia any other
time?

b. With the past tense, when a definite date is mentioned, which is now wholly past.

Examples:

Снощи съм написал три писма.
Той си купил вчера ново палто.

I wrote three letters last night.
He bought himself a new coat
yesterday.

c. With the present tense or the present tense progressive form when a condition derived from a past action is reported.

Examples:

Моят момиче е седнало вече в
автомобила.
Той си е легнал вече.

My girl is already sitting in
the car.
He is in bed already.

3. Position of the Auxiliary Verb in the Past Indefinite Tense

Since the forms for the present tense of the auxiliary verb *сѣм* are enclitic i.e. they are not stressed, their position in regard to the participle in the past indefinite tense varies.

a. If the sentence starts with any other word but the verb, the usual order is: auxiliary verb + participle.

Examples:

Ива́н е хóдил на кѣно.	Ivan has been at the movies.
Той е пѣсал писмó на башá си.	He has written a letter to his father.
Снóщи е бил на гáрата.	He was at the railroad station last night.
Не сме ви́ждали пáметника.	We haven't seen the monument.

b. If the sentence starts with the verb, the auxiliary verb follows the participle.

Examples:

Хóдил е на кѣно.	He has been at the movies.
Пѣсал е писмó на башá си.	He has written a letter to his father.
Бил е на гáрата снóщи.	He was at the railroad station last night.
Ви́ждали сме пáметника.	We have seen the monument.

The same word order is used in the affirmative questions formed with the interrogative particle *ли* no matter whether the verb is in the beginning of the sentence or not. The particle is inserted between the participle and the auxiliary verb.

Examples

Ива́н хóдил ли е на кѣно?	Has Ivan been at the movies?
Той пѣсал ли е писмó на башá си?	Has he written a letter to his father?
Снóщи бил ли е на гáрата?	Was he at the railroad station last night?

c. The reflexive pronouns СЕ and СИ follow the auxiliary verb in all persons, except in the 3rd person singular, where they precede the verb.

Examples:

Аз съм се бръснал.
 Ти си се бръснал.
 Той се е бръснал.
 Тя се е мила.
 То се е мило.

I have shaved (myself).

She has washed (herself).

Ние сме се бръснали.
 Вие сте се бръснали.
 Те са се бръснали.

Аз съм си купил нова униформа.
 Ти си си купил нова униформа.
 Той си е купил нова униформа.
 Тя си е купила нова униформа.
 То си е купило нова униформа.

I have bought a new uniform for myself.

Ние сме си купили нови униформи.
 Вие сте си купили нови униформи.
 Те са си купили нови униформи.

Бръснал съм се днес.
 Бръснал си се "
 Бръснал се е "
 Мила се е "
 Мило се е "

I have shaved myself today.

She has washed(herself).

Бръснали сме се днес.

etc.

Купил съм си риза.
 Купил си си "
 Купил си е "
 Купила си е "
 Купило си е "

I have bought for myself a shirt.

Купили сме си ризи.

etc.

4. Insertion of the Personal Pronouns - Short Forms

The short personal pronouns in accusative and dative follow the verb as the reflexive pronouns do. They follow the auxiliary verb in all persons except in the 3rd p. singular, where they precede it. If both, one dative and one accusative pronouns are used, the dative always precedes the accusative.

Examples:

a. One pronoun

Affirmative

Ние сме го виждали.
Те са ги пратили.
Той те е срещал.
Тя те е пропу́снала.

We have seen him.
They have sent them.
He has met you.
She has missed you.

Виждали сме го.
Пратили са ги.
Срещал те е.
Пропу́снала ме е.

We have seen him.
They have sent them.
He has met you.
She has missed me.

b. Two pronouns

Аз съм му го казал.
Ти си ѝ го обещал.
Той ми го е давал.
Тя ти го е обещала.

I have told it to him.
You have promised it to her.
He has been giving it to me.
She has promised it to you.

Казал съм му го.
Обещал си ѝ го.
Давал ми го е.
Обещал ти го е.

I have told it to him.
You have promised it to her.
He has been giving it to me.
He has promised it to you.

Interrogative

a. One pronoun

Ние виждали ли сме го?
Те пратили ли са ги?
Той срещал ли те е?
Тя пропу́снала ли те е?

Have we seen him?
Have they sent them?
Has he met you?
Has she missed you?

Interrogativeb. Two pronouns

Аз ка́зал ли сѣм му го?
 Ти обеща́л ли си ѝ го?
 Той давал ли ми го е?
 Тя обеща́ла ли ти го е?

Have I told it to him?
 Have you promised it to her?
 Has he been giving it to me?
 Has she promised it to you?

Negative

The negation **НЕ** is inserted in front of the auxiliary verb. No other changes take place.

Examples:

a. One pronoun

Ние не сме го ви́ждали.
 Те не са ги пра́тили.

We have not seen him.
 They have not sent them.

b. Two pronouns

Аз не сѣм му го ка́зал.
 Ти не си ѝ го обеща́л.

I have not told it to him.
 You have not promised it to her.

Interrogative-Negative

The order is the same as the negative. The interrogative particle follows the auxiliary verb.

Examples:

a. One pronoun

Те не са ли ги пра́тили?
 Ние не сме ли го ви́ждали?

Haven't they sent them?
 Haven't we seen him?

etc.

b. Two pronouns

Аз не сѣм ли му го ка́зал?
 Ти не си ли ѝ го обеща́л?

Haven't I told it to him?
 Haven't you promised it to her?

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Past Indefinite Tense

1.

Аз съм ходил в София.

тя, ние, той, ти, те,
вие, аз, то, вие, Люба,
момичето ми, децата и т.н.

Тя е ходила в София.

и т. н.

Чувал съм, че там има големи
летни плаватни.

Виждал съм го.

Той е запазил стаи в хотела.

Наели са такси.

То е седнало вече в таксито.

Ти си оставил куфарите на гардероб.

Жена ми никога не е била в ЦУМ.

Идвал е друг път тук.

Отсядал съм и по-рано в този хотел.

Ходили ли сте във Вашингтон?

Разглеждали ли са Народното събрание?

Аз съм го гледал.

Той не му ги е върнал.

Ти не си ли се умил?

Те са се обръснали.

Тя окъпала ли се е?

Вие пътувал ли сте с аероплан?

Тя не е пяла български песни.

Децата прибрали ли са се?

Аз не съм им я показал.

Ти не си му го изпратил още.

Върнал ли си му ги?

Ти купил ли си си нови ризи?

Тя легнала ли си е?

Не са ли се събудили още?

Аз не съм закърпила чорапите още.

Те са служили в пехотата.

Тя е сложила масата.

Аз не съм го поканил.

Той никога не се е отбивал в тази кръчма.

2.

Отсядал ли си в хотел "Родина"?

той, вие, те, ние, тя,
родителите ви, аз, момичето
ти, ти, г-жа Пенева и.т.н.

Да, аз съм отсядал в хотел
"Родина".

Не, аз не съм отсядал в
хотел "Родина".

Да, отсядал съм....

Не, не съм отсядал.....

Разглеждали ли са вече Народното
събрание?

Разглеждали ли сте старите римски
дворци и храмове?

Завеждала ли е децата в Парка на
свободата?

Ходил ли си в Рим?... Варна?

Франция? ... Италия?

Германия? ... Австрия?

Учили ли сте руски език по-рано?

френски

немски

италиански

Виждал ли е новото здание на
Министерството на вътрешните работи?

Народната банка?

Народната опера?

Работническата болница?

Той запазил ли е стаи в хотела?

места в театъра?

купето?

киното?

Оставили ли сте куфарите си на гардероб?

Наела ли е такси?

Децата легнали ли са си вече?

Пропуснал ли е да купи билети?

Работил ли си в тракторен завод?

захарна фабрика?

Медицина ли е следвал?

Пили ли са българска ракия?

сливовица

мляко

Живели ли сте в София?.... Рим?

Купил ли е сирене? ... луканка?

месо? ... свински пържоли?

Поръчала ли е винен кебап?

пълнени пиперки?

Научили ли сте урока за днес?

Написал ли си домашната работа?

3.

Къде сте отседнали?

тя, те, той, ти, момичето ти,
ние, аз, вие и т.н.

Къде е отседнала?

Друг ученик:
Отседнала е в хотел
"Родина".

Какво са сложили в раницата?
Кой студент не е написал домашната
си работа за днес?
Какъв сапун си е купил?
Къде са работили те?
Гледал ли си този филм?
Ходили ли сте в ЦУМ?
Какво сте разгледали?
Какво е пило?
Наредила ли е приборите?
Колко инжекции му е бил лекарят?
Къде е била?
С какво са стреляли?
Къде сте живели по-рано?
Купил ли е билети за операта?
С какво са пътували?
Какво е решил да прави?
Какво е сложила на масата?
Какво си забравил?
Как е спал?
Какво е изпратила?
Кого сте поканили?
Какво е изпратила на химическо чистене?
Къде са се отбили?
Какви цигари сте купил?
Събудили ли са се?
С какво си се порязал?
Какво му е казала?
Върнал ли му ги е?
Не сте ли ѝ го върнали?
Гледал ли си го?
Не сте ли се запознали с г-жа Стоянова още?
Изпратила ли ги е?
Разгледал ли си го вече?
На кого е писала?
Кои стаи е мазал?
Какво са си купили?
Какво си е поръчала?
Къде са седнали те?

ЧЕТИВО

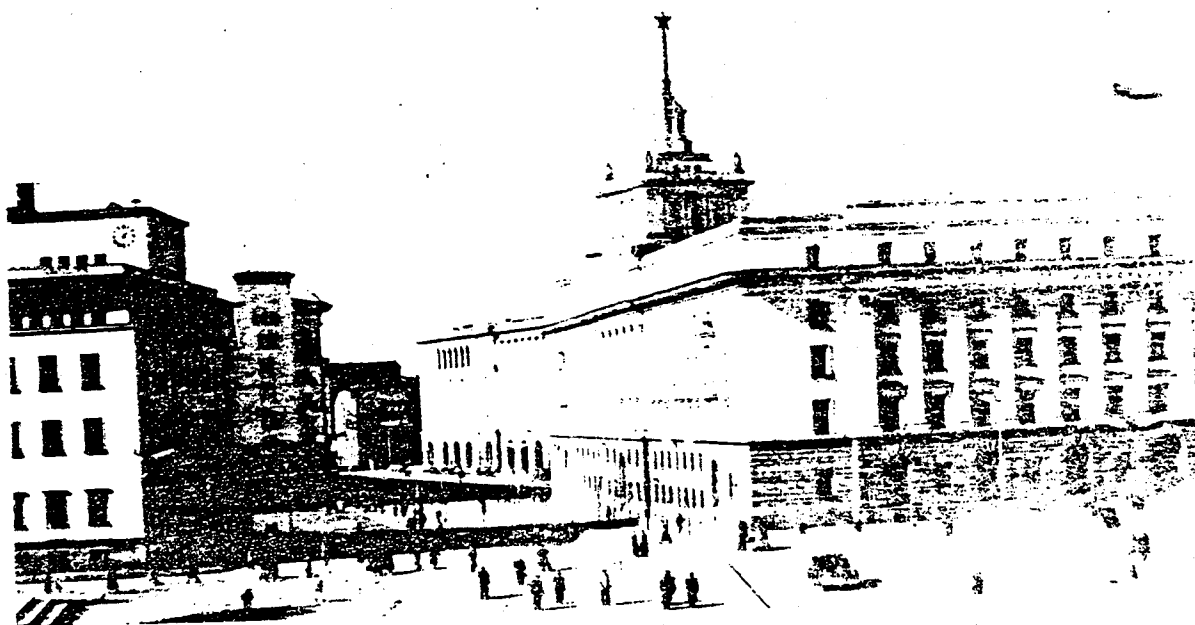
Драги Ричард,

Както знаеш, от няколко седмици съм с жена си и децата си в Европа.. Посетихме Франция, Германия, Швейцария и Австрия. Сега сме в София, столицата на България. Аз съм бил тук и по-рано. Жена ми също е била в България преди, но децата ни не са били.

София е хубав град. Сградите са нови и модерни. В града има много паркове и градини. Когато пътувахме с таксито от гарата за хотела, направи ми впечатление, че движението по улиците е много по-голямо. Има много повече таксита, автомобили, трамваи, автобуси и тролейбуси.

В София има много хотели в които може да отседне един чужденец. Те са модерни и стаите им са големи и удобни, с телефон и топла и студена вода. Ние сме отседнали в хотел "Родина". Този хотел се намира срещу Археологическия музей. Аз съм отседнал тук и по-рано, затова се чувствам като у дома си.

От прозорците на хотела се виждат Градската градина и Народния театър. Ние сме ходили няколко пъти на представление в него. Този път искаме да отидем на опера. Българските оперни певци са много добри. Някои от тях са известни и в чужбина. Недалеч от хотела се намират сградите на Министерския съвет, ЦУМ, Партийния дом и Народната банка.

LESSON 40

Вчера разгледахме храма-паметник „Александър Невски“, който се намира на голям площад зад Народното събрание. Обядвахме в ресторант „България“. Това е голям и хубав ресторант с много добра кухня. Ние си поръчахме български

ястия. Пихме сливова ракия и червено вино.

Следобед наехме такси и се разходихме из града. Видяхме сградата на Министерството на вътрешните работи /МВР/. Зданието е много красиво с внушителна фасада. Минахме също така и покрай Народната банка и Националната музейна палата. Спряхме при Софийския държавен университет /СДУ/ и го разгледахме. В него има много студенти, които следват право, история, геология или други специалности.

В София има много училища, общообразователни и специални. Има също така и няколко училища в които се изучават чужди езици. В тях учениците учат руски, английски, френски или немски езици.

Посетихме също така и завода за електрокари. На връщане минахме край Института за спешна медицинска помощ "Пирогов".

Днес бяхме в Парка на свободата. В този парк има голяма лятна плавалня. Тук децата играха и плуваха цял ден. Прекарахме великолепно.

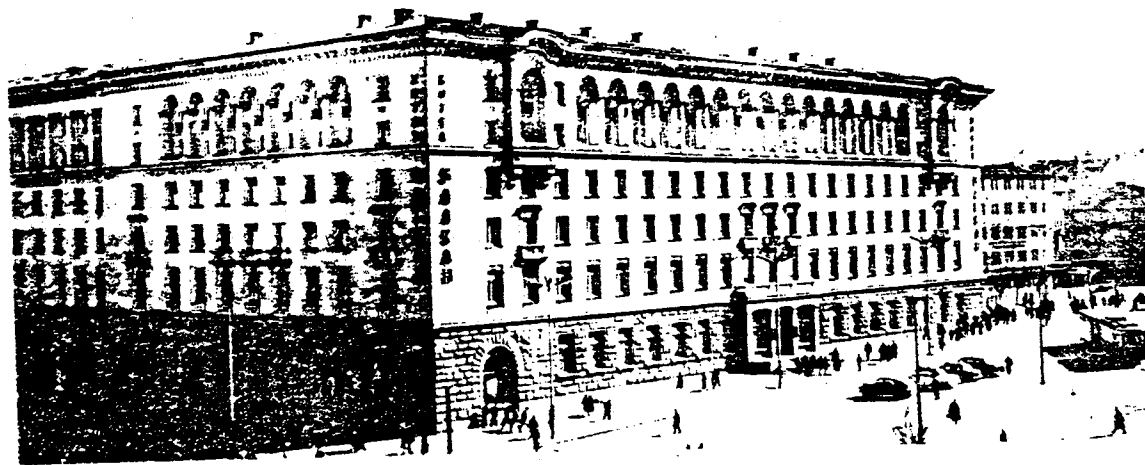
Утре ще заведе жена си на покупки. Тя иска да разгледа магазините и си купи някои неща.

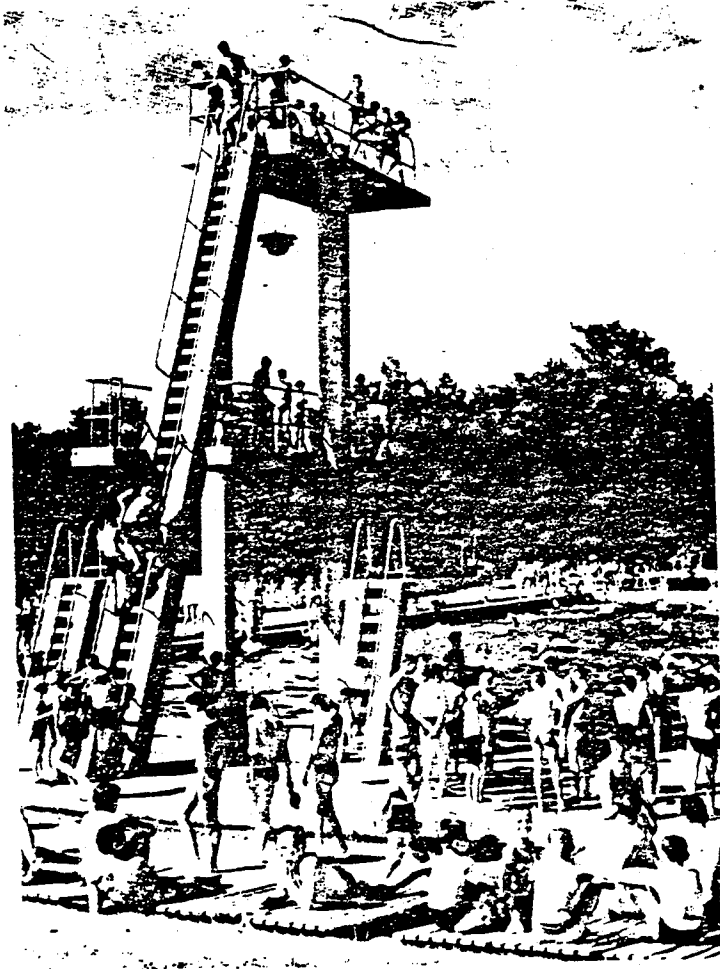
Сега се намирам в Централната поща, от където ти изпращам това писмо. Пощите в България не са като тези в САЩ. В България човек може да изпрати от пощата не само писма и колетти, но и телеграми.

Много здраве на всички приятели.

Със сърдечни поздрави

Бил

Лятната плавалня в Парка на свободата.

ПРЕВОД

1. Did you shave before you took a bath? No. I shaved after I took a bath. What did you do then? Then I dressed and had breakfast.
2. At what time did you go to bed last night? I went to bed at midnight. Isn't that a little bit late? Don't you usually go to bed at nine or ten o'clock? Well, you see, I met an old friend of mine when I was returning home. He was standing in front of a store. He wanted to buy himself a few ties and two silk shirts. We entered the store. Well, did he buy anything? No, he didn't buy anything for himself, but I bought myself a jacket and a hat. After that we stopped at a tavern. We ordered hamburgers and some whisky. We finished our supper at eight-thirty. But we continued to drink. At the end we got drunk. That's why I got home late.
3. Is she washing herself now? No, she isn't washing herself now, she's washing the children. When did they awake? They awoke half an hour ago.
4. Don't worry so much. They'll get ready in time.
5. What is your name? My name is Peter Hitroff.
6. You have to excuse yourself to her. Why? I haven't done anything bad.
7. He is always talking to himself. I sometimes sing to myself.
8. Don't be so slow. Come on, hurry up. We'll have to be at the station at a quarter to eleven. I don't want to miss the train again. I have to get on the train fifteen minutes before it leaves.
9. They didn't wash themselves with soap. They usually wash with water only.
10. When did you get to know that pretty girl? Last Saturday I went on a trip to Vitosha. On Sunday morning I climbed the Black Peak. I forgot to take any food with me. I was very hungry. A pretty girl was sitting alone at a small table by a tree. She was eating bread with dry salami and cheese. Because the weather was cool and windy, I went to her and gave her my jacket. She gave me some bread and dry salami. We began to talk. We talked for a long time. We talked about everything: the weather, the trees around us, the mountains and the sea, a boat ride, a trip on a train. It was dark when we descended from the peak.

ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

А.

1. Къде се срещат двамата стари приятели?
Двамата стари приятели се срещат на гара София.
2. Как се срещат двамата стари приятели?
Двамата стари приятели се срещат случайно.
3. Идвал ли е друг път Стойчо със семейството си в София?
Той и жена му са идвали. Само децата му не са идвали.
4. Какво мислят да правят те в София?
Те имат намерение да разгледат Народното събрание и паметника на Цар Освободител.
5. Коя нова сграда е виждал Стойчо?
Той е виждал новата сграда на Министерството на вътрешните работи.
6. Какво е зданието на Министерството на вътрешните работи?
Зданието на Министерството на вътрешните работи е наистина много красиво.
7. Къде ще заведе Стойчо децата си?
Той ще заведе децата в Парка на свободата.
8. Защо Стойчо няма да пропусне да заведе децата в Парка на свободата?
Стойчо няма да пропусне да заведе децата в парка на свободата, защото е чувал че там има големи летни плавали, в които те ще могат да плуват и играят цял ден.
9. Къде ще отседне Стойчо със семейството си?
Той ще отседне със семейството си в хотел "Родина".
10. Защо иска Стойчо да отседне в хотел "Родина"?
Той иска да отседне в хотел "Родина", защото той е отседнал и по-рано там.
11. Кой е запазил стаи в хотела за Стойчо и за семейството му?
Син му е запазил стаи в хотела.
12. Кога ще тръгне Стойчо от гарата за града?
Той ще тръгне от гарата за града, след като вземе куфарите си.

13. Къде е оставил Стойчо куфарите си?
Той ги е оставил на гардероб на гарата.
14. Защо Стойчо ще отиде с приятеля си Петко в града?
Той ще отиде с приятеля си Петко в града, защото Петко е наел такси.
15. Кой е седнал вече в таксито?
Момичето на Петко е седнало вече в таксито.

В.

1. На кого пише Бил писмо?
Той пише писмо на приятеля си Ричард.
2. От кога е Бил в Европа?
Той е от няколко седмици в Европа.
3. С кого е Бил в Европа?
Той е в Европа с жена си и децата си.
4. Кой страни са посетили те в Европа?
Те са посетили Франция, Германия, Италия, Швейцария и Австрия.
5. Как се казва столицата на България?
Столицата на България се казва София.
6. Кой е бил и по-рано в София?
Бил и жена му са били по-рано в София.
7. Какъв град е София?
София е хубав град.
8. Какви са повечето от сградите в центъра на града?
Повече от сградите в центъра на града са нови и модерни.
9. В София има ли много паркове и градини?
Да, в София има много паркове и градини.
10. Какво направи впечатление на Бил, като пътуваха с таксито за хотела?
Като пътуваха с таксито за хотела, направи му впечатление, че движението по улиците е много по-голямо от по-рано.

LESSON 40

11. Какво имаше по улиците?
По улиците имаше автомобили, трамваи, таксите и автобуси.
12. Какви са софийските хотели, където чужденец може да отседне?
Софийските хотели, в които чужденец може да отседне, са много модерни.
13. Какви са стаите на тези хотели?
Стаите им са големи и удобни.
14. Какво има в стаите на тези модерни софийски хотели?
В стаите на тези модерни софийски хотели има телефон и топла и студена вода.
15. Къде в София е хотел "Родина"?
Хотел "Родина" е срещу Археологическия музей.
16. Как се чувствуваше Бил в този хотел?
Той се чувствуваше като у дома си.
17. Защо се чувствуваше Бил като у дома си в този хотел?
Той се чувствуваше като у дома си в този хотел, защото е отсядал и по-рано там.
18. Какво може човек да види от прозорците на хотел "Родина"?
От прозорците на хотела човек може да види Градската градина, а зад нея - оградата на Народния театър.
19. Ходил ли е Бил много пъти на опера в София?
Да, той е ходил много пъти на опера в София.
20. Какво ще направи Бил непременно този път?
Този път той непременно ще заведе жена си на опера в София.
21. Защо иска той да заведе непременно жена си на опера?
Той иска да заведе непременно жена си на опера, за да може тя да чуе българските певци и артисти, които са много добри.
22. Къде е паметникът на Цар Освободител?
Паметникът на Цар Освободител е пред Народното събрание.
23. Къде е храмът-паметник "Александър Невски"?
Храмът "Св. Александър Невски" е на един голям площад зад Народното събрание.

24. На коя улица в София стават често автомобилни катастрофи?
На улица "Раковски" стават често автомобилни катастрофи.
25. Защо стават често автомобилни катастрофи на улица "Раковски"?
Там стават често автомобилни катастрофи, защото улицата е стръмна и хората обикновено карат бързо по нея.
26. Къде в София е ресторант "България"?
Ресторант "България" е на бул. "Руски".
27. Какъв е ресторант "България"?
Ресторант "България" е много хубав и яденето там е много вкусно.
28. Какво си поръчват обикновено чужденците, когато обядват или вечерят в този ресторант?
Те обикновено си поръчват български ястия като пълнени пиперки, винен кебап, свински пържоли с фасул, гювеч, кюфтета, кебапчета и кисело мляко.
29. Какво пият обикновено българите, когато обядват или вечерят?
Те пият обикновено българско червено вино, когато обядват или вечерят.
30. Какво пият често българите, преди да ядат?
Преди да ядат, българите често пият българска сливова ракия.
31. Какво може човек да наеме, ако иска да се разходи из София?
Ако иска да се разходи из София, човек може да наеме автомобил или такси.
32. В кой университет в София има много студенти?
В Софийския университет има много студенти.
33. Какво следват студентите в Софийския университет?
Студентите в Софийския университет следват право, история, геология и др.
34. Какви училища има в София?
В София има много общообразователни училища.

LESSON 40

35. Какви други училища има в София?
В София има и няколко училища в които учениците учат немски, английски, френски или руски език.
36. Кой завод посети Бил със семейството си?
Те посетиха завода за електрокари.
37. Какво правят децата, когато отидат в лятната плавалня в Парка на свободата?
Те плуват и играят цял ден.
Те плуват и играят цял ден.
38. Защо пощите в България не са като пощите в САЩ?
Закото от тях човек може да изпраща не само писма и колетти, но също и телеграми.
39. Как свършва Бил писмото си до Ричард?
„Много здраве на всички приятели. Със сърдечни поздравя Бил“.

ДОМАШНА РАБОТА

Part I.

1. What did you do during the day when you were in the capital?
We went sight-seeing in the city. In the morning we would get up early, get ready, and have breakfast around seven o'clock. First we would visit the museums. After that we would take the children to a park or sometimes to the Zoo.
2. I used to study a lot when I studied law at the university.
3. He used to drink and smoke a lot a few years ago.
4. As a child she got sick very often.
5. She often wrote her mother when she was abroad. She also sent her a little parcel every week.
6. Each Monday they sang Bulgarian songs at school.
7. When he was a student, he used to have lunch at a restaurant close by the university. He usually had supper at home.
8. When we were vacationing in Varna, we bathed in the sea every day. We used to swim a lot. In the afternoon we would take our row boat and go to the island.

Part II

Tape recording assignment:

1. Record the dialogue to Lesson 40.
2. Tell us how you spent your last summer vacation.

ГЪРЦИЯ. — Гостуваният в страната футболен отбор на „Винер СК“ е победил вчера в Атина местния „Панатинайкос“ с 5:3 (2:1).

КОСТА РИКА. — В гр. Сан Хозе е започнал международен футболен турнир, участие на „Дукла“ (Прага), „Бангу“ (Бразилия) и местните „Аланхуеза“ и „Таприца“. Първите резултати са: „Дукла“ — „Аланхуеза“ 4:1, „Дукла“ — „Таприца“ 1:2, „Бангу“ — „Таприца“ 1:1.

ШВЕЙЦАРИЯ. — В традиционните ски състезания за жени в Грюнденвалд тази година са участвували 38 скиорки от 9 страни. На дългото бягане на 10 км първите шест места са заети: Рантамен (Фин) — 47.05 мин., Кортес (Фин) — 47.50 мин., Боргес (ГДР) — 48.26 мин., Валтер (ГДР) — 48.32 мин., Ел. Гоевница (Полша) — 49.06 мин., М. Букова (Полша) — 49.24 мин.

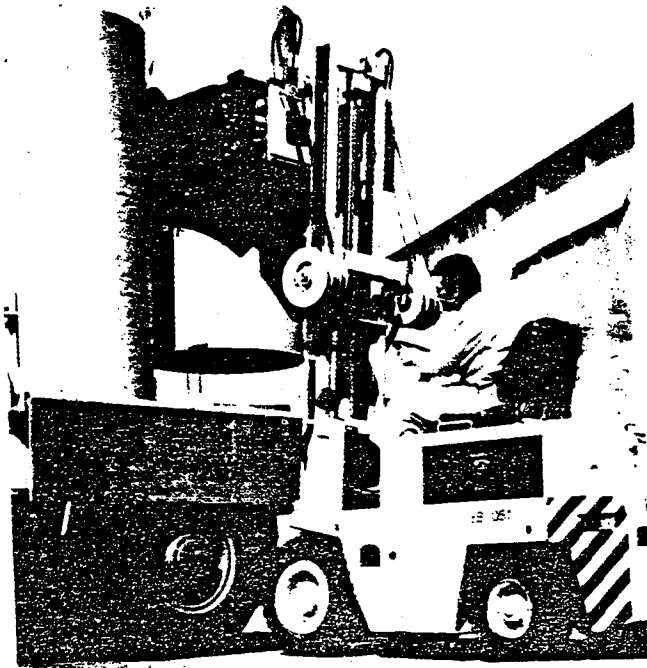
LESSON 40

РЕЧНИК

автобус
 археология
 археологически, -ска, о, и
 банка
 взимам
 взема, е, ех
 вътрешен, -шна, о, и
 геология
 език, -ици
 електрокар
 зад ргеп.
 запазвам
 запая, и, их
 запазвам стая
 здание, я
 и прочее /и пр./ abbr.
 идвам
 идвал ли си в София?
 известен, -сна, о, и
 кухня
 медицински, а, о, и
 министерство
 музей with art музея, музеят
 наемам
 наема, е, ех
 наистина adv.
 намерение
 имам намерение
 нареден, -дна, о, и
 никога adv.
 някога adv.
 образование, я
 общ, а, о, и
 общообразователен, -лна, о, и
 освободител
 оставам
 остава, и, их
 откъдето adv.
 отсядам
 отседна, е, ах
 палата
 паметник, ци
 плавателна
 помощ
 провинция
 пропускам
 пропусна, е, ах
 прочее, виж и прочее

bus
 archeology
 bank
 to take, to get
 inner, interior, internal
 geology
 language, tongue
 forklift
 behind
 to reserve
 to reserve a room in a hotel
 building
 and so on, et cetera
 to come
 have you been in Sofia?
 known, famous
 cuisine, kitchen
 medical
 ministry
 museum
 to rent
 indeed, really
 intention
 I intend to
 people's, national
 never, ever /in neg. sentences/
 ever /in questions/
 education
 general, common, universal
 general education
 liberator
 to leave
 from where
 to stay/ in a hotel/
 hall, chamber
 monument
 swimming pool /public/
 aid, help, assistance
 province, country
 to miss, fail

ра̀бота	affair, matter, work
Министѣрство на вѣтрешните	Ministry of Internal Affairs
ра̀боти	
разглѣждам	to view, see
разглѣдам, а, ах	
родина	fatherland
свобода	freedom
сграда	building
случайно	by accident, by chance
специалност	specialty /major in college/
спешен, шна, о, и	emergency, urgent
сто̀лица	capital
студѣн, а, о, и	cold
събра̀ние, я	meeting, assembly
такси́, -та	taxicab
тролейбус	trolleybus
удобен, -бна, о, и	comfortable
универсален, -лна, с, и	universal
училище,	school
хо̀дя	to walk, go
хо̀дили ли сте в ... ?	have you been
храм, -ове	temple
цар, -ѣ	tzar
центра̀лен, -лна, о, и	central
чо̀вѣк	one /as a general inde'. subj./
чужд, а, с, и	foreign
чу̀вствувам се	to feel like
чужденѣц, -нци	foreigner
кни	June

ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЪРВИ УРОК

LESSON 41

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: I. Irregular Imperative Forms

II. Formation of the Perfective Verbs by means of
a Prefix

I. Irregular Imperative Forms

1.

Ти трябва да влезеш в стаята сега.
Влез в стаята сега!

Вие трябва да влезете в стаята сега.
Влезте в стаята сега!

Ти трябва да влезеш в стаята
сега.

Влез в стаята сега!

Вие трябва да влезете в
стаята сега.

Влезте в стаята сега!

Ти не трябва да влезеш в
стаята сега.

Не влизай.....

Вие не трябва да влезете в стаята
сега.

Ти трябва да излезеш от стаята
сега.

Вие трябва да излезете от
стаята сега.

Ти не трябва да излезеш от
стаята.

Вие не трябва да излезете от
стаята.

Ти трябва да слезеш веднага.

Вие трябва да слезете веднага.

Ти трябва да влезеш в магазина сега.

Ти не трябва да влезеш в магазина.

Вие трябва да влезете в къщата сега.

Вие не трябва да влезете в къщата

Ти трябва да излезеш от хижата.

Вие трябва да слезете от върха сега.

и т. н.

LESSON 41

2.

Ти трябва да видиш този филм.
Виж този филм.

Ти трябва да видиш този филм.
Вие трябва да видите този филм.
.....новата ни къща

автомобила ми
тази сграда
това здание
лятната плавателна

и т.н.

Виж този филм!
Вижте този филм!

3.

Ти трябва да ядеш сега.
Яж сега!

Ти трябва да ядеш сега.
Вие трябва да ядете сега.
Ти не трябва да ядеш от
това месо.

Вие не трябва да ядете сега.
Ти трябва да изядеш сиренето.
Вие трябва да изядете гювеча.
гроздето
пържолите
кюфтетата

Яж сега!
Яжте сега!
Не яж от това месо!

4.

Ти трябва да държиш този изпит утре.
Дръж този изпит утре!

Ти трябва да държиш този
изпит утре.
Вие трябва да държите изпитите
следния месец.
Вие не трябва да държите
изпитите утре.
Ти не трябва да държиш изпита
утре.

Дръж този изпит утре!

Дръжте изпитите следния
месец!

Не дръжте изпитите утре!

Не дръж изпита утре!

5.

Ти трябва да дойдеш на училище утре.
Ела на училище утре!

Ти трябва да дойдеш на училище
утре.

Вие трябва да дойдете тук
веднага.

Ти трябва да дойдеш с нас.
Ти не трябва да дойдеш сега.
Вие трябва да дойдете с мен.
Вие не трябва да дойдете сега.

Ела на училище утре!
Елате тук веднага!

6.

Ти трябва да отидеш у Христови сега.
Иди у Христови сега!
Върви у Христови сега!

Ти трябва да отидеш у Христови
сега.

Вие трябва да отидете да
вечеряте сега.

Вие не трябва да отидете там
сега.

Ти не трябва да отидеш на кино
довечера.

Иди у Христови сега!
Върви у Христови сега!
Идете да вечеряте сега!
Вървете да вечеряте
сега!

7.

Ти трябва да влезеш в стаята.

Вие трябва да излезете от участъка.

Вие трябва да видите тези два филма.

Ти трябва да дойдеш утре.

Вие непременно трябва да ядете грозде.

Ти трябва да слезеш от върха в 4 ч.

Вие трябва да държите този изпит.

Вие трябва да отидете там утре.

Ти трябва да отидеш у тях.

Вие трябва да дойдете веднага.

Вие трябва да влезете в съда сега.

Ти трябва да излезеш навреме този път.

Влез в стаята!

и т. н.

и т. н.

II. Formation of the Perfective Verbs by means of a Prefix

1.

Аз пия вино сега.
Аз ще изпия виното.

Аз пия вино сега.
ракия
мляко
вода
бира

той, вие, тя, ние, ти,
аз, те и т. н.

Аз пия вино сега.
Аз ще изпия една чаша вино.
две чаши вино
едно шише
едно шишенце ракия
една чаша вода
две чаши мляко
три чаши бира

Аз пия вино сега.

той, ние, ти и т. н.

Аз ще изпия виното.

и т. н.

Аз ще изпия една чаша вино.
две

и т. н.

2.

Аз ям пържоли сега.
Аз ще изям пържолите.

Аз ям пържоли сега.
кюфтета
кебапчета
фасул, круши
гювеч, грозде

Аз ям пържоли сега.
Аз ще изям три пържоли.
пет кебапчета
и т. н.

той, вие, те, тя и т. н.

Аз ще изям пържолите.

3.

Аз четох вестници тази сутрин.
Аз прочетох вестниците тази сутрин.

Аз четох вестници тази сутрин. Аз прочетох вестниците..
 списания
 роман
 вестник
 две списания

той, ние, тя, вие, ти, те

4.

Аз писах писмо снощи.
Аз написах едно писмо снощи.
 две писма
 домашната си работа

Аз учих урока тази сутрин.
Аз научих урока.
 разговора
 четивото
 въпросите и отговорите

Аз пуших цигари преди малко.
Аз изпуших две цигари.
 десет цигари
 цигарите

5.

Той се мие сега.
Той ще се умие след малко.

Той се мие сега. Той ще се умие след малко.

аз, те, вие, тя, ти и т. н.

Тя се къпе сега.
Тя ще се окъпе след малко.

Те се обръснат сега.
Те ще се обръснат след малко.

Тя шие татковата риза сега.
Тя ще зашие татковата риза след малко.

LESSON 41

6.

Аз четкам костюма си сега.
Аз изчетках костюма си.

Аз четкам костюма си сега.
сакото
балтона
шапката
панталона

Аз изчетках костюма си.

той, ние, тя, ние, ти
аз, те и т. н.

Той пере мръсните ризи сега.
Той испра мръсните ризи.

Аз гладя костюма си сега.
Аз изгладих костюма си вече.

Тя вади приборите от бюфета.
Тя извади приборите от бюфета.
вилниците
ножовете
сервиза за кафе

Той я кани често.
Той я покани вчера.
Аз му искам пари сега.
Аз му поисках пари преди малко.
Той търси адреса ѝ сега.
Той потърси адреса ѝ.
Аз ям кюфте сега.
Аз изядох кюфтето.
Те кърпят чорапите сега.

Те закърпиха чорапите.
Кой те вика по телефона сега?
Кой те повика по телефона?

Аз се мия сега.
Аз се умих вече.
Аз се обръсна сега.
Аз се обръснах вече.

и т. н.

Чешма на село

РАЗГОВОР 41.

	<p>ДА</p>
	<p>ДА</p>

В ГОРАТА НА ЛАГЕР

Боян
Стоян

- 5 - Тук ще спрем и под този бук ще опънем палатката.
- Мястото е много влажно.
- Нищо от това. Няма да умрем, ако преспим тук една нощ.
- Може би ще намерим другаде сухо място.
- 10 - Нямаме време. Пригответе колчета за палатката!
- Добре. Ти иди и събери дърва за огъня!
- /След малко двамата се връщат./
- Ела ми помогни да опънем палатката!
- Идвам. Ето ти колчетата.
- 15 - Виж къде са въжетата!
- Тук са. Хайде да побързаем, че се стъмва.
- Дръж единия край на платнището!
- Почакай малко! Трябва да забия това колче в земята.
- 20 /След това той забива колчето./
- Ей, много ми е студено. Я запали огъня!
- Дай ми кибрит!
- /Той пали огъня./
- 25 - Постави ли съд за вода на огъня?
- Да, поставих.
- Какво ще направим: чай или кафе?
- Имаме само кафе.
- Завря ли водата?
- Ври вече. Влез в палатката и донеси кафето!
- 30 - Къде ще пием кафето?
- Тук, навън, край огъня.

IN CAMP IN THE FOREST

Boyan
Stoyan

- 5 - Here we'll stop and under this beech tree we'll pitch the tent.
 - The place is very wet.
 - It doesn't matter. We won't die if we sleep here one night.
 - Perhaps we'll find a dry place somewhere else.
- 10 - We don't have time. Prepare pegs for the tent.
 - O.K. You go and gather wood for the fire.
 /After a while the two return./
 - Come and help me pitch the tent.
 - I'm coming. Here are the pegs.
- 15 - See if you can find the ropes.
 - Here they are. Come on, let's hurry, because it's getting dark.
 - Hold one end of the canvas.
 - Wait a minute. I have to drive this peg in the ground.
- 20 /After that he drives the peg in./
 - Hey. I'm very cold. Light the fire.
 - Give me the matches.
 /He lights the fire./
 - Did you put any water in the pot?
- 25 - Yes, I did.
 - What are we going to make; tea or coffee?
 - We have only coffee.
 - Has the water started to boil?
 - It's boiling already. Go into the tent and bring the coffee.
- 30 - Where are we going to drink the coffee?
 - Here, outside, by the fire.

-
13. ела́ ми помогни́ instead of ела́ и ми помогни́
 The conjunction и is very often left out after ела́.
 14. е́то ти..... lit. here for you.
 15. Ви́ж къде́ са въже́тата! lit. see where the ropes are!
 16. че here: зашто́, поне́же
 18. Поча́кай ма́лко! Wait for a while.

ГРАМАТИКА

I. IRREGULAR IMPERATIVE FORMS

1. Several imperfective or perfective verbs and the verbs derived from them have imperative forms which end in a consonant in the singular. The second person plural is formed by adding the ending -TE to the singular. These verbs are the following:

	<u>Imperfective</u>		<u>Perfective</u>		
		<u>Imperative</u>		<u>Imperative</u>	
a. вли́зам to enter	regular		вли́за /вли́за/	влез! влез-те!	enter!
изли́зам to go out	regular		изли́за /изли́за/	излез! излез-те!	go out or get out!
сли́зам to get down	regular		сли́за /сли́за/	слез! слез-те	get down or come down!
b. ви́ждам to see	regular		ви́дя	виж! виж-те	see!
c. държа́ to hold		държ! hold държете!	подържа́ to hold (for a while)	подръж! подръж-те!	hold! (for a while)
задър́жам to hold back	regular		задържа́	задръж! задръж-те!	hold back!
издър́жам to hold out	regular		издържа́	издръж! издръж-те!	hold out!
d. я́м to eat		яж! eat яжете!	изя́м to eat up	изяж! изяж-те!	eat up!

2. The following verbs have imperative forms deriving from other verbs:

Imperfective

Perfective

	<u>Imperative</u>		<u>Imperative</u>	
a. дохо́ждам to come и́двам to be coming to come	regular " "	до́йда	ела́! ела́те!	come!
b. оти́вам to go to be going	оти́вай! ходи́! го! оти́вайте! ходи́те!	оти́да	иди́! върви́! иде́-те върве́-те	go!
			<u>Negative</u>	
			не ходи́ не ходé-те	don't go!

II. FORMATION OF PERFECTIVE VERBS BY MEANS OF A PREFIX

(Continued. Compare Volume II, page 181)

1. The prefixes which are used to transform an imperfective verb into a perfective are the following:

в/ъ/-,	въз-,	до-,	за-	зад-,
из-,	на-,	над-,	о/об/-,	от-,
по-,	под-,	пре-,	пред-,	през-,
при-,	про-,	раз-,	с/ъ/-,	у-,

2. Some of these prefixes do not change the meaning of the imperfective verb, but merely form its perfective counterpart.

Examples:

пи́ша	-	to write	напи́ша	-	to finish writing
че́та	-	to read	проче́та	-	to finish reading

3. Other prefixes do not change the meaning of the basic verb, but limit its action in quantity.

Examples:

пи́ша	-	to write	попи́ша	-	to write a little
пи́я	-	to drink	попи́я	-	to drink a little
пи́я	-	to drink	допи́я	-	to drink to the end

The above rules are not consistent, since in one case a prefix may not change the meaning of the basic verb, but in another case it completely changes it.

Examples:

ме́ря	-	to measure	наме́ря	-	to find
пра́вя	-	to make	попра́вя	-	to repair

4. In most of the cases the meaning of the imperfective verb changes after a prefix is added. One and the same prefix does not change the meaning of all verbs in the same way. There is, however, some regularity in the change of the meaning. Below are given the main meanings which derive from each of the prefixes given above. (See para.i.)

LESSON 41

Prefix В (ВЪ)=into, in

Shows an ingoing (inward) action:

бѣя	- to beat, hit	вбѣя	- to drive in (by hitting)
влѣка́	- to drag	въвлѣка́	- to drag into, involve
вѣдя	- to lead	въвѣда*	- to lead into, introduce
ка́рам	- to drive	вка́рам	- to drive into
но́ся	- to carry	вно́са*	- to bring in, import
пи́ша	- to write	впи́ша	- to write into, enter

Prefix до=to, up to

1. Indicates the end of the verbal action:

говѣря	- to talk	договѣря	- to talk to an end, hence to conclude an agreement
ка́звам	- to say	дока́звам	- to prove
ми́я	- to wash	доми́я	- to finish washing
ма́жа	- to smear, to oil	дома́жа	- to finish oiling
ме́ря	- to measure	доме́ря	- to finish measuring
плу́вам	- to swim	доплу́вам	- to come ashore
пра́вя	- to make	допра́вя	- to finish making
пи́ша	- to write	допи́ша	- to finish writing
пи́я	- to drink	допи́я	- to finish drinking
пу́скам	- to let	допу́скам	- to admit
пера́	- to wash clothes	допера́	- to finish washing (clothes)

* Notice the change of the root vowel.

2. With verbs of motion indicates a movement toward the speaker:

вóдя	- to lead	доведá*	- to bring
йда	- to be coming	дóйда	- to come to
кáрам	- to drive	докáрам	- to bring in a car
но́ся	- to carry	донесá*	- to bring (by carrying)

Prefix за = for

1. Shows the beginning of an action.

в́икам	- to shout	зав́икам	- to start shouting
говóря	- to talk	заговóря	- to start talking
гóтвя	- to cook	загóтвя	- to start cooking
мóля	- to ask, beg	замóля	- to start asking, begging
пéя	- to sing	запéя	- to start singing
п́итам	- to ask a question	зап́итам	- to start asking a question
п́ия	- to drink	зап́ия	- to start drinking
пóчвам	- to start something	запóчвам	- to start doing something
п́авя	- to make	зап́авя	- to start making
т́рся	- to look for	зат́рся	- to start looking for

* Notice the change of the root vowel.

2. Shows limitation of the action. With verbs of motion it shows movement away from the speaker.

вoдья*	-	to lead	заведá*	-	to lead to, to take to
градя́	-	to build	заградя́	-	to surround
кърпя́	-	to mend	закърпя́	-	to finish mending
но́ся*	-	to carry	занесá*	-	to take to
шья́	-	to sew	зашья́	-	to finish sewing

Prefix из = from, out

1. Shows an outward action (opposite to the prefix в)

бѳгам	-	to run	избѳгам	-	to run away, to escape
вoдья	-	to lead	изведá*	-	to lead out
но́ся	-	to carry	изнесá*	-	to export, to carry out
плу́вам	-	to swim	изплу́вам	-	to swim ashore

2. Show that an action is performed up to exhaustion.

градя́	-	to build	изградя́	-	to finish building
ка́рам	-	to drive	изка́рам	-	to drive out
ма́жа	-	to plaster	изма́жа	-	to finish plastering
перá	-	to wash clothes	изпе́ра	-	to finish washing clothes
пе́я	-	to sing	изпе́я	-	to complete a song by singing
пи́там	-	to ask questions	изпи́там	-	to examine
пи́ша	-	to write	изпи́ша	-	to complete (e.g. a page) by writing
редя́	-	to order	изредя́	-	to enumerate
хо́дя	-	to walk	изхо́дя	-	to cover a distance by walking

* Notice the change of the root vowel.

3. Shows an action which affects many persons or objects simultaneously.

бе́ся	- to hang	избе́ся	- to hang many, all
би́я	- to beat, to hit	изби́я	- to kill all living beings of a given amount.
ко́ля	- to slaughter	изко́ля	- to slaughter many, all
ло́вя	- to catch	изло́вя	- to catch many, all
тро́вя	- to poison	изтро́вя	- to poison many, all
ха́пя	- to bite	изха́пя	- to bite many, or on many places

Prefix на = on

1. Shows a definite direction of the action and its end.

ви́я	- to wind	нави́я	- to wind up
во́дя	- to lead	наведá	- to bend down
го́твя	- to cook	наго́твя	- to finish cooking
ма́жа	- to plaster	нама́жа	- to rub on
ме́ря	- to measure	наме́ря	- to find
пи́ша	- to write	напи́ша	- to finish writing
пра́вя	- to do, make	напра́вя	- to finish making, doing
редя́	- to put in order	наредя́	- to put in order, to order

2. Shows that an action is performed up to the point of saturation. All verbs of that category are reflexive.

гле́дам	- to look at	нагле́дам се	- to get tired of looking at
говоря	- to talk	наговóря се	- to talk plenty, to agree
пе́я	- to sing	напе́я се	- to get tired of singing
пи́я	- to drink	напи́я се	- to get drunk
плу́вам	- to swim	наплу́вам се	- to swim enough.

* Notice the change of the root vowel!

LESSON 41

3. Shows the beginning of a limited action.

пíя	- to drink	напíя	- to get somebody drunk
чúя	- to break	начúя	- to break in pieces
ха́пя	- to bite	наха́пя	- to bite a little of

4. Shows an action concentrated toward a certain point.

бе́ра	- to pick	набе́ра	- to pick up
но́ся	- to carry	нане́са	- to pile up, to enter (in a book)

Prefix над = out, over

Shows an action which is performed over something or is overdone, longer than another one.

бя́гам	- to run	нады́гам	- to outrun
живе́е	- to live	нады́вее	- to outlive
пи́ша	- to write	нады́пиша	- to write over some- thing
пи́я	- to drink	нады́пя	- to outdrink some- body

Prefix о or об = around

Shows an action which is performed around, on the periphery of something.

гра́дя	- to build	о́бградя	- to surround
пе́ра	- to wash clothes	опе́ра	- to finish washing
пе́я	- to sing	опе́я	- to perform funeral ser- vice while singing around
пи́ша	- to write	опи́ша	- to describe /the dead
хо́дя	- to walk	о́бходя	- to walk around
ши́я	- to sew	о́бшия	- to sew around

Prefix от = from

1. Shows separation or recession from a point.

вóдя	- to lead	отвéда*	- to lead away, to take to
но́ся	- to carry	отнеса́*	- to carry away, to take to
плу́вам	- to swim, to sail	отплу́вам	- to sail away
ка́рам	- to drive	отка́рам	- to drive away
би́я	- to beat	отби́я	- to repulse

2. Shows an action which is performed in abundance or up to the point of saturation with the idea of being pleasant. (Compare the prefix на para b.) The verbs of this category are reflexive with the particle си.

живе́я	- to live	отживе́я си	- to live enough, plenty
пи́я	- to drink	отпи́я си	- to drink enough & well
ям	- to eat	отя́м си	- to eat plenty & taste-fully
игра́я	- to play	отигра́я си	- to play enough

Prefix по = on, along

1. Shows an action limited in its duration:

говоря	- to talk	поговóря	- to talk for a while
ка́рам	- to drive	пока́рам	- to drive for a while
но́ся	- to carry	поно́ся	- to carry for a while
пи́ша	- to write	попи́ша	- to write for a while
пра́вя	- to make, do	попра́вя	- to repair

(since a repair is a part of the whole action of making a whole object)

* Notice the change of the root vowel.

LESSON 41

2. Intensifies an action.

о́бръзам	-	to hurry	поо́бръзам	-	to hurry up
же́лая	-	to wish	поже́лая	-	to wish
слу́шам	-	to listen to	послу́шам	-	to obey

Prefix под = under

1. Shows an action which is performed under something

па́ля	-	to fire, to build a fire	подпа́ля	-	to set on fire
пи́ше	-	to write	подпи́ше	-	to sign (to write my signature under some- thing)
ре́жа	-	to cut	подре́жа	-	to cut off, trim /thing)

2. A transitive action which comes from below.

пра́вя	-	to make, to do	подпра́вя	-	to counterfeit
ка́рам	-	to drive	подка́рам	-	to start driving
слу́шам	-	to listen to	подслу́шам	-	to eavesdrop

Prefix пре = pre- over

1. Shows an action which is overdone.

пи́я	-	to drink	препи́я	-	to overdrink
би́я	-	to beat	преби́я	-	to kill
я́м	-	to eat	прея́м	-	to overeat
ва́ря	-	to boil, cook	прева́ря	-	to overboil, overcook

2. Shows repetition of an action.

пи́ше	-	to write	препи́ше	-	to copy
пра́вя	-	to make, do	препра́вя	-	to remake
рабо́тя	-	to work	прерабо́тя	-	to (re)process

3. Shows a carrying over or going over something.

но́ся	-	to carry	прене́са*	-	to carry over, transfer
ка́рам	-	to drive	прека́рам	-	to transfer
га́зя	-	to step on	прега́зя	-	to run over

Prefix пред = pre-

Show a condition or action which is performed in front of something or in advance of a given moment.

пи́ша	-	to write	предпи́ша	-	to prescribe
па́зя	-	to guard	предпа́зя	-	to preserve

Prefix при = at

1. Shows a direction, movement toward an object.

влекá	-	to drag	привлекá	-	to attract
б́ягам	-	to run	приб́ягам	-	to run to

2. Shows addition.

ту́ря	-	to put	приту́ря	-	to add
пи́ша	-	to write	припи́ша	-	to ascribe

Prefix про = per, through

1. Shows an action which develops through something in transitive or intransitive sense.

б́я	-	to hit	проб́я	-	to make a hole
ре́жа	-	to cut	проре́жа	-	to cut through
я́м	-	to eat	проя́м	-	to eat through

* Notice the change of the root vowel.

LESSON 41

2. The beginning of an action.

пѣя	- to drive	пропѣя	- to start drinking
пѣя	- to sing	пропѣя	- to start singing
хѣдя	- to walk	прохѣдя	- to start walking

Prefix раз = through, throughout

1. Shows an action in many directions.

бѣя	- to beat, hit	разбѣя	- to defeat
вѣдя	- to lead	разведѣя*	- to show around
носѣя	- to carry	разнесѣя*	- to carry around, to distribute

2. Shows an intensified action. (The perfective verbs are reflexive)

пѣя	- to sing	разпѣя се	- to sing continually
ям	- to eat	разям се	- to eat plenty

Prefix с/ъ/ = with,

1. Shows a putting together.

гѣтя	- to prepare	сгѣтя	- to cook
градѣя	- to build	сградѣя	- to construct
вѣя	- to wind	свѣя	- to fold
берѣя	- to pick	сберѣя	- to put together, collect

2. Movement upside down.

влѣка	- to drag	свлѣка	- to drag down
пўскам	- to drop	спўскам	- to drop down

* Notice the change of the root vowel.

Prefix y = at

Shows an ingoing action.

крѣя - to hide

укрѣя - to hide in

бѣя - to beat, hit

убѣя - to kill

Хижа на Витоша

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: I. Irregular Imperative Forms

II. Formation of the Perfective Verbs by means of a Prefix

I. Irregular Imperative Forms

1.

Вие трябва да излезете от стаята сега.	Излезте от стаята сега!
Вие не трябва да излезете от стаята сега.	Не излизайте от стаята сега!
Ти трябва да излезеш от кухнята.	Излез от кухнята!
Ти не трябва да излезеш от кухнята.	Не излизай от кухнята.
Вие трябва да видите този филм.	
Ти трябва да видиш този филм.	
Ти трябва да влезеш в гостната.	
Вие трябва да ядете плодове.	
Ти не трябва да влезеш в гостната.	
Ти не трябва да ядеш зелени круши.	
Вие не трябва да влезете в стаята сега.	
Вие не трябва да изядете тези ябълки.	
Ти трябва да отидеш на училище сега.	
Вие трябва да влезете в киното.	
Ти трябва да изядеш киселото мляко.	
Вие трябва да дойдете тук веднага.	
Ти трябва да държиш края на платнището.	
Ти не трябва да идеш там.	
Вие не трябва да дойдете утре тук.	
Ти трябва да слезеш веднага.	
Ти трябва да ядеш плодове всеки ден.	
Вие не трябва да ядете много.	
Вие не трябва да слезете от върха веднага.	
Вие трябва да слезете след един час.	
Вие трябва да държите този изпит непременно.	
Вие не трябва да държите този край.	
Ти трябва да дойдеш веднага.	

II. Formation of the Perfective Verbs by means of a Prefix

1.

Аз пия вино сега.
Аз ще изпия виното.

той, вие, те, тя, ние,
ти, аз, и т. н.

Той пие вино сега.
Той ще изпие виното.

Аз пия чай сега.
кафе
мляко
вода

и т. н.

Аз чета вестник сега.
Аз ще прочета вестника.

и т. н.

вестници, списание, -я,
книга, роман, урока

Той яде пържоли сега.
Той ще изяде пържолите.

фасул, кюфтета, круши,
грозде, гървеч, кебапчета,
ябълки, винен кебап, кисело мляко

Аз пиша писма.
Аз ще напиша писмата.

писмо, домашната си работа,
две писма

Аз пуша цигара сега.

Аз ще изпуша цигарата.

Аз паля огъня сега.

Аз ще запала огъня.

Аз уча урока си сега.

Аз ще науча урока си.

Аз се мия сега.

Аз ще се умия.

Аз я викам по телефона сега.

Аз ще я повикам по телефона.

Аз се обръсна сега.

Аз ще се обръсна.

2.

Аз паля огъня сега.
Аз запалих огъня.

той, ние, те, тя, вие,
аз, ти и т. н.

Той пали огъня сега.
Той запали огъня.

и т. н.

Тя се къпе сега.

Тя се окъпа вече.

Те вадят приборите от бюфета сега.

Те извадиха приборите от бюфета.

Тя глади моите ризи сега.

Тя изглади ризите ми вече.

Ти переш мръсните блузи сега.

Ти изпра мръсните блузи.

Тя кърпи чорапите сега.

Тя закърпи чорапите.

Те се мият сега.

Те се умива вече.

Ние учиме урока.

Ние научихме урока вече.

Вие пишете писма.

Вие написахте писмата вече.

Какво правиш ти сега?

Какво направи ти?

Аз ям пържоли сега.

Аз изядох пържолите.

гроздето

кюфтетата

кебапчетата

и т. н.

Аз чета американско списание сега.

Аз прочетох американското списание.

вестника

урока си

романа

Аз пия ракия сега.

Аз изпих ракията вече.

виното

водата

млякото

бирата

3.

Аз се бръсна сега.
Аз още не съм се обръснал.

той, те, ние, ти, вие,
аз и т.н.

Той се бръсне сега.
Той още не се е обръснал.

Той пали огъня сега. Той още не е запалил огъня.
Тя се мие сега. Тя още не се е умила.
Те се къпят сега. Те още не са се окъпали.
Детете яде грозде сега. То още не го е изяло.
Ти пишеш писма сега. Ти още не си ги написал.
Вие учите урока сега. Вие още не сте го научили.
Те пият мляко сега. Те още не са го изпили.
Тя кърпи чорапите ти сега. Тя още не ги е закърпила.
Тя четка балтона на баща си сега. Тя още не го е изчеткала.
Ние шиеме ризите си сега. Ние още не сме ги зашили.
Аз гладя сакото си сега. Аз още не съм го изгладил.
Тя пере мръсните блузи сега. Тя още не ги е изпраля.
Всяка седмица той вика жена си по телефона.
Тази седмица той още не я е повикал.
Всеки месец ние каниме Христови.
Този месец ние още не сме ги поканили.
Аз пуша цигарата сега. Аз още не съм я изпушил.
Тя вади приборите от бюфета сега.
Тя още не ги е извадила.
Всеки ден той иска пари от баща си.
Днес той още не му е поискал пари.
Всяка сутрин той търси шапката си.
Тази сутрин той още не е потърсил шапката си.

и т. н.

и т. н.

ЧЕТИВО

Най-голямото ми удоволствие, когато бях в България, беше да ходя на екскурзия. Почти всяка неделя, сам или с приятели, ходех на Витоша*.

Обикновено отивахме до някоя хижа. Понякога се изкачвахме до Метеорологическата станция, която се намира на Черни връх**. Времето там е почти винаги облачно, хладно и ветровито. Често вали дъжд, затова не оставахме там дълго. Хапвахме набързо, поглеждахме наляво-надясно*** и слизахме надолу. Прибирахме се в хижата при залез слънце.

Ние приготвяхме всичко което ни трябваше за излета, един ден преди да тръгнем за Витоша. Аз отивах на покупки. Купувах пържолки или кайма за кюфтета. Освен това вземахме сирене, кашкавал, малко лукавка и плодове: круши, ябълки или грозде. В раниците си слагахме пуловери, кърпи и разни прибори.

Тръгвахме при изгрев слънце. Пътувахме с влак до село Владая, а от там продължавахме нагоре по реката пеш. Преминавахме реката при вира. Там се спирахме и закусвахме. После се изкачвахме по билото на планината до хижа Кумата.

Една неделя отидохме на Витоша със Стоян. Този път ми нахмех през село Бояна. От Бояна пътят е много стръмен. Забавихме се доста. Когато стигнахме гората, вече се стъмваше.

Решихме да опънем палатката под едно дърво. Мястото беше малко влажно, но нямахме време да търсим сухо място. Събрахме дърва и запалихме огън. Изкарахме въжетата и започнахме да опъваме палатката. Докато Стоян държеше единия край на платнището аз забивах колчетата в земята. Само след десет минути палатката беше готова. Събрахме сухи листа и ги сложихме на земята в палатката. Върху листата поставихме одеалата.

Времето беше много студено. Стоян сложи на огъня съд с вода, за да направим чай. Аз влезох в палатката, за да взема чай, но не можах да намеря. Разбрах, че сме го забравили. Намерих само малко кафе. Приготвихме кафето и седнахме край огъня да го прием. Поговорихме малко и понеже бяхме много уморени скоро си легнахме.

На другия ден се изкачихме на връх Черни връх. Там обядвахме и след като си поинахме добре слязохме през хижа Алеко в Драгалевци. От там с автобуса се прибрахме в София. И двамата бяхме много доволни.

*Витоша - a mountain near Sofia

**Черни връх - the highest peak of Vitosha 2290 m.

*** наляво-надясно - around

ИПЕБОД

1. He was going to the police station when I met him. He was walking very fast. He was turning to the right when I caught up with him.
2. I wasn't listening while they were talking about the accident. I was thinking of something else.
3. You were in a hurry and you were not observing closely the traffic rules. To tell you the truth I was very tired.
4. While he was studying, she was singing and playing the piano.
5. They were washing themselves, while their mother was setting the table.
6. It was getting dark.
7. What were you doing at this time? I was talking to the teacher. And the others? Some were reading American, French, German and Russian magazines, others were writing letters.
8. What were you doing at eight o'clock this morning. I was eating fried eggs at eight o'clock this morning. I was having breakfast. And your wife? She was ironing my shirts. And your children? They were playing in the garden.
9. What was she doing when they entered the room? She was sleeping.
10. He died when they were carrying him to the hospital.
11. I was studying my lesson when my cousin called me on the phone.
12. You were taking the children to school when it started to rain. It was still raining when you arrived at the school.
13. What was he doing while she was preparing the breakfast? He was shaving.
14. As a civilian he was working at the Bulgarian National Bank. I was working at a tractor plant, and they were working at a factory.
15. When we saw her at the police station, she was giving testimony.

ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

A.

1. Къде отидоха Боян и Стоян миналата неделя?
Миналата неделя Боян и Стоян отидоха на лагер в гората.
2. Къде се спряха те?
Те се спряха под един бук.
3. Защо се спряха те под един бук?
Те се спряха под един бук, защото искаха да опънат палатката там.
4. Какво беше мястото под бука?
Мястото под бука беше влажно.
5. Защо двамата приятели не потърсиха другаде сухо място?
Двамата приятели не потърсиха другаде сухо място, защото нямаха време.
6. Ще умре ли човек, ако спи една нощ на влажно място?
Не, човек няма да умре, ако спи на влажно място една нощ.
7. Кой от двамата приготви колчета за палатката?
Стоян приготви колчета за палатката.
8. Какво трябваше да прави Боян през това време?
Той трябваше да иде в гората и да събере дърва за огън.
9. Кога се върнаха двамата?
Те се върнаха след малко.
10. Защо бързаха те да опънат палатката?
Те бързаха да опънат палатката, защото се стъмваше вече.
11. Кой от двамата трябваше да види къде са въжетата?
Стоян трябваше да види къде са въжетата.
12. Кой от тях заби колчетата в земята?
Стоян заби колчетата в земята.

13. Какво направиха двамата приятели, след като Стоян заби колчетата в земята?
След като Стоян заби колчетата в земята, те опънаха палатката.
14. На кого му беше студено?
На Боян му беше студено.
15. Какво каза той на Стоян?
Той му каза да запали огъня.
16. Какво поиска Стоян от него?
Той му поиска кибрит.
17. Защо му беше нужен кибритът на Стоян?
Кибритът му беше нужен, за да запали огън.
18. Защо Стоян постави съд с вода на огъня?
Той постави съд с вода, за да направи чай или кафе.
19. Имаха ли те чай?
Не, те нямаха чай. Те имаха само кафе.
20. Кога влезе Боян в палатката?
Той влезе в палатката, когато водата почна да ври.
21. Защо влезе Боян в палатката?
Той влезе в палатката, за да донесе кафето.
22. Къде пиха кафето двамата приятели?
Те пиха кафето навън край огъня.

В.

1. Какво правя аз почти всяка неделя?
Вие ходите на екскурзия почти всяка неделя.
2. С кого ходя на екскурзия?
Вие ходите на екскурзия понякога сам, понякога с приятели.
3. Докъде отиваме ние обикновено?
Вие обикновено отивате до някоя хижа или пък на лагер в гората.

4. Какво посещаваме от време на време?
Вие посещавате метеорологическата станция от време на време.
5. Къде се намира метеорологическата станция?
Тя се намира под Черни връх.
6. На кой връх се изкачваме ние понякога?
Понякога Вие се изкачвате на Черни връх.
7. Какво е времето на Черни връх?
Времето там е почти винаги облачно, ветровито и хладно.
8. Вали ли често на върха?
Да, на върха вали често дъжд.
9. Защо не стоим дълго на върха?
Вие не стоите дълго на върха, понеже времето там е винаги лошо.
10. Какво правиме на върха?
Хапвате набърже и слизате от върха.
11. Кога се прибираме обикновено в хижата?
Обикновено Вие се прибирате в хижата при залез слънце.
12. Какво правим, един ден преди да тръгнем за Витоша?
Един ден преди да тръгнете за Витоша, Вие приготвяте всичко, каквото Ви трябва за излета.
13. Кой отива за покупки на пазара?
Вие отивате за покупки на пазара.
14. Какво месо купувам аз обикновено?
Вие купувате свински или телешки пържоли, или пък **кайма** за кебапчета или кюфтета.
15. Какво друго взимаме обикновено, когато отиваме на излет?
Когато отивате на излет, Вие обикновено взимате сирене или кашкавал, малко луканка, масло, яйца и хляб, а също така и плодове: круши, ябълки или грозде.
16. Какво слагаме в раниците си освен това?
Освен това Вие слагате в раниците си одеала, пуловери, кърпи и разни пробори.

17. Кога тръгваме сутрин?
Вие тръгвате при изгрез слънце.
18. През къде минаваме обикновено?
Обикновено минавате през село Владая.
19. С какво пътуваме до село Владая?
Вие пътувате с влак до село Владая.
20. А от село Владая?
От село Владая продължавате пеш покрай реката.
21. Къде преминаваме реката?
Вие преминавате реката при вира.
22. Какво правиме обикновено, след като преминем реката?
След като преминете реката, Вие обикновено се спирате и закусвате.
23. Къде се изкачваме след това?
После се изкачвате по билото на планината.
24. С кого отидох на Витоша миналата неделя?
Вие отидохте на Витоша с Стоян миналата неделя.
25. През къде минахме този път?
Този път минахте през село Бояна.
26. Какъв е пътят от село Бояна?
От селото пътят е много стръмен.
27. Кога пристигнахме в гората?
Пристигнахте в гората, когато се стъмваше вече.
28. Защо се забавихме толкова много?
Вие се забавихте доста, понеже пътят от село Бояна е много стръмен, а и раниците Ви бяха много тежки. Трябваше да вървите по-бавно от друг път.
29. Къде решихме да опънем палатката?
Вие решихте да опънете палатката под един бук.
30. Какво беше мястото под бука?
Мястото беше влажно.

LESSON 41

31. Защо се спряхме на това влажно място?
Вие се спряхте на това влажно място, понеже няхахте време да намерите сухо място.
32. Какво направихме най-напред?
Най-напред Вие приготвихте колчета за палатката и и събрахте в гората дърва за огън.
33. Какво направихме след това?
След това Вие взехте въжетата и започнахте да опъвате палатката?
34. Какво правеше Стоян, докато аз забивах колчетата в земята?
Докато Вие забивахте колчетата в земята, Стоян държеше единия край на платнището.
35. След колко минути беше готова палатката?
Палатката беше готова след десет минути.
36. Какво направихме ние, след като приготвихме палатката?
След като приготвихте палатката, Вие събрахте сухи листа и ги сложихте на земята в палатката.
37. Какво поставихме отгоре на сухите листа?
Отгоре на сухите листа поставихте одеалата.
38. Какво направихме след това?
След това Вие извадихте всички неща от раниците си и ги поставихте в палатката.
39. Какво беше времето?
Времето беше много студено.
40. Какво направи Стоян?
Той взе кибрит и запали огън.
41. Какво направи Стоян, след като запали огън?
След като запали огън, той постави съд с вода, за да направи чай.
42. Какво направих аз в това време?
В това време Вие влязохте в палатката, за да вземете чай, но не можахте да намерите чая никъде.

43. Какво намерих аз в палатката?
Вие намерихте само малко кафе.
44. Какво направихме ние, след като приготвихме кафето?
След като приготвихте кафето, Вие седнахте навън
край огъня да го пиете.
45. Защо си легнахме веднага, след като изпихме кафето?
Защото бяхте много уморени.

Стара българска къща в град Копривница

ДОМАШНА РАБОТА

Part I Translate into Bulgarian:

1. Have you ever been to Europe? Yes, I have been to Europe but my wife hasn't. When I was there, I visited France, Germany, and Italy. Next year I'm going there again with my wife and children. We'll visit Switzerland, Austria and Bulgaria this time.
2. Have they swum in the large swimming pool in the Park of Freedom? Yes, they have.
3. Has your wife reserved any rooms at the hotel? No, she hasn't reserved any rooms yet. We're going to stay at another hotel. It is close to the National Theater and it is much cheaper.
4. Have you shaved already? No, I haven't but Peter has shaved. Has he dressed? No, he hasn't dressed yet.
5. Have you returned the books to her? Yes, I have returned them to her. Has Christo? No, he hasn't returned them to her.
6. Which student hasn't written his homework for today? I haven't written it. And the corporal hasn't written it. He hasn't ever written a letter.
7. Have you sent the letter to him? No, I haven't sent it to him yet. Hasn't the girl sent it to him? Yes, she has sent it to him.

Part II Translate and answer in Bulgarian the following questions:

1. Have you ever stayed at a big hotel?
2. Have your friends ever drunk Bulgarian wine?
3. Have you learned well your lesson for today?
4. Have the children not yet gone to bed?
5. Has your wife been to the movies this week?
6. Has the train left the station yet?
7. Have you lived here since last year?
8. Have you been in the room for more than an hour?

Part III Tape recording assignment:

1. Record the dialogue to Lesson 41.
2. Record Part II of this assignment.

РЕЧНИК

ако conj.
 бук n.pl. бѹкове
 влажен, жна, о, и
 време
 от време на време
 вря, и, ях
 завря
 вѹже n.pl. вѹжа and вѹжета
 дрѹгаде adv.
 земя f.
 забѹвам
 забѹя, -е, их
 йда
 той йде
 той йдеше
 аз ше йда там
 йскам да йда
 иди! идете!
 иди и събери дѹрва за огъня!
кайма
 киbrit m.
 кблче n.pl. кблчета
 край m. with art. краят, края
 краиша pl.
 лагер m.
 на лагер
 отѹвам на лагер
 мбже би adv.
 навѹн
 намирам се
 нишо от това
 бгън m. with art. бгънят
 бгънове pl.
 опѹвам
 опѹна, е, ах
 опѹвам палатка
 отборе adv.
 палатка f.
 опѹвам палатка
 паля, и, их
 платнише n.
 под prep.
 студено ми е
 студено му е
 стѹмва се
 стѹмне се p.t. стѹмна се

if
 beech tree
 damp, moist
 time
 from time to time
 to boil

 rope
 somewhere else
 earth; ground; soil
 to drive in

 to come (imp.asp); to go (perf.asp)
 he is coming
 he was coming
 I'll go there
 I want to go
 go!
 go and gather some wood for the
 ground meat fire!
 matches
 peg
 end

 camp
 in camp
 to go camping
 perhaps, maybe
 outside
 to be, to be situated
 it doesn't matter
 fire

 to stretch by pulling; to stretch out

 to pitch a tent
 on top
 tent
 to pitch a tent
 to light
 covers
 under, beneath
 I am cold
 he is cold
 it gets dark

LESSON 41

сух, а, о, и
събирам
съберá, é -брáх
съд, съдове
че conj.

dry
to gather, to collect

container, vessel
because

Скалите при град Белоградчик

Панаирното градче в град Пловдив

Ч Е Т И Р И Д Е С Е Т И В Т О Р И У Р О К .

L E S S O N 4 2

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: I. Ordinal Numerals

II. Verbs Having one Form for the Imperfective and the Perfective Aspects.

I. Ordinal Numerals

1.

Когато отива на театър, г-н А..
обикновено седи на първи, втори
или трети ред.

На кой ред седи обикновено г-н А..? Той обикновено седи на
първи, втори или трети
ред.

Г-н Б...обикновено седи на четвърти,
пети или шести ред.

Къде седи обикновено г-н Б....? Той обикновено седи на
четвърти, пети или
шести ред.

Г-н В...седи на седми, осми,
девети или десети ред.

На кой ред седи г-н В....? Той седи на седми, осми,
девети или десети ред.

Г-жа Г.... седи обикновено на
единайсети, дванайсети,
тринайсети или четиринайсети
ред.

Къде седи г-жа Г...обикновено? Тя седи обикновено на
единайсети, дванайсети,
тринайсети или четири-
найсети ред.
...двайсети, дваьсет и
първи.

и т. н.

2.

Той е пръв /първи/ ученик в класа.*
 Първият ученик в класа е редник.

Кой е пръв ученик в класа?

Какъв е първият ученик в класа?

Г-н В.. е втори в класа.
 Вторият ученик в класа е ефрейтор.

Кой е втори в класа?
 Какъв е вторият ученик в класа?

Г-н С... е трети в класа.
 Третиият ученик в класа е сержант.

и т. н.

Той е пръв /първи/
 ученик в класа.
 Първият ученик в класа
 е редник.

Г-н В...е втори в класа.
 Вторият ученик в класа
 е ефрейтор.

3.

На масата има няколко молива.
 Първият молив е мой.
 Вторият молив е твой.
 Третиият молив е негов.
 Четвъртиият молив е на г-н К....

Колко молива има на масата?
 Чий е първият молив?
 вторият молив?
 третият молив?
 На кого е четвъртиият молив?

и т. н.

На масата има няколко
 молива.
 Първият молив е твой.
 /Ваш/
 мой
 негов
 на г-н К..

4.

Първият молив е жълт.
 Цветът на първия молив е жълт.

Какъв цвят има първият молив?
 Вторият молив е червен.
 Третиият е зелен.
 Четвъртиият е син.

и т. н.

клас = class

Първият молив е жълт.
 Цветът на първия молив
 е жълт.

5.

Аз живея на първия етаж.
 Ти живееш на втория етаж.
 Той живее на третия етаж.

На кой етаж живея аз?
 На кой етаж живееш ти?
 На кой етаж живее той?
 и т. н.

Вие живеете на първия етаж.
 Аз живея на втория етаж.
 Той живее на третия етаж.
 четвъртия етаж.
 и т. н.

6.

На масата има няколко книги.
 Моята книга е първа.
 Първата книга е моя.

Моята книга първа ли е?
 Коя книга е моя?
 Вашата книга втора ли е?

Коя книга е Ваша?
 Неговата книга трета ли е?
 четвърта
 пета
 и т. н.

Да, Вашата книга е първа.
 Първата книга е Ваша.
 Да,.....
 Не,.....
 Втората книга е моя.

7.

На закачалката има няколко кепета.
 Вашето кепе е първо.
 Първото кепе е Ваше.

Чие кепе е първо?
 второ
 трето
 и т. н.

Кое кепе е твое?
 негово
 на г-н Н...?

и т. н.

Моето кепе е първо.
 Неговото кепе е второ.
 Кепето на г-н Т...е трето.

Първото кепе е мое.
 Второто кепе е негово.
 Третото кепе е на г-н Н...

и т. н.

8.

На масата има много моливи.
 Първите моливи са жълти.
 Вторите моливи са червени.
 Третите моливи са сини.

Кои моливи са жълти?
 червени
 сини
 зелени
 кафяви

Първите моливи са жълти.
 Вторите.....

II. Verbs Having one Form for the Imperfective and the Perfective Aspects.

1.

Аз ще телефонирам на г-н П...след малко.
 Аз му телефонирам сега.
 Аз му телефонирах преди малко.
 Какво ще правите след малко?

Какво правите сега?
 Какво направихте преди малко?

Аз ще телефонирам на г-н П.
 след малко.
 Аз му телефонирам сега.
 Аз му телефонирах преди
 малко.

той, те, тя, ние, ти, аз,
 вие и т. н.

2.

Аз трябва да ѝ телефонирам.

той, ние, те, вие, ти и т.н. Той трябва да ѝ телефонира.
 и т. н.

Аз трябва да му телеграфирам.*
 Аз му телеграфирах вчера.
 Аз ще им телеграфирам утре сутрин.
 Аз често фотографирам* децата си.
 Аз ги фотографирах вчера.
 Аз съм фотографирал това здание
 няколко пъти вече.
 Аз искам да я фотографирам.

телеграфирам = to send a wire
 фотографирам = to photograph

Вечерни НОВИНИ

СОФИЯ,
ЧЕТВЪРТЪК,
8 ЯНУАРИ
1959 ГОД.
БРОЙ 2296
ГОД. IX
ЦЕНА 20 СТ.

BULGARIA

ЗЕМЕДЕЛСКО ЗНАМЕ

B U L G A R I A

1 L
M O
No. 2

Published in Russian, Chinese, English, French, Ger

ЧЕРНОМОРСКИ ФРОНТ

НАРОДНА АРМИЯ

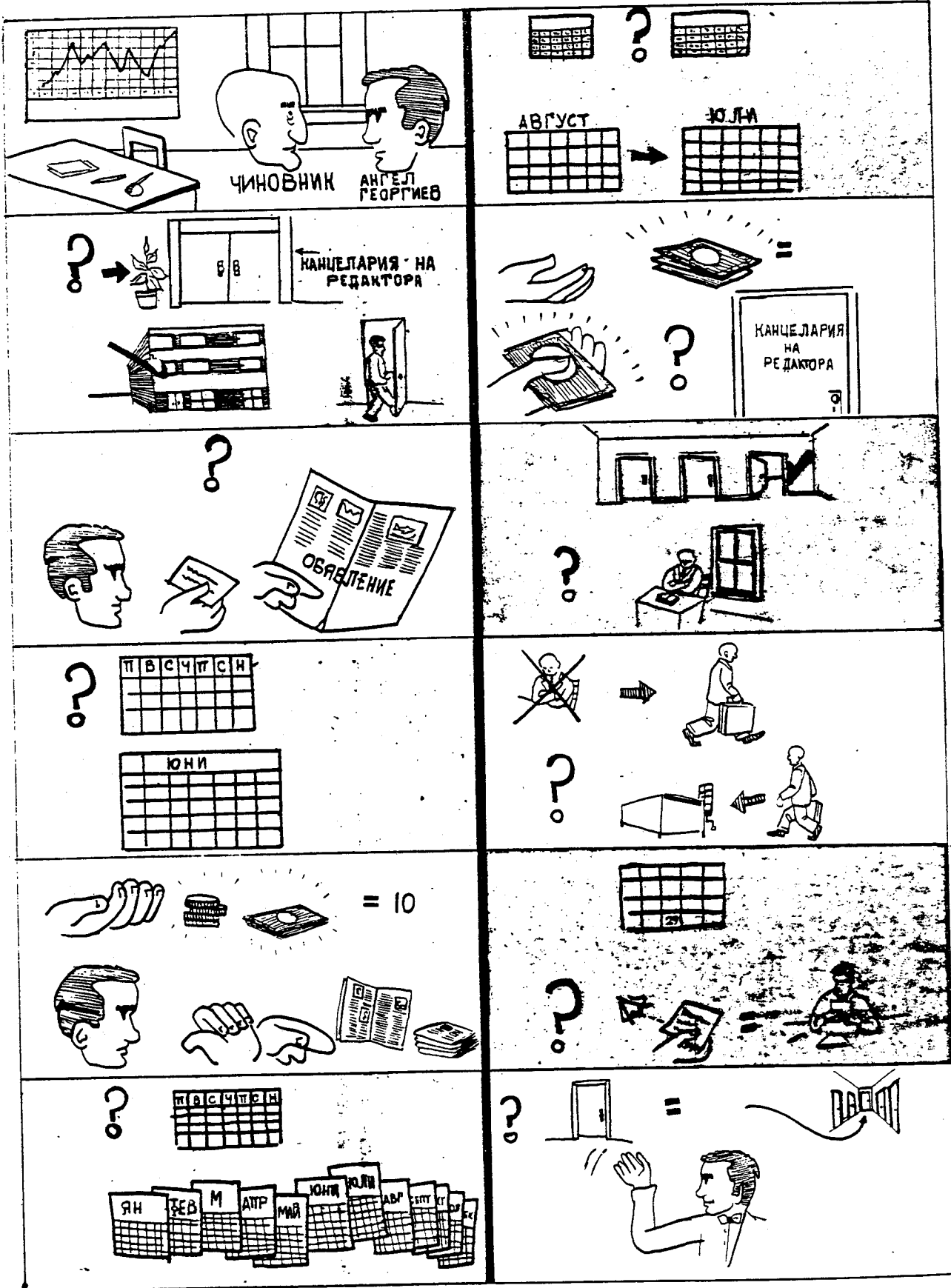
—ОТЕЧЕСТВЕН ФРОНТ. РАБОТНИЧЕСКО ДЕЛО

БЪЛГАРСКИ ВОИН

КН. 7
ЮЛИ
1954

ЕЗИК *СТЪРШЕЛ*
И ЛИТЕРАТУРА

РАЗГОВОР 42.

В РЕДАКЦИЯТА НА ВЕСТНИК "ВЕЧЕРНИ НОВИНИ"

Ангел Георгиев
Портиер

- 5
- Моля, къде се намира редакцията на вестник "Вечерни новини"?
 - На втория етаж.
/Отива в редакцията при един от служителите./

Ангел Георгиев
Служител

- 10
- Какво обичате, моля?
 - Искам да дам това обявление.
 - Когато искате да го публикуваме?
 - В сряда, четвъртък и петък, на трети, четвърти и пети юни.
- 15
- Струва 2 лв.
 - Искам също така да се абонирам за вестника.
 - За колко време?
 - За една година.
- 20
- От кога?
 - От първи януари до 31 декември тази година.
 - Всичко струва 13 лв.
 - Заповядайте. Къде е кабинетът на редактора? моля?
- 25
- Третата стая отдясно.
 - Тук ли е той сега?
 - Не. Той е в отпуск.
 - Когато ще се върне?
 - Ще се върне на 29 т.м.
 - Кой може тогава да прегледа тази статия?
- 30
- Помощник-редакторът.
 - Къде е кабинетът му?
 - В дъното на коридора.
 - Благодаря! Довиждане!

In the Editorial Office of the Newspaper "Evening News"

Angel Georgieff

Doorman

A clerk

- 5 - Where is the editorial office of the newspaper "Evening News" located please?
- On the second floor.
/ He goes into the editorial office to one of the clerks./
- 10 - What can I do for you?
- I'd like to place this advertisement.
- When do you want us to publish it?
- On Wednesday, Thursday and Friday, the third, fourth and fifth of June.
- 15 - It costs 2 leva.
- I'd also like to subscribe to the newspaper.
- For how long?
- For one year.
- From when?
- 20 - From the first of January to the 31 of December.
- Altogether it costs 13 leva.
- Here you are. Where is the editor's office, please?
- The third room on the right.
- 25 - Is he here now?
- No. He is on leave.
- When will he return?
- He'll return on the 29th of this month.
- Who can look over this article then?
- 30 - The assistant editor.
- Where is his office?
- At the end of the corridor.
- Thank you. Goodbye.

1. The newspaper Вечерни новини (Evening News) is a publication of the City Council of the Communist Party in Sofia. All newspapers in the present day Bulgaria are owned by the state or by a city and edited by the Communist Party. Privately owned and edited newspapers do not exist.

11. обявление announcement. Advertisements are rare in the newspapers, since there is no private enterprise.

12. кога искате /ние/ да го публикуваме. when do you want us to publish it. Against the English accusative (us) and the infinite (to publish) Bulgarian has a nominative /ние/ and the conjunction да plus the present tense of the verb.

32. дъно bottom, of any vessel.

ГРАМАТИКА

I. ORDINAL NUMERALS

1. The ordinal numerals, like adjectives, change in gender and number.
Examples:

първи,	първа,	първо,	първи	1st
първ,	първа,	първо,	първи	
втори,	втора,	второ,	втори	2nd
трети,	трета,	трето,	трети	3rd
десети,	десета,	десето,	десети	10th

двадесети, двадесета, двадесето, двадесети 20th
тридесет и първи, тридесет и първа, о, и. 31st

2. In compound numbers only the last numeral is an ordinal.
Examples:

22nd	двадесет и втори,	а, о, и
35th	тридесет и пети,	а, о, и
120th	сто и двадесети,	а, о, и
225th	двеста двадесет и пети,	а, о, и
1001st	хиляда и първи,	а, о, и

3. The ordinal numerals may have an article as adjectives.
Examples:

първият полк
the first regiment

първата класа
the first class

първото отделение
the first grade

първите ученици
the first students

вторият ден
the second day

втората тетрадка
the second note-book

второто писмо
the 2nd letter

вторите номера
the second numbers

LESSON 42

The ordinal numerals are as follows:

1.	първи, или пръв	първа,	първо,	първи	first
2.	втори,	втора,	второ,	втори	second
3.	трети,	трета,	трето,	трети,	third
4.	четвърти,	четвърта,	четвърто,	четвърти	fourth
5.	пети,	пета,	пето,	пети	fifth
6.	шести,	шеста	шесто,	шести	sixth
7.	седми,	седма,	седмо,	седми	seventh
8.	осми,	осма,	осмо,	осми	eighth
9.	девети,	девета,	девето,	девети	ninth
10.	десети,	десета,	десето,	десети	tenth
11.	единадесети,*	-а,	-о,	-и	eleventh
12.	дванадесети,	-а,	-о,	-и	twelfth
13.	тринадесети,	-а,	-о,	-и	thirteenth
14.	четирнадесети,	-а,	-о,	-и	fourteenth
15.	петнадесети,	-а,	-о,	-и	fifteenth
16.	шестнадесети,	-а,	-о,	-и	sixteenth
17.	седемнадесети,	-а,	-о,	-и	seventeenth
18.	осемнадесети,	-а,	-о,	-и	eighteenth
19.	деветнадесети,	-а,	-о,	-и	nineteenth
20.	двадесети,	-а,	-о,	-и	twentieth
21.	двадесет и първи,	-а,	-о,	-и	twenty-first
22.	двадесет и втори,	-а,	-о,	-и	twenty-second
23.	двадесет и трети,	-а,	-о,	-и	twenty-third
24.	двадесет и четвърти,	-а,	-о,	-и	twenty-fourth

* Colloquial forms: единайсети, а, о, и; дванайсети и т. н.

25.	два́десет и пѣти,	-а,	-о,	-и	twenty-fifth
26.	два́десет и шѣсти,	-а,	-о,	-и	twenty-sixth
27.	два́десет и сѣдми,	-а,	-о,	-и	twenty-seventh
28.	два́десет и ђсми,	-а,	-о,	-и	twenty-eighth
29.	два́десет и девѣти,	-а,	-о,	-и	twenty-ninth
30.	три́десети,	-а,	-о,	-и	thirtieth
40.	чѣтири́десети,	-а,	-о,	-и	fortieth
50.	петдесѣти,	-а,	-о,	-и	fiftieth
60.	шестдесѣти,	-а,	-о,	-и	sixtieth
70.	седемдесѣти,	-а,	-о,	-и	seventieth
80.	осемдесѣти,	-а,	-о,	-и	eightieth
90.	деветдесѣти,	-а,	-о,	-и	ninetieth
100.	стѡтни,	-а,	-о,	-и	hundredth
101.	сто и пѣрви,	-а,	-о,	-и	hundred and first
200.	двустѡтни,	-а,	-о,	-и	two hundredth
201.	двѣста и пѣрви,	-а,	-о,	-и	two hundred and first
300.	тристѡтни,	-а,	-о,	-и	three hundredth
301.	триста и пѣрви,	-а,	-о,	-и	three hundred & first
400.	чѣтиристѡтни,	-а,	-о,	-и	four hundredth
500.	петстѡтни,	-а,	-о,	-и	five hundredth
600.	шестстѡтни,	-а,	-о,	-и	six hundredth
700.	сѣдемстотни,	-а,	-о,	-и	seven hundredth
800.	ђсемстѡтни,	-а,	-о,	-и	eight hundredth
900.	деветстѡтни,	-а,	-о,	-и	nine hundredth

1000.	хилядни, -а, -о, -и	thousandth
1001.	хиляда и първи, -а, -о, -и	thousand & first
2000.	двухилядни, -а, -о, -и	two thousandth
10,000.	десетохилядни, -а, -о, -и	ten thousandth
100,000	стохилядни, -а, -о, -и	hundred thousandth
1,000,000	милионен, -нна, -нно, -нни	millionth

Days, months and years are expressed with ordinal numerals:

15.12.1951 г. - петнадесети /ден на дванадесетия месец/
декември хиляда деветстотин петдесет и първа /година/.

II. VERBS HAVING ONE FORM FOR IMPERFECTIVE AND PERFECTIVE ASPECTS

Some Bulgarian verbs, mostly of foreign origin, have no special form for the perfective aspect. i.e. their perfective form is exactly the same as the imperfective.

These verbs end in -ирам or -увам /овам/
They all are in the third group.

Examples:

абони́рам се /за нещо/	to subscribe
агити́рам /за нещо/	to campaign
адреси́рам /нещо до/	to address
аклиматизи́рам се /към/	to acclimatize
аларми́рам /някого/	to alarm
амбици́рам се /за нещо/	to become ambitious
амнисти́рам /някого/	to pardon (criminal)
ампути́рам /нещо на някого/	to amputate
анализи́рам /нещо/	to analyze
ангажи́рам /нещо, някого/	to reserve
анули́рам /нещо, някого/	to annul

апелирам /към някого/	to appeal
аплодирам /някого, нещо/	to applaud
аргументирам /нещо/	to prove
асфалтирам /нещо/	to cover with asphalt
атакувам /нещо, някого/	to attack
банализирам /нещо/	to make banal
бламирам /някого/	to expose
боксирам /някого/	to box
бомбардирам /нещо/	to bombard
бронирам /нещо/	to armor
вербувам /някого/	to recruit
ваксинирам /някого/	to inoculate, to vaccinate
варирам	to vary
вегетирам	to vegetate
гарантирам /нещо/	to give a guarantee
гарирам /нещо/	to put in a garage
датирам /нещо/	to date
декорирам /нещо/	to decorate
дирижирам /нещо/	to conduct
документирам /с нещо/	to prove by documents
експонирам /нещо/	to expose
електризирам /нещо/	to electrify

LESSON 42

елимини́рам /не́що/	to eliminate
идеализи́рам /не́що/	to idealize
инспири́рам /ня́кого/	to inspire
инфекти́рам /не́що, ня́кого/	to infect
канализи́рам /не́що/	to make sewer system
кандидати́рам /ня́кого/	to nominate
капитули́рам	to capitulate
квартиру́вам /в/	to quarter
капари́рам /не́що/	to make a deposit
легализи́рам /не́що/	to legalize
локализи́рам /не́що/	to localize
маневри́рам /с не́що/	to maneuver
манипули́рам /с не́що/	to manipulate
маски́рам /не́що/	to mask
мини́рам /не́що/	to mine
опакóвам	to pack
опери́рам /ня́кого/	to operate
организи́рам /не́що, ня́кого/	to organize
пари́рам /не́що/	to parry
пласи́рам /не́що/	to distribute
публику́вам /не́що/	to publish

символизирам /нещо/	to symbolize
спортувам	to practice sports
телеграфирам /някому нещо/	to cable, to wire
телефонирам /някому нещо/	to telephone
федерирам /се/	to federate
ферментирам	to ferment
формализирам /се/ за нещо/	to formalize
фотографирам /нещо, някого/	to photograph
характеризирам /нещо, някого/	to characterize
цивилизирам /някого/	to civilize
цивилизобвам /някого/	to civilize
шлифоввам /нещо/	to polish
щурмувам /нещо/	to attack

С Ъ О Б Щ Е Н И Е

ДСП „БАЛКАНТУРИСТ“ — Варна, разполага в курорта Златни пясъци с легла при цени 21, 16 и 15 лева. Всички стаи имат необходимите удобства.

Ангажименти за легла се приемат чрез клоновете на „Балкантурист“ в страната и на тел. 34-16, гр. Варна.

Граждани, прекарайте почивката си в прекрасния национален и международен курорт Златни пясъци.

ДСП „БАЛКАНТУРИСТ“
ВАРНА

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: I. Ordinal Numerals.

II. Verbs Having one Form for the Imperfective and the Perfective Aspects.

1. Ordinal Numerals.

1.

На кой ред седите, когато отидете на театър?

той, те, ти, тя и т. н.

Когато отида на театър, аз седя на първи ред.

втори
трети
и т. н.

На кой ред седите, когато отидете на кино?

Когато отида на кино, аз седя на петнайсети ред.

двайсети
двайсет и пети
и т. н.

Къде седите, когато отидете на концерт?

Къде седите, когато отидете на опера?

На кой стол седите Вие?
седи той?
г-н Р...?
и т. н.

Аз седя на първия стол.
Той седи на втория стол.
Той седи на третия стол.
и т. н.

На коя маса седите Вие?
седи г-н Т...?
и т. н.

Аз седя на първата маса.
Той седи на втората маса.
третата.
и т. н.

До кой прозорец седите?

и т. н.

Аз седя до първия прозорец.

2.

Кой молив е Ваш?
негов
на г-н Щ..
и т. н.

Коя книга е твоя?

Кои книги са техни?
Кои моливи са Ваши?
и т. н.

Кое кепе е на г-н Х...?
твое
мое
негово
и т. н.

Кой молив е жълт?
син
червен
зелен

Кой по ред ученик в класа е
г-н П....?

Коя гума е Ваша?
Кое списание е твое?
Кое чекмедже е негово?
Коя тетрадка е моя?
Кои моливи са техни?
Кой учебник е Ваш?

3.

На кой етаж живеете Вие?
А г-н А.....?

В кое здание се намира
Българският отдел?
Руският отдел?
Френският отдел?
Немският отдел?
Италианският отдел?

Първият молив е мой.
Вторият молив е негов.
Третият.....

Първата книга е моя.
Втората.....
и т. н.

Първите книги са техни.
Вторите моливи са наши.

Първото кепе е на г-н Х...
Второто....

Първият молив е жълт.
Петият.....

Той е първият ученик в класа.
вторият
третият
последният

Аз живея на първия етаж.
Той живее на втория етаж.
третия
четвъртия

Българският отдел се намира
в първото здание.
.... второто здание.
и т. н.

4.

Къде се намира редакцията на
вестник "Вечерни новини"?

Редакцията на вестник "Вечерни
новини" се намира на.....
първия етаж - първата стая
отляво.
втория втората
отдясно.
третия третата
четвъртия четвъртата
и т. н.

Къде е канцеларията на
редактора?
.....помощник-редактора?

5.

Кой месец на годината е януари?
февруари, март, април и т.н.

Януари е първият месец на
годината.

6.

Кой е първият ден на седмицата
в България?
в Америка?

В България първият ден на
седмицата е понеделник.
В Америка първият ден на
седмицата е неделя.

Кой е вторият... третият...
и т. н.

7.

Кога пристигнахте в Монтерей?

Аз пристигнах в Монтерей на
пети август 1959 г.
и т. н.

А г-н Т....? А г-н Х....?

Откога сте тук?

Аз съм тук от двайсет и
първи юли 1950 г.
Аз съм тук от.... и т. н.

Кога ще заминеш ти?...той?
Откога е в отпуск лейтенантът?
Кога ще се върне от отпуск той?
Откога сте се абонирали за това
списание?
Докога сте се абонирали за този
вестник?

II. Verbs Having the same Form for the Imperfective and the Perfective Aspects.

Кога ще телефонирате
на жена си?
на г-н Г....?
на родителите си?
на братовчедка си?

той, те, тя, ти, ние,
аз, вие и т. н.

Аз ще * телефонирам след малко.
утре
довечера
и т. н.

Кога ще ми телефонирате?
й
му
им

Кога ви телефонира той?
ми
ни
й
им

Той ни телефонира завчера.
вчера
преди малко

Кой се е абонира за този
вестник?
това списание?

Аз съм се абонира за този
вестник.

той, ние, те, ...и т. н.

Докога сте се абонирани за
тези списания?
Откога искате да се абонирате?
Кога ще телеграфираш на брат си?
Кога публикувахте това обявление?
Кога ще публикувате статията ми?
Кога ще ме фотографираш?
Кога фотографирахте децата си?
Кого искате да фотографирате сега?
Телеграфирахте ли вече на майка си?
Кой Ви е фотографирал?
Кой телефонира на г-н Р... снощи?
Кой ще ни фотографира?

я
го, те
ме, ви

ЧЕТИВО

А. Както в други страни, така и в България има много вестници. От вестниците българите обичат да четат най-много "Вечерни новини" и "Народна армия". От списанията най-интересни са "България", "България днес" и "Български воин".

Всеки вестник и всяко списание има свой редактор. Той редактира списанието или вестника. Обикновено той има помощник. Двамата, редакторът и неговият помощник, пишат във вестника или списанието. Те също така проверяват всичко, което дописниците и други хора пращат в редакцията. Дописниците им изпращат дописки или снимки на различни събития. Хората изпращат обикновено обявления.

Редакторът има приемни часове за посетители. Едни идват, за да говорят по различни въпроси с редактора или с неговия помощник. Други идват, за да постъпят на работа в редакцията. Трети пък* да се абонират за списанието или вестника. Няколко дена преди това те трябва да телефонират на секретарката, за да разберат кога може редакторът да ги приеме.

Редакторът или неговият помощник трябва да бъдат почти всеки ден в редакцията. Когато редакторът не е там, помощникът му върши неговата работа.

В. Една година има дванайсет месеца. Първият месец е януари. Вторият е февруари. Той е най-малкият месец. Има само двацет и осем дена. Един път на четири години има двацет и девет дена. Март е третият месец. Четвъртият се казва април. Петият месец е май. Той обикновено е най-хубавият месец на годината. Юни е шестият месец. Към края на месеца ученици и студенти започват лятната си ваканция. През юли и август много българи отиват на курорт на планина или на море. Училищата започват през септември. Десетият месец е октомври. През ноември започват да ваят дъждове. Последният месец на годината е декември.

Първият ден на седмицата е понеделник. Вторият е вторник. Сряда е третият ден. Четвъртият ден е четвъртък. Петък е петият ден на седмицата. Събота е шестият, а неделя - седмият.

* ПЪК -

В България хората работят пет дена, от понеделник до петък. В края на седмицата много хора отиват на екскурзия. Други се разхождат из парковете или градините или пък отиват на мач. Трети спят до късно, стоят в къщи или отиват на гости по роднини или познати.

* ПЪК = but, and

ПРЕВОД

1. When they were abroad last year, they went either to the opera or to a concert almost every evening. They liked very much the Italian singers.
2. During the day he used to visit the Roman palaces, temples, monuments, and baths. In the morning she would take the children to the Zoo. In the afternoon she would take a walk in one of the parks. She often took pictures.
3. As a student, in order to have more time, I would get up early in the morning, I would have breakfast, have a bath, shave, wash and then sit down and study my lessons.
4. He often traveled abroad. Sometimes he visited Germany and Switzerland. Another time he would go to Austria, Italy, or France.
5. Has he already gone to bed? Yes, he has. He has to go to bed early in order to get up before sunrise tomorrow morning. He went to bed late last night. A few years ago he used to go to bed very late. When he was going to bed last night, somebody called him on the phone. While he was talking on the phone, I was listening to him. Before he finished talking, I left the room. While I was leaving the room, I saw my mother. She was sitting in a chair in the corridor. She looked at me and asked: "Have you had your supper yet?" I answered: "I ate supper half an hour ago. I want to study now. Do you know where my textbooks are? I forgot to put them in the drawer, and I cannot find them now." "They are under the table in the kitchen." My mother said: "Come on, hurry up. You have to study now. You have an examination in a few days." When I sat down at the table and started to read my lesson, she was still looking at me. I finished studying at midnight, and I was very tired. But I slept very well that night.

ДМЗ „ГЕОРГИ ДИМИТРОВ“ — Видин, търси специалисти —
 машинни инженери — хидравлични и технолози. Заплата според щат-
 ното разписание на завода. Постъпване веднага.

Справка тел. № 4.

ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

А

1. Къде иска да отиде Ангел Георгиев?
Ангел Георгиев иска да отиде в редакцията на вестник "Вечерни новини".
2. Кого пита той къде се намира редакцията на вестник "Вечерни новини"?
Той пита портiera на сградата.
3. Къде се намира редакцията на вестник "Вечерни новини"?
Редакцията на вестник "Вечерни новини" се намира на втория етаж.
4. При кого отива Георгиев, след като знае къде е редакцията?
Той отива при един от служителите на редакцията.
5. Какво иска да даде той на служителя?
Той иска да му даде едно обявление.
6. Кога иска да го публикуват във вестника?
Той иска да го публикуват в сряда, четвъртък и петък, на трети, четвърти и пети юни.
7. Колко иска служителят, за да публикуват обявлението?
Служителят иска 2 лева, за да публикуват обявлението.
8. За какво иска да се абонира Ангел Георгиев?
Той иска да се абонира за вестник "Вечерни новини".
9. За колко време иска да се абонира той?
Той иска да се абонира за една година.
10. Откога докога иска да се абонира той?
Той иска да се абонира от първи януари тази година до 31 декември тази година.
11. Къде се намира кабинетът на редактора на вестника?
Той се намира на втория етаж.
12. Редакторът в кабинета ли си е?
Не. Той е в отпуск.
13. Кога ще се върне редакторът?
Той ще се върне на 29 т.м.

14. Не чака ли Георгиев да се върне редакторът, за да прегледа статията му?
Не. Той няма да чака до тогава.
15. Кой може да прегледа статията му, преди да се върне редакторът.
Помощник-редакторът може да прегледа статията му, преди да се върне редакторът.
16. Къде е кабинетът на помощник редактора?
Кабинетът на помощник-редактора е в дъното на коридора на втория етаж на зданието.
- В.
1. Какво има в България, както в други страни?
Като в други страни, в България има вестници и списания.
2. Кои от вестниците обичат да четат най-много българите?
От вестниците българите обичат да четат най-много "Вечерни новини" и "Народна армия".
3. Кои от списанията са най-интересни?
Най-интересни от списанията са "България днес" и "Български воин".
4. Какво има всеки вестник и всяко списание?
Всеки вестник и всяко списание има свой редактор.
5. Кой редактира списанието или вестника?
Редакторът редактира списанието или вестника.
6. Кой помага на редактора?
Помощник-редакторът помага на редактора.
7. Кой пише във вестника или списанието?
Редакторът и неговият помощник пишат във вестника или списанието.
8. Какво проверяват редакторът и неговият помощник в кабинета?
Те проверяват всичко, което дописниците и други хора пращат в редакцията.

9. Какво изпращат дописниците на редактора или неговия помощник?
Дописниците изпращат дописки или снимки на редактора или неговия помощник.
10. Какво занасят обикновено хората в редакцията?
Хората занасят обикновено обявления в редакцията.
11. За кого има приемни часове редакторът?
Редакторът има приемни часове за посетители.
12. За какво идват едни при редактора или неговия помощник?
Едни идват при редактора или неговия помощник, за да говорят с тях по различни въпроси.
13. За какво идват други при редактора или неговия помощник?
Други идват при тях, за да постъпят на служба в редакцията.
14. За какво идват трети при редактора или неговия помощник?
Трети идват при редактора или неговия помощник, за да се абонират за списанието или вестника.
15. Какво трябва да направят хората, за да разберат кога може да ги приеме редакторът?
Няколко дена преди това те трябва да телефонират на секретарката, за да разберат кога може да ги приеме редакторът.
16. Кога трябва да бъдат в редакцията редакторът и неговият помощник?
Редакторът и неговият помощник трябва да бъдат почти всеки ден в редакцията.
17. Кой върши работата на редактора, когато той не е в редакцията?
Когато редакторът не е в редакцията, помощникът му върши неговата работа.
18. Колко месеца има една година?
Една година има дванайсет месеца.
19. Кой е първият месец на годината?.....вторият?....третият? четвъртият?....петият?....шестият?...седмият?....осмият? деветият?....десетият?....единадесетият?....дванайсетият?
Първият месец на годината е януари.....

20. Кой е най-малкият месец?
Най-малкият месец е февруари.
21. Колко дена има обикновено февруари?
Февруари обикновено има само 28 дена.
22. Колко дена има февруари един път на четири години?
Един път на четири години февруари има дваисет и девет дена.
23. Кой е обикновено най-хубавият месец на годината?
Най-хубавият масец на годината обикновено е май.
24. Към края на кой месец ученици и студенти започват лятната си ваканция?
Ученици и студенти започват лятната си ваканция към края на месец юни.
25. Кога отиват много българи на курорт на планина или на море?
Много българи отиват на курорт на планина или на море през юли или август.
26. Кога започват училищата в България?
Училищата в България започват през септември.
27. През кой месец на годината започват да ваят дъждове в България?
През ноември започват да ваят дъждове в България.
28. Колко дена има една седмица?
Една седмица има седем дена.
29. Кой е първият ден на седмицата?
Първият ден на седмицата е **понеделник**.
вторият....третият....четвъртият....петият....
шестият....седмият....?
30. Колко дена работят хората в България?
Хората в България работят **пет** дена.
31. В кои дни на седмицата работят хората в България?
Хората в България работят от понеделник до **събота**.

32. Къде отиват много хора на екскурзия в неделя?
В неделя много хора отиват на екскурзия до планините.
33. Какво правят други хора в неделя?
Други хора се разхождат из парковете и градинки или пък отиват на мач.
34. Какво правят трети в неделя?
Трети пък спят до късно в неделя, стоят вкъщи или ходят на гости по роднини и познати.

Будка за вестници и списания в София.

ДОМАШНА РАБОТА

Part I. Translate into Bulgarian:

1. Christo, go home, enter the kitchen, and get the knife. But before you leave, hold this peg and the end of the canvas for a while.
2. Don't eat so much, Gentlemen. Come here, and we will drink up this bottle of wine. Kolyo, go out of the room and bring more wine. Don't bring the whisky. We'll drink it later. And take this chair to the garden and put it on the ground under the beech tree.
3. Children, come down from that tree. Go and gather some wood for the fire. Don't bring too much, however. We need a little wood only.
4. Have you bought any matches? Yes, I have. How much are they? They cost forty stotinki now. Last year they cost only 25 st.
5. When are you going to take the children to school? In half an hour. Who is going to bring them home? Their father will drive them home.
6. Is she sewing now? Yes, she is. Has she sewn up her shirt? No, she hasn't sewn it up yet. She was sewing it a while ago. Did she mend their socks? No, she is mending them now. When are you going to wash the dirty blouses? Radka answers: "I have washed them already, mother!"
7. Has the girl sent the letter registered? No, the girl hasn't sent it registered. Do you often send parcels to your cousin in France? Yes, I do. When will you send this one?* I'll send it this afternoon.
8. Did you brush your father's suits? I brushed the two brown ones* but I didn't brush the blue one*.

Part II. Tape recording assignment:

1. Record the Dialogue to Lesson 42.
2. Tell us about a trip in the mountains.

* Like English, Bulgarian may omit a noun instead of repeating it, but unlike English, it never uses a prop word like - one, ones when the noun is omitted. The attributive adjective of an omitted noun has the inflectional ending it would have if the noun were not omitted.

РЕЧНИК

абонирам се за абонирам се за вѣстник, списание	to subscribe to to subscribe to a newspaper, a magazine
август м.	August
април м.	April
армия f.	army
ваканция f.	vacation, holiday
воин м.	warrior, soldier
върша, и, их извърша	to do
декември м.	December
дѳписка f.	article
дѳписник м.pl. -ци	correspondent
дѳно п.	bottom, end
кабинет	office
клас м.pl. класовѳ	class
май м.	May
март м.	March
новина f.	news
ноември м.	November
обявление п.	advertisement; announcement
давам обявление в вѣстник	to place an advertisement in a
октомври м.	October / paper
отпуск м.	leave
сѳм в отпуск	to be on leave
петѳк м.	Friday
портиѳр м.	doorman, doorkeeper
посетѳтел м.	visitor
последен, дна, о, и	last
постѳпвам	to enter; to act; to behave
постѳпя, и, их	/ tion
постѳпвам на слѳжба	to enlist; to take a job, a posi-
преглеждам	to look over; examine, to review
прегледам	
приѳмам	to accept; to receive; to welcome
приѳма, е	
приѳх р.t.	
приѳмен, мна, о, и	of reception
приѳмни часовѳ	receiving hours, visiting hours
публикувам	to publish
редактирам	to edit
редѳктор м.	editor
редѳкция f.	editorial office
секретѳрка f.	secretary
слѳжба f.	position, job

сряда f.
 статия f.
 събитие n.
 т.г. = тази година
 т.м. = този месец
 февруари m.
 четвъртък m.
 юли m.
 януари m.

Wednesday
 article (in a newspaper, magazine)
 event
 this year
 this month
 February
 Thursday
 July
 January

Дните на седмицата:

понеделник
 вторник
 сряда
 четвъртък
 петък
 събота
 неделя

Сезоните:

пролет
 лято
 есен
 зима

Месеците на годината:

януари
 февруари
 март
 април
 май
 юни
 юли
 август
 септември
 октомври
 ноември
 декември

Селски черен път

Ч Е Т И Р И Д Е С Е Т И Т Р Е Т И У Р О К

LESSON 43

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: I. Long Personal Pronouns

II. Monosyllabic Masculine Nouns Ending in - E in Plural

I. Long Personal Pronouns

1.

Това писмо е за г-н....
 Това писмо е за него.
 Аз давам писмото на него.
 Аз взимам писмото от него.

За г-н....ли е това писмо?
 Какво правя аз сега?
 Какво правя аз сега?

молив, пари, учебник
 и т. н.

Да, това писмо е за него.
 Сега Вие давате писмото на
 него.
 Сега Вие взимате писмото от
 него.

и т. н.

Това писмо е за г-ца Янева.
 Това писмо е за нея.
 Аз давам писмото на нея.
 Аз взимам писмото от нея.

За г-ца Янева ли е това писмо?
 Какво правя аз сега?
 Какво правя аз сега?

Да, това писмо е за нея.
 Вие давате писмото на нея.
 Вие взимате писмото от нея.

Вестникът е за мен/е/.
 Списанието е за Вас.

За кого е списанието?
 На кого давам списанието?
 От кого взимам списанието?
 За кого е вестникът?
 От кого взимате вестника?
 На кого давате вестника?

Списанието е за мен.
 Вие давате списанието на мене.
 Вие взимате списанието от мен.
 Вестникът е за Вас.
 Аз взимам вестника от Вас.
 Аз давам вестника на Вас.

Тези книги са за студентите.
Тези книги са за тях.
Аз давам книгите на тях.

За студентите ли са тези книги?
На кого давам книгите?
От кого взимам книгите?

Да, тези книги са за тях.
Вие давате книгите на тях.
Вие взимате книгите от тях.

моливите, учебниците, и т. н.

и т. н.

Вестниците са за нас.
Списанията са за вас.

За кого са списанията?
На кого давам списанията?
От кого взимам списанията?
За кого са вестниците?
От кого взимате вестниците?
На кого давате вестниците?

Списанията са за нас.
Вие давате списанията на нас.
Вие взимате списанията от нас.
Вестниците са за вас.
Ние взимаме вестниците от вас.
Ние даваме вестниците на вас.

и т. н.

Учебникът е за мен.
Тетрадката е за теб/е/.

За кого е учебникът?
От кого взимате учебника?
На кого давате учебника?

Учебникът е за тебе.
Аз взимам учебника от тебе.
Аз давам учебника на тебе.

и т. н.

2.

С г-н..... ли говори той?

Да, той говори с него.
Не, той не говори с него.

студентите
г-жа...
мене
детето
тебе
войниците
българката
Вас
жена ми
вас
нас

и т. н.

и т. н.

На войниците ли говори офицерът?
 За студентите ли говорят учителите?
 С Христо ли ще отиде тя на екскурзия?
 От дъщеря ми ли взехте тази книга?
 У Христови ли бяхте снощи?
 У г-н... ли ще бъдете довечера?
 Той запозна ли се с американката?
 Кога ще ме запознаете с г-жа...?
 Срещате ли се често с г-н...?
 Под бука ли опънаха палатката?
 Получиха ли те писмото от родителите си?
 По горната пътека ли минахте?
 При месаря ли са децата?
 Към пътниците ли се обърна кондукторът?
 До тебе ли седи г-н...?
 Пред Вас ли седи г-н...?
 Кой седи до тебе?
 Кой е до мен сега?
 Кой е зад мен?
 Кой е пред мен?
 Зад вас ли са прозорците?
 На книгата ли седите?
 Кой седи на вестника?
 Зад мен ли вървяхте?
 С вас ли ще отиде на кино довечера?
 По улица "Раковски" ли минахте?

и т. н.

3.

Аз виждам г-н..., не виждам г-жа...
 Аз виждам него, не виждам нея.

Аз виждам г-н..., не виждам г-жа.. Аз чувам децата разбирам познавам срешнах видях питам моля попитах помолих поканих	Аз виждам него, не виждам нея. тях и т. н.
---	---

и т. н.

4.

Аз давам учебника на г-н.....,
не на г-жа.....

Аз давам учебника на него, не
на нея.

Аз давам учебника на г-н.....,
не на г-жа.....
.....на студентите

Аз давам учебника на него,
не на нея.
.. на тях

говоря на
казах това на
показах къщата на
телефонирах на
обещах на

5.

Студено ли ти е?
Не, на мен не е студено,
на него е студено.

Студено ли ти е?

Студено ли ми е?
Студено ли ви е?
Студено ли е на учениците?
на г-н.....?
на децата?
на дъщеря ти?

Не, на мен не е студено,
на него е студено.
на нея
на тебе
на тях
на Вас

6.

С него ли говоря аз?

Не, Вие не говорите с него.
Вие говорите с мен.
с нея
с тях
с нас

За мен ли е този учебник?
На г-жа.....ли дадохте парите?
До г-н.....ли седите?
Пред.....
Зад.....
Трябва ли ви това списание?
У Христови ли бяхте снощи?

и т. н.

7.

Вас чувам, него не чувам,
 Чувате ли г-н.....?
 г-жа.....?
 войниците?
 ме
 ни
 Той вижда ли ви?
 и т. н.

Вас чувам, него не
 чувам.
 Него чувам, нея не
 не чувам.
 и т. н.
 Вас вижда, нас не
 вижда.

За нас ли са тези пържоли?
 На учениците ли гсвори той?
 На теб ли казвам това?
 Поканихте ли г-н.....?
 Телефонирахте ли на г-жа.....?
 Попитахте ли учителя?

и т. н.

и т. н.

8.

На мен дава пари, на теб не дава.
 Мене дава пари, тебе не дава.

На мен дава пари, на тебе не дава.
 На мене говори, на тебе не говори.
 На мене каза това, на тебе не каза.
 На мене обеща, на тебе не обеща.
 На тебе телефонира, не на мене.

Мене дава пари, тебе
 не дава.

и т. н.

На него дава пари, не на нея.
 Нему дава пари, не ней.

На него дава пари, не на нея.

Нему дава пари, не ней.

На нея са нужни пари, не на него.
 На него обещах, не на нея.
 На него телефонирах, не на нея.
 На нея трябва пари, не на него.
 На него е студено, не на нея.
 На него се обадиха, не на нея.
 На нея услужих, не на него.
 На него съм сърдит, не на нея.
 На нея ще отговоря, не на него.
 На него ще пиша, не на нея.
 На нея пратих телеграма, не на него.

и т. н.

На нас дадоха пари, не на вас.
Нам дадоха пари, не вам.

На нас дадоха пари, не на вас.
На вас е студено, не на нас.
На нас трябват пари, не на вас.
На вас обещаха, не на нас.

На тях дадоха пари, не на него.
Тям дадоха пари, не нему.

На тях дадоха пари, не на него.
На тях казах това, не на нея.
На тях са нужни пари, не на него.
На тях се обадих, не на Вас.
На тях ще пратя телеграма, не на нея.
На тях дадоха пари, не на него.
На тях трябва тебешир, не на нас.
На тях обещаха, не на вас.
На нея е студено, не на тях.
На тях телефонираха, не на него.

Нам дадоха, не вам.

Тям дадоха пари, не
нему.

и т. н.

II. Monosyllabic Masculine Nouns Ending in - E in Plural

Сега българите нямат цар.
По-рано българите имаха царе.
Българските царе бяха справедливи.
Българите имат ли цар сега?

Българите имаха ли царе по-рано?

Какви бяха българските царе?
Царете бяха справедливи.
Някои от царете бяха много добри.
Какви бяха царете?
Какви бяха някои от царете?

Пижо има един кон.*
Пендо има много коне.
Конете на Пендо са хубави.

Колко коня има Пижо?
Колко коня има Пендо?
Какви са конете на Пендо?
Колко коня има г-н....?

* кон = horse

Не, българите нямат цар
сега.

Да, българите имаха царе
по-рано.

Българските царе бяха
справедливи.

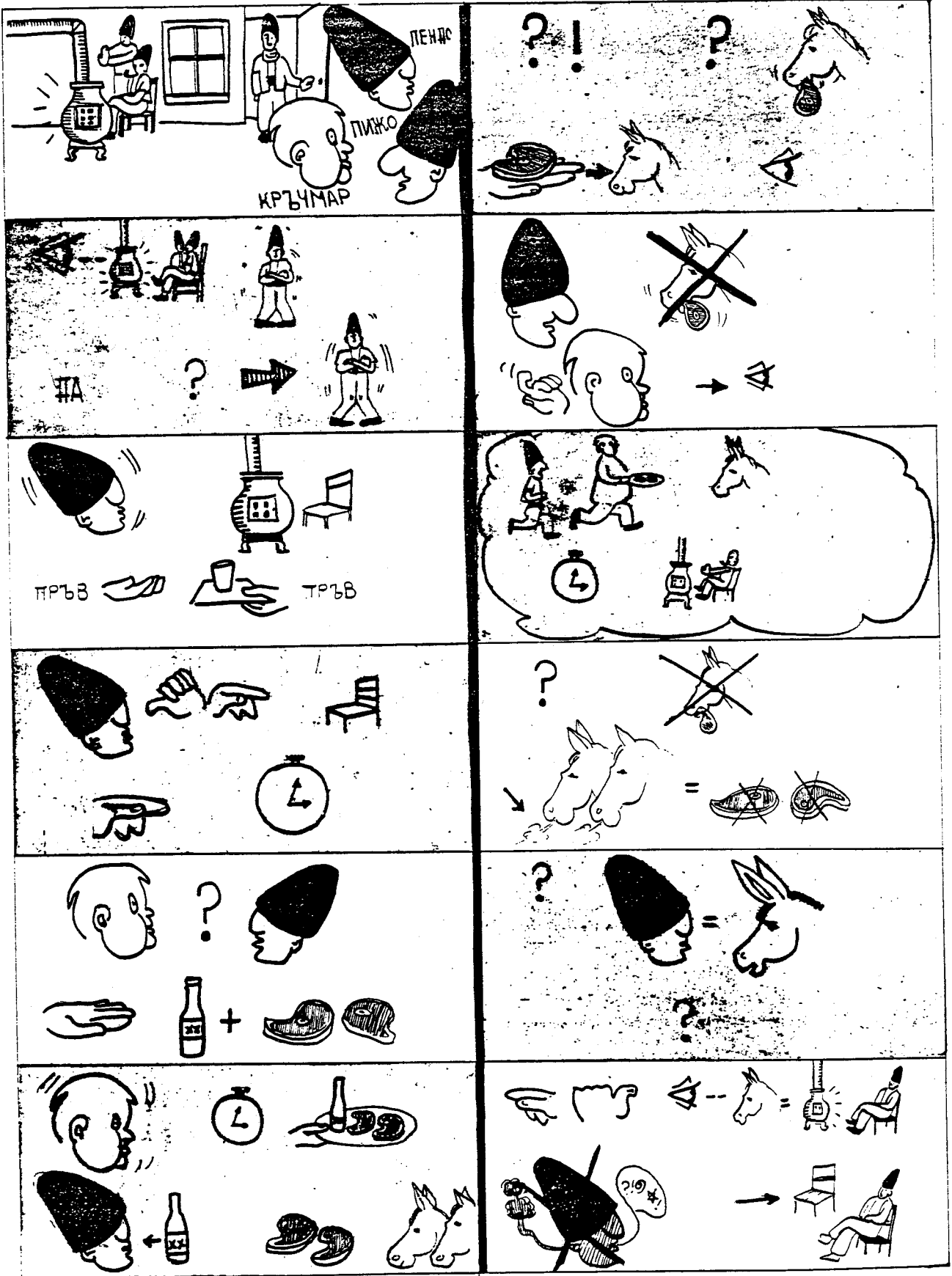
Царете бяха справедливи.
Някои от царете бяха мно-
го добри.

Пижо има един кон.
Пендо има много коне.
Конетѐ на Пендо са хубави.
Той има един кон...два..

Български къщи

РАЗГОВОР 43.

ХИТРИЯТ СЕЛЯНИН

/Навѣн е студѣно. В ресторанта на селото сѣляни седят о́коло пѣчката, пушат лули и говорят по политически въпроси. Бай Пендо влиза. За него няма място до пѣчката.
5 Пендо почва да говори с Пижо./

- Виждам, седите до пѣчката, грѣете се и пак ви е студѣно.
- Да, на нас ни е студѣно, Пендо. На теб не ти ли е студѣно?

10 - Как не? Но от вас няма място за мен до пѣчката.
- Кой превари, той натовари.

- Може да има място и за мен. Почакай малко!
- Има да чакаш.

/ Сервитьорът отива при Пендо./

15 - Какво искаш, Пендо?
- Бай Христо, дай ми една чаша вино и две свински пържолки!

- Веднага. /След малко идва с чаша вино и две свински пържолки./

20 - Виното дай на мен, а пържолките - на конете ми! Те са за тях.

- Какво? За конете ли? Конѣ месѣ ядат ли?
- Дай ги на тях, па гледай!

25 Пижо: На кога разправяш тая, Пендо? Конѣ месѣ не ядат.

Сервитьорът: Я да идем да видим!

30 / Сервитьорът носи пържолките на конете. Селяните отиват с него. След малко всички се връщат. Бай Пендо си е свалил калпак и кожуха, седи удобно до пѣчката и си грѣе ръцете. Пижо почва да говори с Пендо./

- Защо лъжеш, бе? Конете не искат да ядат пържолките.
- Изглежда, че са настинали и затова нямат апетит.

- Ей, голямо си магаре!
- Защо бе?

35 - Казваш на нас да гледаме конете, а ти се намѣстяш до пѣчката.

- Не се ядосвай, Пижо! Ето, тук до мен има едно място за теб.

THE SHREWD PEASANT

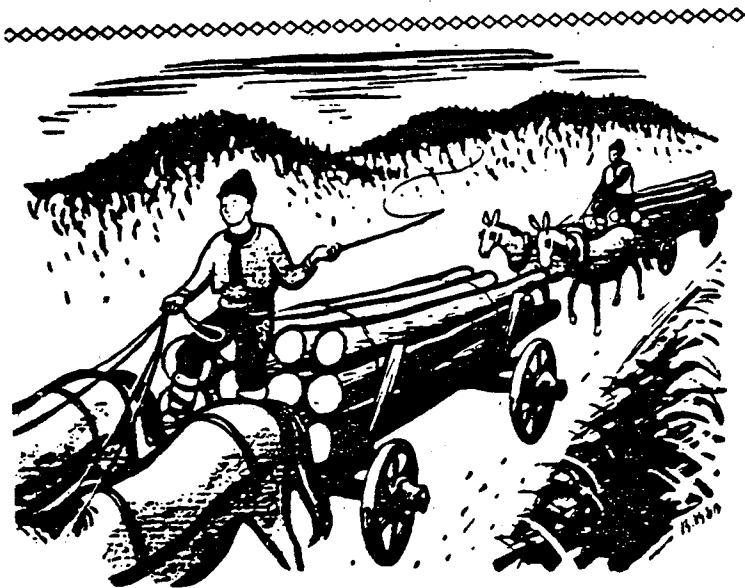
(Outside it is cold. At the village restaurant peasants are sitting around the stove, smoking pipes, and talking about political matters. Buy Pendo enters. There is no place for him near the stove. Pendo starts talking with Pijo.)

- 5
- I see you're sitting by the stove, warming yourselves, and still you're cold.
 - Yes, we're cold, Pendo. Aren't you cold?
 - 10 - Of course. But because of you there is no place for me near the stove.
 - First come, first served.
 - There may be a place for me too. Wait a little.
 - You bet!
 - (The waiter goes to Pendo.)
 - 15 - What would you like, Pendo?
 - Buy Christo, give me a glass of wine and two pork chops.
 - Right away. (After a little while he comes with a glass of wine and two pork chops.)
 - 20 - Give the wine to me, and the chops to my horses. They are for them.
 - What? For the horses? Do horses eat meat?
 - Give them to them, and then watch.
 - 25 - Pijo: Whom are you telling that to, Pendo? Horses don't eat meat.
 - The waiter: Let's go and see.
 - (The waiter carries the chops to the horses. The peasants go with him. After a little while, they all return. Buy Pendo has taken off his cap and coat, and is sitting comfortably near the stove and is warming his hands. Pijo starts talking with Pendo.)
 - 30 - Why are you lying? The horses don't want to eat the chops.
 - It seems that they've caught a cold and that's why they have no appetite.
 - Eh, you are a big jackass!
 - Why?
 - 35 - You tell us to look at the horses, and you make yourself comfortable by the fire.
 - Don't get angry, Pijo. There is a place for you here beside me.

10. от = 'because of

11. кой превари, той натовари is a proverb, lit. he who comes first he loads (the most). Notice that the perfective aspect present tense is used in both sentences, here to denote a customary repetitious action. This usage is often found in proverbs. Bulgarian is abundant in proverbs, which are used largely in the colloquial language.

12. може is impers.: it can, it is possible.
 13. има да чакам lit. you have to wait (understood: a long time and you'll never get it!)
 15. каквó искаш? What do you want? What would you like? is the English way of asking a polite question. Bulgarian may have the same usage, but the colloquial Bulgarian seldom does that.
 16. бутылка бира a bottle of beer. English connects a noun of measure or quantity or kind and a noun of material by the preposition "of". Bulgarian simply puts the two nouns side by side.
 24. тая understood: приказка fairy tale.
 26. я да идем да видим lit. lets go to see.
 29. калпак fur hat made of sheep pelt, fur outside; кожух a fur coat usually short, made of sheep pelt, fur inside.
 32. настивам to get a cold, настинал съм I have caught a cold; I have a cold.
 33. магаре donkey. The word does not have the strong insulting contents of the English "jackass".

Дърварите Пимо и Пендо

ГРАМАТИКА

I. LONG PERSONAL PRONOUNS

The long forms of the personal pronouns are as follows:

<u>Nominative</u>	<u>Accusative</u>		<u>Dative</u>		
я	мѣн/е/ me	/мѣне/ на мѣн/е/	me,	to me	
ты	тѣб/е/ you	/тѣбе/ на тѣб/е/	you,	to you	
он	него him	/нему/ на него	him,	to him	
она	нея her	/ней/ на нея	her,	to her	
оно	него it	/нему/ на него	it,	to it	
мы	нас us	/нам/ на нас	us,	to us	
вы	вас you	/вам/ на вас	you,	to you	
они	них them	/ням/ на них	them,	to them	

1. The long personal pronouns are always stressed regardless of their position in the sentence. The accusative forms may be used with prepositions.

2. The forms мѣне, тѣбе may be written and pronounced, мен, теб.

3. The dative forms in parenthesis are seldom used in the colloquial language now. Instead the prepositional forms на мѣн/е/, на тѣб/е/, на него, на нея, на него, на нас, на вас, на них are used.

4. Contrary to the rule concerning the position of short personal pronouns (see Vol.III p.228 and Vol. IV. p. 170-174) the long personal pronouns have no fixed position in the sentence.

II. USAGE OF THE LONG PERSONAL PRONOUNS

The long personal pronouns may be used as direct or indirect object either before or after the verb. The accusative forms are used with or without a preposition.

The long personal pronouns are used mainly when the objects in two neighboring clauses are opposing each other.

When the long forms of the pronouns are used before the verb, they are strongly emphasized.

Мѣн/е/ виждат. Тѣб/е/ не виждат. They see me. They don't see you.

На мѣн/е/ дават хляб, а не на тѣб/е/. They give bread to me, and not to you.

За нея е пържолата, а не за тѣб/е/. The pork chop is for her, not for you.

За нас има писмо. За вас няма. There is a letter for us. There's none for you.

На тях казвам, а не на вас. I'm telling them, not you.

Мѣн/е/ молят, не него. They ask me, not him.

In the following sentences the pronoun, coming after the verb, is not emphasized strongly:

Те виждат мѣн/е/. They see me.

Той дава хляб на мен. He gives bread to me.

Пържолата е за нея. The pork chop is for her.

Тук има едно писмо за вас. There is a letter for you here.

Аз не казвам това на вас. I don't say that to you.

Те молят мен. They are asking me.

III. MASCULINE NOUNS ENDING IN PLURAL IN -E

There are 5 masculine nouns which have in plural the ending -E. These nouns are:

<u>Singular</u>	<u>Plural</u>
мъж, мъжѣт, мъжѣ man (the male species)	мъжѣ
княз, князѣт, князѣ prince	князѣ
цар, царѣт, царѣ king, tsar*	царѣ
крал, кралѣт, кралѣ king	кралѣ
кон, конѣт, конѣ horse	конѣ

After cardinal numerals as well as after кѡлко "how many" and нѣколко "some, a few" кон takes the ending ѣ

Examples:

два конѣ	two horses
нѣколко конѣ	some, a few horses
кѡлко конѣ?	how many horses?

Notice the change of accent!

* Used only for the former Russian and Bulgarian kings.

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: I. Long Personal Pronouns

II. Monosyllabic Masculine Nouns Ending in - E in Plural

1.

На кого дава г-н....учебника?
моливите?

Г-н....дава учебника на мене.

на Вас
на нея
на тебе
на тях
на нас

От кого взимам вестниците?

За кого е гумата?

С кого ще отидете на кино
довечера?

У кого беше ти снощи?

С кого говори г-н....?

От кого взехте тази книга?

С кого ще обядвате днес?

2.

С г-н..... ли говори той?

мене

тебе

г-жа.....

нас

вас

курсистите

Да, той говори с него.

Не, той не говори с него.

Има ли място за Пендо до печката?

селяните

мене

тебе

Радка

нас

За конете ли са първолите?

коня

Вие учил ли сте за българските царе?

Студено ли е на селяните?

на бай Пендо?

на селянина?

на дъщеря ти?

на кръчмаря?

3.

До Вас ли седи г-н....?
 мен
 него
 нея
 тебе
 нас
 тях

Да, той седи до мен.
 Не, той не седи до мен,
 той седи до тебе.
 него
 нея
 Вас
 тях

Пред тебе ли седи г-н...?
 С...
 Зад....
 и т. н.

4.

С кого говорихте: с г-н...
 или с г-жа....?
 С кого говори той:
 с майката или с децата?
 с тебе или с г-н....?
 с мен или с Вас?
 с г-жа....или с г-н...?
 с нас или с вас?

Аз говорих с него, не с нея.
 Той говори с нея, не с тях.

На кого дадохте парите:
 на брат си или на сестра си?
 на майка си ли на баща си?
 на мен или на децата?

Аз дадох парите на него, не
 на нея.
 Нему дадох парите, не ней.

На кого ще даде той тези книги:
 на тебе или на мене?
 на нас или на вас?
 нам или вам?
 нему или ней?
 тебе или мене?
 на учителя или на студентите?
 На кого ще телефонира:.....
 На кого е сърдита тя:.....
 На кого писа тя:.....
 На кого пратила телеграма:....
 На кого ще пишете:.....
 На кого са нужни пари:.....

и т. н.

5.

Кого покани той:
 Радка или нейния брат?
 тебе или мене?
 вас или нас?
 Христо или г-жа....?
 Христови или г-н....?

Той покани нея, не него.

Кого видяха те сноши:.....
 Кого чака тя:.....
 Кого попитахте:.....
 Кого разбирате по-добре:....
 Кого ще поканите в неделя:..
 Кого чувате по-добре:.....
 Кого ще видите довечера:....

На кого дадохте моливите:..
 Кого повикаха те:.....
 Кого ще посетите в събота:..
 Кого срещнаха на улицата:..
 Кого намерихте в къщи:.....
 На кого се обадохте:.....
 Кого заведе той на кино:....
 Кого ще доведат утре:.....
 С кого ще дойде тя:.....
 Кого харесва той:.....
 От кого поискаха пари на заем:..
 Кого разпитаха в участъка:..
 Кого арестуваха:.....

6.

I wanted to talk to him, not to her.
 She is waiting for me, not for you.
 She was looking at them, not at us.
 They are going to invite you, not her.
 I phoned him, not them.
 The Bulgarian kings had a lot of horses.
 The kings were just.
 He has two horses. The horses are very beautiful.
 I like her, not him.
 I didn't like them, but I liked her.
 They want to come with me, not with you.
 You are sitting in front of me, not behind me.

ЧЕТИВО

Къщата на бай Пендо се намираше край една река на няколко километра от село Бухово. Около къщата имаше голям двор. Бай Пендо имаше много kokoшки, които сляха хубави едри яйца. Един път седмично* бай Пендо носеше яйца в магазина на селото. След като предаваше яйцата, той отиваше в ресторанта да пие нещо и да поговори с приятели.

Една сутрин бай Пендо взе яйца, постави ги в каруцата и отиде в селото, за да ги продаде. Духаше вятър и беше много студено. След като предаде яйцата, той отиде в ресторанта. Искаше да се стопли и да пие чаша вино.

Бай Пендо остави каруцата с конете на улицата и влезе в ресторанта. Около печката седяха много селяни и се грееха. За бай Пендо нямаше място край нея. Той извика сервитьора и му поръча** една чаша вино и две свински пържоли. След малко сервитьорът му донесе виното и пържолите.

- Виното дай на мен, а пържолите занеси на конете ми! Те са за тях - каза Пендо.

Селяните, като чуха това, погледнаха към бай Пендо. Сервитьорът не вярваше, какво каза бай Пендо, но въпреки това тръгна да занесе пържолите на конете. Селяните около печката помислиха***, че Пендо лъже. Когато видяха обаче, сервитьорът да излиза от ресторанта, селяните станаха и тръгнаха след него. Столовете около печката останаха празни. Бай Пендо свали калпака и кожуха си и седна на един стол с чаша вино в ръка.

Скоро след това всички се върнаха в ресторанта.

- Бай Пендо, защо лъжеш? Конете ти не искат да ядат пържолите - каза сервитьорът.

- Абе, изглежда са настинали и нямат апетит - отговори бай Пендо, - дай ги на мен!

* седмично - weekly

** поръча - ordered

*** помислиха - thought that

ИРЕВОД

1. Are they going abroad next month? No, they're not. Years ago they used to go abroad very often. Last month their son went to France and Germany. Has he returned yet? No, he hasn't returned yet.
2. She often took pictures. She even took a picture of me.
3. Which countries did you visit this time? We visited Switzerland and Austria. Didn't you sometimes visit Italy? We often visited this country, but this time we didn't have enough time.
4. He studied law at a university in Rome a few years ago. As a student he would study from four until eight o'clock in the morning. Then he would dress and leave for the university. At noon he would go to one of the parks and would take a walk there. Then he would sit down under a tree. At two o'clock he would go back to the university.
5. I liked Rome very much. The ruins of the old Roman palaces, temples, and monuments always made a great impression on me.
6. He used to read a lot. One evening while he was reading his wife called him on the phone. While they were talking their children came back home.
7. As a civilian I used to go to bed late and to get up late. Last night I had to go to bed early. I got up at five-thirty this morning.
8. When we were vacationing in Varna, we bathed in the sea every day, we swam and took boat rides to the islands.
9. He used to have lunch at home, but had dinner at a restaurant.
10. They usually traveled by plane, not by train.
11. She used to invite guests every Sunday. Last Sunday she didn't invite any guests because she got sick. She often got sick when she was a child. Did she get well? No, she hasn't gotten well yet.
12. They were singing Bulgarian songs when I saw them. We sang for a long time.

ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

1. Какъв селянин беше бай Пендо?
Бай Пендо беше хитър селянин.
2. Къде се намираше къщата на хитрия селянин?
Къщата на хитрия селянин се намираше край една река на няколко километра от село Бухово.
3. С кого живееше бай Пендо в къщата си?
Бай Пендо живееше със семейството си в къщата си.
4. Какво имаше бай Пендо около къщата си?
Около къщата си той имаше голям двор.
5. От какво събираше бай Пендо яйца?
Той събираше яйца от кокошките си.
6. Къде стояха кокошките на бай Пендо?
Кокошките на бай Пендо стояха в двора му.
7. В града ли продаваше бай Пендо яйцата?
Не. Той ги продаваше в селото.
8. Често ли ходеше бай Пендо в селото, за да продава яйца?
Не той отиваше в селото само когато събереше повече яйца.
9. Къде отиваше бай Пендо, след като продадеше яйцата?
След като продадеше яйцата, той отиваше в ресторанта.
10. Защо отиваше бай Пендо в ресторанта?
Бай Пендо отиваше в ресторанта, за да пие нещо и да поприказва с приятелите си.
11. Къде постави бай Пендо яйцата една зимна сутрин?
Една зимна сутрин бай Пендо постави яйцата в каруцата си.
12. Какво направи бай Пендо, след като постави яйцата в каруцата си?
След като постави яйцата в каруцата си, бай Пендо отиде в селото.
13. Какво беше времето, когато бай Пендо отиде в селото?
Когато бай Пендо отиде в селото, времето беше студено и духаше вятър.

14. На бай Пендо беше ли му топло тогава?
Не. На бай Пендо не му беше топло. На него му беше студено.
15. За къде тръгна Пендо, след като предаде яйцата?
След като предаде яйцата, Пендо тръгна за ресторанта на селото.
16. Защо тръгна Пендо за ресторанта.
Той тръгна за ресторанта на селото, защото искаше да се стопли и да изпие една чаша вино.
17. Къде остави Пендо каруцата и конете, преди да влезе в ресторанта?
Преди да влезе в ресторанта, той остави каруцата и конете на улицата.
18. Кой седеше около печката, когато Пендо влезе в ресторанта?
Много селяни седяха около печката, когато Пендо влезе в ресторанта.
19. Какво правеха селяните, които седяха около печката?
Селяните, които седяха около печката, се грееха.
20. Защо се грееха селяните, които седяха около печката?
Те се грееха, защото на тях им беше студено.
21. Какво пушеха селяните, когато се грееха?
Когато се грееха, селяните пушеха лули.
22. По какви въпроси говореха селяните, когато пушеха лули?
Когато селяните пушеха лули, те говореха по политически въпроси.
23. Защо нямаше място за Пендо около печката?
За него нямаше място около печката, защото всичките места бяха заети от селяните.
24. Какво поръча Пендо, след като извика сервитьора?
След като извика кръчмаря, Пендо поръча една чаша вино и две свински пържоли.
25. Какво каза Пендо на сервитьора, когато той му донесе виното и пържолите?
Когато сервитьорът му донесе виното и пържолите, Пендо му каза: "Виното дай на мен, а пържолите - на конете ми. Те са за тях."

26. Зашо погледнаха селяните бай Пендо тогава?
Те го погледнаха, защото той каза, че пържолите са за конете.
27. Какво направи сервитьорът с пържолите, макар че не вярваше, че конете ще ги ядат?
Макар че сервитьорът не вярваше, че конете ще ядат пържолите, той ги занесе на конете.
28. Вярваха ли селяните на Пендо, че конете му ядат пържоли?
Не. Те не му вярваха. Те мислеха, че Пендо лъже.
29. Какво направиха селяните, когато видяха сервитьора излиза от ресторанта?
Когато селяните видяха сервитьора да излиза от ресторанта те станаха и отидоха при конете.
30. Зашо столовете около печката в ресторанта останаха празни?
Столовете около печката в ресторанта останаха празни защото селяните станаха от тях и отидоха при конете.
31. Какво направи Пендо най-напред, след като селяните отидоха при конете?
След като селяните отидоха при конете, Пендо свали калпака и кожуха си най-напред.
32. Какво направи Пендо, след като свали калпака и кожуха си?
След като свали калпака и кожуха си, той седна на един стол и започна да се грее.
33. Кой се върна скоро, след като Пендо седна на един стол и започна да се грее?
Селяните се върнаха скоро, след като Пендо седна на един стол и започна да се грее.
34. Какво извика един от селяните, след като те и сервитьорът се върнаха в ресторанта?
След като селяните и сервитьорът се върнаха в ресторанта, един от селяните извика: "Пендо, голямо си магаре! Зашо лъжеш? Конете ти не ядат пържоли".
35. Какво отговори Пендо на селянина, които го нарече "голямо магаре"?
Той му отговори: "Абе изглежда, че конете са настинали и затова нямат апетит".

ДОМАШНА РАБОТА

Part I. Translate into Bulgarian:

1. I live on the fourth floor, the second room on the right. My friend lives on the first floor in the third apartment on the left. Ivanoffs live in the fifth building from the corner.
2. He wants me*to go there. I have to go to the third intersection and then turn to the right. Their apartment is on the eleventh floor.
3. I told her*to take the children to the movies, but she asked me*to do that.
4. He wanted them*to publish the advertisement on the first of July. They told him*to bring it to the assistant editor's office on the twenty-first of June.
5. I've never wanted them to come here. They arrived in town on the twenty-eighth of March, nineteen fifty-eight. They have been here since then.

Part II Translate and answer in Bulgarian:

1. What are the months of the year?
2. Which is the second month of the year? ...the ninth?the tenth?
3. I want you*to tell me the days of the week. They are...
4. Which is the first day of the week in Bulgaria?..... in America?
5. Which is the last day of the week in Bulgaria?
6. Exactly when did you arrive in this town?... (day, month, year).

Part III Tape recording assignment :

1. Record the dialogue to Lesson 43.
2. Do Part II of this homework.

* Engl. acc. plus infinitive. For its translation see Footnote 12, Page 85.

РЕЧНИК

апетит м.
бай

бе

бутилка f.
въпреки това conj.
гледам
грѐя се, е, грях се
погрѐя се

двор m.pl. дворо̀ве
извиквам

изви́кам
как не?

калпак m.pl. -ци
каруца f.

като conj. indic. time
кожух m.pl. кожѹси

кочѹшка f.

кон m.with art. ко̀нѹт, -я
pl. ко̀нѐ

крѹчма̀р m.with art. крѹчма̀рѹт, -я
лула́ f.

пу̀ша лула́

лѹжа, е p.t. лѹгах
излѹжа

мага̀ре n.pl. мага̀рета

мя̀сто n.pl. мѹста́

наме́стѹм се

наме́стѹ се, и, их

на̀то̀ва̀р̀вам

на̀то̀ва̀ря, и, их

от

от вас нѹма мя̀сто за мен
до пѹчка̀та

па conj.

пак adv.

по prep.

те го̀во̀ря̀т по политѹ̀чески
въпрѹ̀си

политѹ̀чески, а, о, и

пра̀зен, -зна, о, и

прева̀р̀вам

прева̀ря, и, их

кой прева̀ри той на̀то̀ва̀ри

преда̀вам

преда̀м, е, ох

appetite

, a polite expression usually
used in the country before the
first name of an older man.

familiar part in conversation.

1. When addressing relatives, close
friends. 2. For emphasis in address-
ing people.

bottle

nevertheless

to watch

to warm oneself

yard

to call (somebody to come), to cry
out, to yell out, to shout

yes, of course

fur cap, fur hat

cart, a light open wagon for delivery

when / farm work etc.

fur coat

hen

horse

innkeeper

pipe (for smoking)

to smoke a pipe

to lie

jackass, donkey

place, space, room

to sit down, to make oneself

comfortable

to load up

because of

because of you there is no place
for me near the stove.

and (then)

still, in spite of that

on, about

they talk about political matters

political

empty

to do something before somebody else,

to do something first, to come first.

first come, first served / etc.

LESSON 43

сва́лям
 сваля́, ѳ, ѳх
 се́лянин, се́ляни m.pl.
 серви́тьор
 скоро́
 след
 сна́сям
 снеса́, е, ох
 сто́плям
 сто́пля, и, их
 студе́но adv.
 та́я see то́я
 това́ dem. pron.
 то́я, та́я, ту́й, тѳя dem. pron.
 удо́бно adv.
 хитѳр, -тра, о, и
 ядо́свам се
 ядо́сам се

to take off
 peasant, villager
 waiter
 soon, shortly
 after
 to lay (eggs)
 to warm up
 cold
 this
 this, that
 comfortably
 shrewd
 to get angry

Ч Е Т И Р И Д Е С Е Т И Ч Е Т В Ъ Р Т И У Р О К

LESSON 44

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: The Demonstratives

1.

Моливът е на масата.
Този молив е на масата.
Тоя молив е на масата.

Моливът е на масата.

Студентът учи всяка сутрин.

Полковникът е строг.

Подполковникът е добър офицер.
Офицерът плени двама войници.
Романът е много хубав.
Курсистът говори български добре.
Аз пиша с молива.
Той седи на стола.
Тя е гледала филма.
Селянинът е много хитър.
Кръчмарят има много кокошки.
Конят е красив.
Калпакът и кожухът са на Пендо.
Дворът е голям.
Искам да се абонирам за вестника.
Канцеларията е в дъното на коридора.
Помощникът е в отпуск.
Аз попитах чиновника за обявлението.
Дай ми кибрита!
Ще опънем палатката под бука.
Дръж края на платнището!
Чаят не е хубав.
Паметникът е много интересен.
Ресторантът е на улица "Раковски".
Той следва право в университета.

и т. н.

Този молив е на масата.
Тоя молив е на масата.
Този студент учи всяка сутрин.
Тоя студент учи всяка сутрин.
Този полковник е строг.
Тоя.....

и т. н.

2.

Стаята е голяма.
Тази стая е голяма.
Тая стая е голяма.

Стаята е голяма.

Книгата е негова.

Аз купих връзката вчера.

Къщата е нова.
Реката минава покрай селото.
Той постави яйцата в каруцата.
Кръчмата е на бай Христо.
Свинската пържола е за мене.
Аз направих снимката в Рим.
Старата баня е до парка.
Секретарката е много хубава.
Домашната работа е за утре.
Аз не съм пил от ракията.
Столицата е красива.
Черквата е на площада.
Гумата е негова.
Ние разгледахме сградата.
Къде се намира банката?
и т. н.

3.

Списанието е на масата.
Това списание е на масата.
Туй списание е на масата.

Списанието е на масата.

Зданието е ново и модерно.
Мястото е заето.
Кюфтето е за нея.
Магарето е в двора.
Месото е много скъпо.
Той заби колчето.
Дръж въжето!
Той ще изпрати писмото.
Момичето е красиво.
Кафето е в бюфета.
Кепето е бяло.

и т. н.

Тази стая е голяма.
Тая стая е голяма.
Тази книга е негова.
Тая книга е негова.
Аз купих тази връзка.
Аз купих тая връзка.

Това списание е на масата.
Туй списание е на масата.

4.

Вестниците са на масата.
 Тези вестници са на масата.
 Тия вестници са на масата.

Вестниците са на масата.

Тези вестници са на масата.
 Тия вестници са на масата.

Книгите са в чекмеджето.
 Тя ще изпрати писмата.
 Те седят до масите.
 Зданията са нови и модерни.
 Редакторът редактира двете списания.
 Ние разгледахме музеите.
 Телешките пържоли са на огъня.
 Тя направи снимките в Германия.
 Ние ще изядем кебапчетата.
 Забий колчетата в земята!
 Дръж въжетата!
 Местата са заети.
 Кепетата са бели.
 Курсистите говорят български добре.
 Ние пишем с моливите.
 Те учат от книгите.
 и т. н.

5.

С кой молив пишеш ти?
 С кои моливи пишат учениците?
 Кое кепе е твое?
 Коя книга е негова?
 Кой вестник четете?
 вестници
 списание, -я
 книга, -и
 роман
 Коя гума е негова?
 Кое място е заето?
 Кои места са заети?
 Кое здание Ви харесва най-много?
 В коя къща живеете?
 Кое момиче е най-красиво?
 Кои пържоли са за тях?
 От коя лужанка искате да ядете?
 От кое сирене ще купите?
 От кой кашкавал купувате?
 и т. н.

Аз пиша с този/тоя/ молив.
 Те пишат с тия/тези/ моливи.
 Това/туй/ кепе е мое.
 Тая/тази/ книга е негова.

6.

Тоя молив е мой.
 Она молив е твой.
 Този молив е мой.
 Онзи молив е твой.

молив, роман, вестник,
 кон, стол, костюм,
 учебник и т. н.

Тоя молив е мой.
 Она молив е твой.
 Този молив е мой.
 Онзи молив е твой.

7.

Тая книга е моя.
 Она книга е негова.
 Тази книга е моя.
 Онази книга е негова.

книга, линия, гума
 връзка, риза, къща
 и т. н.

Тая книга е моя.
 Она книга е негова.
 Тази книга е моя.
 Онази книга е негова.

8.

Това кепе е мое.
 Онова кепе е твое.
 Туй кепе е мое.
 Онуй кепе е твое.

кепе, списание, писмо,
 чекмедже, място, сако,
 и т. н.

Това кепе е мое.
 Онова кепе е твое.
 Туй кепе е мое.
 Онуй кепе е твое.

9.

Тия моливи са наши.
 Ония моливи са Ваши.
 Тези моливи да наши.
 Онези моливи са Ваши.

моливи, книги, списания,
 вестници, места, чекмеджета,
 гуми, линии, кепета, ризи,
 столове и т. н.

Тия/тези/ моливи са наши.
 Ония /онези/ моливи са
 техни.

10.

Чи са тези два молива?

Този /тоя/ молив е мой.
 Онзи /оня/ молив е твой
 негов

Чи са тези два учебника?

и т. н.

две книги
 две списания
 два романа
 две гуми
 две кепета
 две писма
 два стола
 два вестника

11.

Чи са книгите?

Тези /тия/ тук са наши.
 Ония /онези/ там са ваши.

Чи са вестниците?

учебниците
 списанията
 моливите
 гумите

12.

Кой молив е твой?

Кой молив е мой?

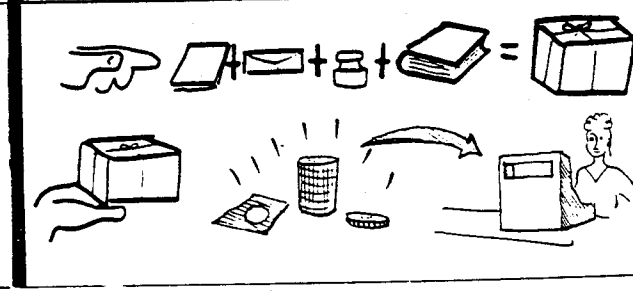
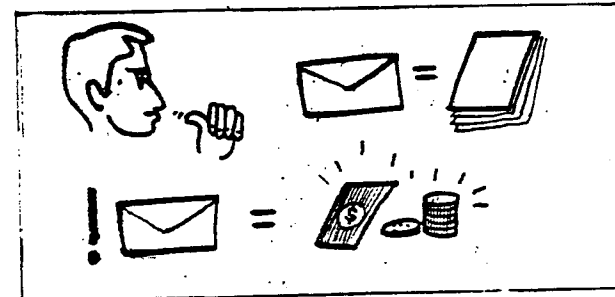
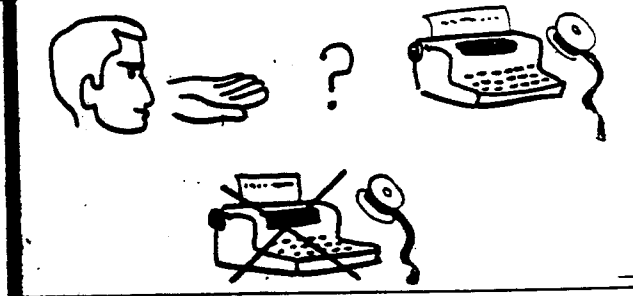
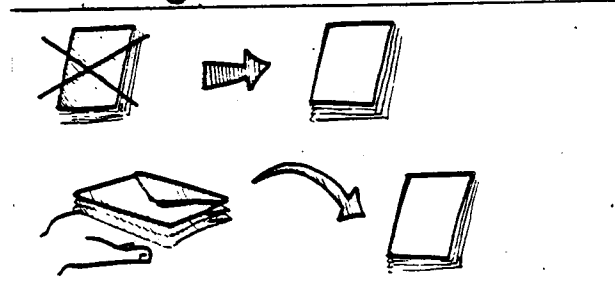
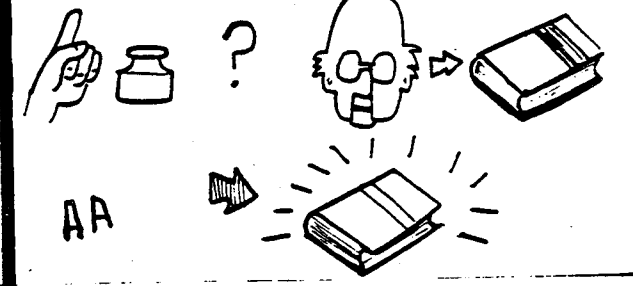
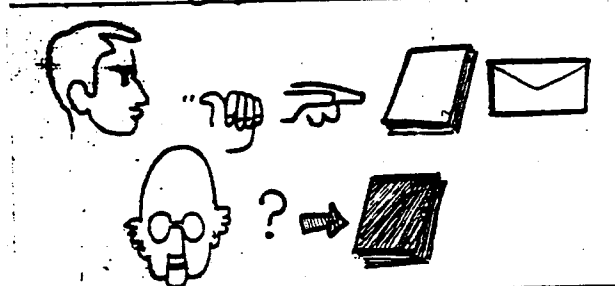
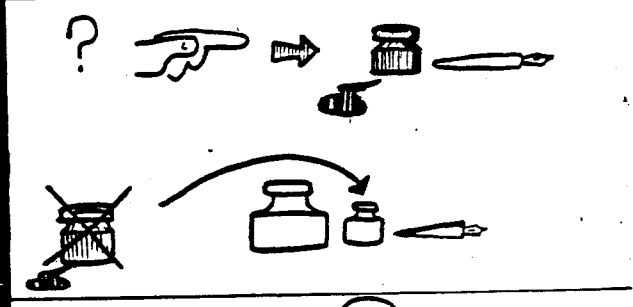
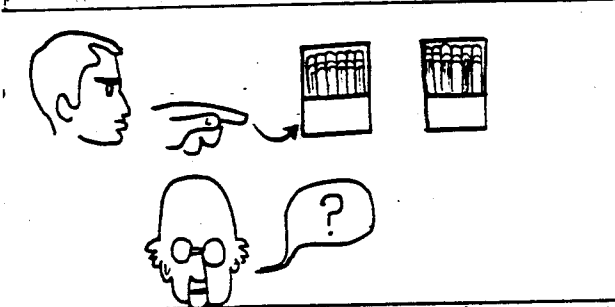
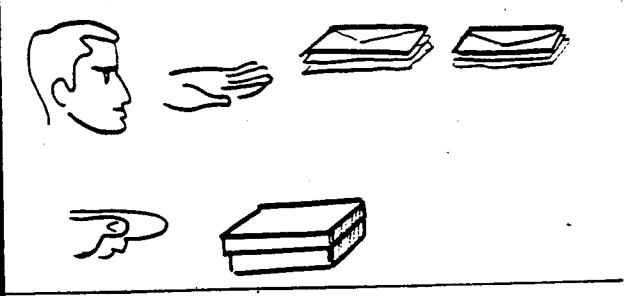
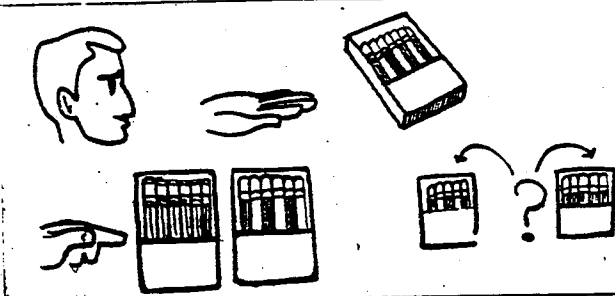
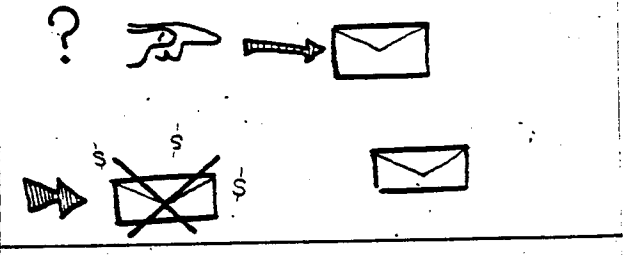
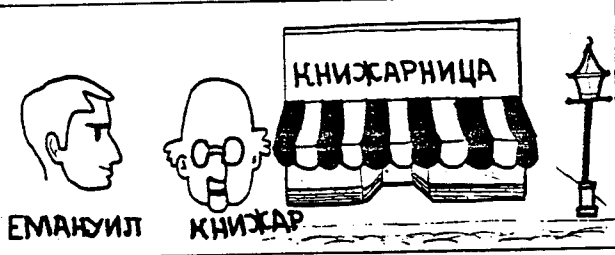
негов
 техен
 наш

Коя книга е твоя?

Тоя /този/ молив е мой.
 Оня /онзи/ молив е твой.

книги; молив, -и; гума, -и;
 учебник, -ци; вестник, -ци;
 списание, -я; кепе, -та

РАЗГОВОР 44.

В КНИЖАРНИЦАТА

Купувачът /Емануил/
Книжарят

- 5
- Дайте ми, моля, една кутия цветни моливи!
 - Ето Ви два вида. Кой искате? Тия или ония?
 - Ще взема тези.
 - Какво друго искате?
 - Нуждая се от хартия за писма и пликосе.
 - Харесва ли Ви тази розова хартия?
- 10
- Не. Дайте ми от оная, бялата!
 - Заповядайте! С нея продаваме тези сини пликосе.
 - Предпочитам такива пликосе, каквато е хартията.
 - Аха, бели пликосе. Те са доста скъпи.
 - А ония там?
- 15
- Онези не са толкова скъпи, колкото тия, белите.
 - Дайте ми две дюзини от тях!
 - Ето Ви тая кутия с две дюзини.
 - За автоматична писалка ли е това мастило?
 - Не, онова в малките шишенца е таква.
- 20
- Едно шише, моля. Имате ли българо-английски речник?
 - Да, имаме. Ето, този. Той е ново издание.
 - Ще го взема. Имате ли такава лента за пишеща машина?
- 25
- Не, нямаме такава, каквато искате.
 - Опаковайте всичко, моля!
 - Заповядайте! Платете сметката на касиера!

AT THE STATIONERY STORE

The Buyer (Emanuel)
The Stationer

- 5 - Give me, please a box of colored pencils.
- Here you have two kinds. Which ones do you want? These or those?
- I'll take these.
- What else would you like?
- I need stationery and envelopes.
10 - Do you like this pink paper?
- No. Give me that, the white one.
- Here you are. With it we sell these blue envelopes.
- I prefer envelopes like the paper.
- Ah, white envelopes. They're quite expensive.
- And those over there.
15 - Those are not expensive as these, the white ones.
- Give me two dozen of them.
- Here you have this box with two dozen.
- Is this fountain pen ink?
- No. That in the small bottles is.
20 - One bottle please. Do you have a Bulgarian-English dictionary?
- Yes, we do. Here, this one. It is a new edition.
- I'll take it. Do you have a typewriter ribbon like this?
25 - No, we don't have any like the one you want.
- Wrap up everything, please.
- Here you are. Pay the bill to the cashier.

-
1. книжарница is a combination of book and stationery store.
5. тия или тия lit. "these or these" Bulgarian uses one and the same demonstrative for close objects.
7. искате lit. you want
10. бялата lit. the white. Bulgarian does not use any determinatives like "one", "ones".
12. предпочитам такива пликоче, каквато е хартията lit. I prefer such envelopes, what the paper is.
15. толкова....колкото lit. so much.....as much....; белите the white ones. For "ones" see 10 above.
19. е такава lit. is such
22. имаме lit. we have; този this. For "one" see 10 above.
23. такава лента lit. such a ribbon. The buyer produces the ribbon he wants.
25. такава, каквато lit. such, what.

ГРАМАТИКА

I. THE DEMONSTRATIVES

The Bulgarian demonstratives are as follows:

<u>Masculine</u>	<u>Singular</u>		<u>Plural</u>
	<u>Feminine</u>	<u>Neuter</u>	<u>All Genders</u>
то̀зи /тоз/ this	та̀зи /таз/ this	това̀ this	тѐзи these
то̀я this	та̀я this	ту̀й this	тѝя these
о̀нзи that	о̀на̀зи that	о̀новѐ that	о̀нѐзи those
о̀ня that	о̀на̀я that	о̀ну̀й that	о̀нѝя those
та̀кѝв such	та̀ка̀ва such	та̀ко̀ва such	та̀кѝва such

Pronunciation note: The form та̀зи is pronounced тѐзи and това̀ is pronounced ту̀ва in Eastern Bulgaria.

Examples:

То̀з/и/ чо̀вѝк ѐ ба̀ка̀лин.

This man is a grocer.

Тези кру́ши са ху́бави, а о́ния,
там до врата́та, са гни́ли.

These pears are good, and those,
near the door, are rotten.

То́зи мо́лив е черве́н, а о́нзи -
че́рен.

This pencil is red, and that (one)
- black.

По́кривъ́т на та́зи къ́ща е
повре́ден.

The roof of this house is damaged.

В о́нзи магази́н има ху́бави
ри́зи.

There are beautiful shirts in that
store.

От та́зи сто́ка не мо́жеш да
спече́лиш мно́го па́ри.

You can't make much money with
this merchandise.

ГТП «ПЕЧАТНИ ПРОИЗВЕДЕНИЯ»
СОФИЯ

В изпълнение на желанията на нашите клиенти открихме

ЩАНД ЗА ПРОДАЖБИ НА ДРЕШНО

ПОСТОЯННАТА ИЗЛОЖБА НА БЪЛГАРСКАТА КНИГА на
бул. „Руски“ 8.

ГРАЖДАНИ,

Посещавайте **НОВООТКРИТИЯ ЩАНД** на бул. „Руски“ 8, къ-
дето при добро и културно обслужване можете да си **НАБАВИТЕ**
ИНТЕРЕСУВАЩИТЕ ВИ КНИГИ.

ЩАНДЪТ ПРИЕМА АБОНАТИ ЗА ВСИЧКИ МНОГОТОМНИ
ИЗДАНИЯ.

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: The Demonstratives

1.

Кое списание четете?

Аз чета това списание.
 туй
 онова
 онуй

С кой молив пишете?

Коя книга четете?

До коя маса седите?

До кой прозорец седите?

Кои са прозорците на вашата
стая?

Коя гума е твоя?

Кое място е заето?

Кои места са заети?

Кой българо-английски речник е Ваш?

Коя хартия е по-евтина?

В кое шишенце има синьо мастило
за автоматична писалка?Кои автоматични писалки са
по-хубави?

Кои са новите речници?

В коя кутия има две дузини
пликове?

Кое е новото издание?

Коя автоматична писалка е негова?

Кое мастило е синьо?

В коя къща живеете?

Под кой бук ще опънем палатката?

Коя пържола е за мен?

Кой студент говори български добре?

Кой калпак е на Пендо?

Кой чиновник попитахте за обявлението?

В коя канцелария работи редакторът?

Кое кепе е твое?

Кое магаре е тяхно?

Кои колчета са за палатката?

На кой стол седите?

и т. н.

2.

Чи са тези два молива?

Тоя/този/ молив е мой.
 Оня/онзи/ молив е негов.
 Тоя/този/ е мой.
 Оня/онзи/ е негов.

Чи са тези две автоматични писалки?

кутии
 списания
 книги
 шишенца
 гуми
 линии

Чи са тези два учебника?

романа
 плика
 речника
 вестника

Чи са тези две къщи?

два автомобила
 две кепета
 две чекмеджета
 две карти
 две снимки
 два коня
 два калпака
 две шапки
 две кокошки
 две каруци
 две магарета

3.

Този молив Ваг ли е?

Не. Този /тоя/ молив не
 е мой.

Това мастило Ваше ли е?

Оня молив е мой.

Тоя речник негов ли е?

Не. Тоя не е мой. Оня е
 мой.

Тая книга трябва ли ти?

От това ли месо ще купите?

Това място ли е заето?

Тези места ли са заети?

От тая лужанка ли ядохте?

Тези пържоли ли са за нас?

и т. н.

4.

С кое момиче се познавате
дватамата?

Коя къща Ви харесва на Вас
дватамата?

На кой ученик помагате обикновено?

В кой ресторант вечеряте?

На кой стол седите?

Коя книга ви е нужна?

речник

учебник

списание

вестник

По коя улица вървяхте?

През кое село минавахте?

В коя кооперация живеете?

Кой автомобил карате?

На кой ъгъл са ресторантът
и кафенето?

В коя книжарница ходите
обикновено?

От кое мастило купувате?

Кой кон е Ваш?

В кое кафене пиете кафе?

Кой роман ще четете?

Аз се познавам с това момиче,
а той - с онова.

Мен ми харесва тая къща, а на
него - оная.

и т. н.

5.

Имате ли такова синьо мастило?

Не, аз нямам такова мастило,
каквото искате.

Имате ли такава бяла хартия?

Имате ли такива дебели цветни
моливи?

и т. н.

Имате ли такъв българо-английски
речник?

Имате ли такъв червен молив?

такова червено мастило?

такъв немски учебник?

такова американско списание?

такива френски списания?

такава руска книга?

такъв български роман?

такава тънка хартия за писма?

такива дебели пликкове?

и т. н.

ЧЕТИВО

Лятната ваканция на учениците в България трае почти три месеца. Тя започва на 20 юни и свърша на 15 септември. През ваканцията много ученици от градовете отиват на село, на море или на планина.

Това лято, както винаги, Емануил отиде във Варна. Той замина с братята си и сестра си. Те отидоха на гости на чичо си, който имаше две къщи. Едната беше в града, а другата извън града.

На Емануил много му харесваше да живее в тази къща, която беше извън града. Тя се намиреше до плажа. Той много обичаше да стои с братовчед си Кольо на верандата на къщата откъдето се видеше целия залив с пристанището. Емануил не обичаше онази къща, която се намиреше в града.

Сутрин двамата ходеха обикновено на плаж. С часове те плуваха или играеха с топка на плажа. На обяд те се връщаха в къщи и хапваха набърже. След това се качваха на гребната лодка на Кольо и греяха край брега.

Както винаги и това лято мина бързо. Една седмица преди да започне училището, Емануил, братята му и сестра му се върнаха в София. Той се радваше, че ще ходи в онова училище, в което ходи миналата година, и че отново ще види приятелите си.

Първият ден той отиде много рано на училище. Повечето от другарите му бяха вече там. Разказваха си как са прекарали лятната ваканция. Този ден мина много бързо за всички ученици.

LESSON 44

Щом се върна в къщи, Емануил провери какво му трябва за училище. Видя, че има достатъчно тетрадки, черни моливи, гуми и линии. Трябваша му цветни моливи, хартия за писма и пликкове. Емануил имаше нужда и от българско-английски речник, защото щеше да учи* английски език. Лентата на пишещата му машина беше доста стара. Трябваше да постави нова.

Емануил взе пари от баща си и отиде в книжарницата на ъгъла и купи всички тези неща. Не можа да намери само лента за пишещата си машина. Книжарят нямаше такава, каквато трябваше на Емануил, затова той отиде в друга книжарница. Там той намери това, което му трябваше и доволен се върна в къщи. Той беше готов за новата учебна година**.

* щеше да учи - was going to study

** учебна година - school year

ИПЕВОД

1. Have you seen this film? No, I haven't seen it but my wife has. And the children? They haven't seen it.
2. Have they ever stayed at the hotel? Yes, they have.
3. Has she reserved a room? No, she has not. She has hired a taxi and she's going to her sister's where she'll stay for a week.
4. She has never failed to take her daughter to one of the parks.
5. Have you ever been to Washington? No, I've never been there.
6. What has the child bought? Has the child bought any cheese?
7. She usually bought cheese on Mondays but now she buys it on Saturdays. Yesterday she bought some dry salami and tomorrow she'll buy pork chops.
8. What have you ordered for yourself? I haven't ordered anything yet. You want me to order something for you? You can order stuffed peppers for me.
9. Have you learned your lesson for today? Yes, we have learned it very well. We studied a lot last night and we learned it.
10. Are you writing your homework now? Haven't you written it yet? I wrote the homework yesterday but I forgot to bring it to school. Early this morning I had to go to town on business.
11. Has she sent him the magazine yet? No, she hasn't sent it to him yet.
12. Have they set the table yet? No, they haven't. Their brother is setting the table now. He set the table yesterday too.

ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

A.

1. Къде отива Емануил?
Той отива в една книжарница.
2. Какви моливи иска да си купи Емануил?
Той иска да си купи една кутия цветни моливи.
3. От какво друго се нуждае Емануил?
Той се нуждае от хартия за писма и пликове.
4. Коя хартия не харесва на Емануил?
На него не му харесва розовата хартия.
5. Каква хартия за писма иска Емануил?
Той иска бяла хартия за писма.
6. Какви пликове продава книжарят с бялата хартия?
С нея книжарят продава сини пликове.
7. Какви пликове предпочита Емануил?
Той предпочита такива пликове, каквато е хартията.
8. Колко дюзини пликове взима Емануил?
Той взима две дюзини пликове.
9. В какво са пликите?
Пликите са в кутия.
10. Какво мастило иска да си купи Емануил?
Той иска да си купи мастило за автоматична писалка.
11. Какъв речник иска да си купи Емануил?
Той иска да си купи българо-английски речник.
12. Старо издание ли е българо-английският речник?
Не. Българо-английският речник не е старо издание.
13. Каква лента показва Емануил на книжаря?
Той показва на книжаря лента за пишеща машина.

14. Има ли книжарят такава лента, каквато Емануил иска?
 Не, книжарят няма такава лента, каквато Емануил иска.
15. Какво казва Емануил на книжаря, след като е купил, каквото му трябва?
 След като е купил, каквото му трябва, Емануил казва на книжаря да опакова всичко.
16. На кого трябва Емануил да плати сметката?
 Той трябва да плати сметката на касиера.

B.

1. Колко трае лятната ваканция на учениците в България?
 Лятната ваканция на учениците в България трае почти три месеца.
2. Кога започва лятната ваканция на учениците в България?
 Лятната ваканция на учениците в България започва на двайсети юни.
3. Кога свършва лятната ваканция на учениците в България?
 Лятната ваканция на учениците в България свършва на петнайсети септември.
4. Къде прекарват учениците от градовете лятната ваканция?
 Учениците от градовете прекарват лятната ваканция на село, на море или на планина.
5. Всички ли ученици отиват на курорт през лятото?
 Не. Някой от тях остават в градовете.
6. Защо само някои от учениците остават в градовете през лятото?
 От тях само някои остават в градовете, защото през лятото там е много топло, а те предпочитат да отидат на курорт.
7. Къде отиде Емануил това лято?
 Това лято, както винаги, Емануил отиде във Варна.
8. С кого замина той за Варна?
 Той замина за Варна с братята си и сестра си.

9. У кого беше Емануил на гости?
Той беше на гости у чичо си.
10. Къде се намираха двете къщи на чичото на Емануил?
Едната се намиреше в града, а другата - навън от него.
11. Коя къща му харесваше много на Емануил?
На Емануил му харесваше много тази къща, която беше навън от града.
12. Къде се намиреше къщата, която беше навън от града?
Тя се намиреше наблизо до морската градина и до плажа.
13. Къде обичаше Емануил да стои с братовчед си Колю?
Той много обичаше да стои с братовчед си Колю на верандата на вилата.
14. Защо Емануил обичаше да стои с братовчед си Колю на верандата на вилата?
Емануил обичаше да стои с братовчед си Колю на верандата на вилата, защото оттам се виждаше целия залив с пристанището.
15. Коя къща не обичаше Емануил?
Той не обичаше оная къща, която беше в града.
16. Къде ходеха обикновено двамата сутрин?
Сутрин двамата обикновено ходеха на плажа.
17. Какво правеха двамата там?
С часове те плуваха в морето или играеха с топка на плажа.
18. Какво правеха те на обяд?
На обяд те се връщаха в къщи и хапваха набърже.
19. Какво правеха двамата, след като хапнеха набърже?
След като хапнеха набърже, те се качваха на гребната лодка на Колю и се разхождаха покрай крайбрежието.
20. Как мина това лято?
Както винаги това лятото мина бързо.
21. Кога се върнаха всички в София?
Всички се върнаха в София една седмица преди да започне училище.

LESSON 44

22. Защо се радваше Емануил?
Той се радваше, че ще ходи в онова училище, в което ходи миналата година, и че отново ще види другарите си.
23. Какво направи Емануил първия ден?
Първия ден той отиде на училище много рано.
24. Кой беше вече там?
Много от неговите приятели бяха вече там.
25. Какво си разказваха те?
Разказваха си как са прекарвали лятната ваканция.
26. Как мина този ден за всички ученици?
Този ден мина много бързо за всички ученици.
27. Какво направи Емануил, щом се върна от училището в къщи?
Щом се върна от училището в къщи, той провери какво му трябваше за училище.
28. Какво имаше той?
Той видя, че има достатъчно тетрадки, черни моливи, гуми и линии.
29. Какво му трябваше още?
Трябваше му още цветни моливи, хартия за писма и пликосе.
30. От какъв речник имаше нужда Емануил?
Той имаше нужда от българо-английски речник.
31. Защо имаше нужда той от българо-английски речник?
Той имаше нужда от българо-английски речник, защото щеше да учи английски.
32. Какво му трябваше освен това?
Освен това му трябваше лента за пишештата му машина.
33. Какво взе Емануил от баща си?
Той взе пари от баща си.
34. Защо Емануил взе пари от баща си?
Той взе пари от баща си, за да купи всички тези неща, които му трябваша.

35. Къде отиде той, след като взе пари от баща си?
След като взе пари, той отиде в книжарницата на ъгъла.
36. Какво не можа да намери той в книжарницата?
Той не можа да намери само лента за пишещата си машина.
37. Каква лента нямаше книжарят?
Книжарят нямаше такава лента, каквато Емануил искаше.
38. Какво направи Емануил, след като плати сметката на касиера?
След като плати сметката на касиера, той отиде в друга книжарница.
39. Защо Емануил трябваше да отиде в друга книжарница?
Той трябваше да отиде в друга книжарница, за да купи лента за пишущата си машина.

— Какви оплаквания има синът Ви?
— Едни и същи. Всяка сутрин ми се оплаква,
че не му се ходи на работа...

ДИОМАИИНА ПАБОТА

Part I

Translate into Bulgarian:

1. I had only one horse. The horse was very old. I sold the horse the day before yesterday.
2. My uncle has many horses. The horses are beautiful. He sold two horses last week.
3. Do you need any money? I don't need any money, but he does.
4. The peasants were sitting around the stove. When Pendo entered he saw that there was no room for him by it.
5. First come, first served.
6. The Bulgarians have no king now. They used to have kings many years ago. The kings were strict but just.
7. For whom is this bottle of beer? Is it for her, or for them? It is neither for her, nor for them. It is for you and me.
8. She wants to meet me, not you.
9. I used to help him a lot. This time, however, I helped her not him.
10. Are you sitting in front of them? No, I'm sitting behind them. They're sitting in front of us.

Part II

Tape recording assignment:

1. Record the dialogue to Lesson 44.
2. Tell in your own words the story of the Shrewd Peasant.

РЕЧНИК

автоматичен, ч а, о, и
автоматична писалка
българо-английски, а, о, и
вид м. pl. видове

дузина f.
две дузини пликóве
издание н.
каквòто, каквáто, каквóто,
каквìто rel. pron.
нямаме такава, каквáто искате

касиер м.
книжар м. with art. -ят, я
книжарница f.
кòлкото rel. pron.
тòлкова.....кòлкото
не тòлкова.....кòлкото
онéзи не са тòлкова скъпи,
кòлкото тия

купувач м.
кутия f.
кутия цветни мòливи
лента f.
лента за пишеша машинá
мастило н. pl. мастила
мастило за автоматична
писалка

машинá f.
пишеша
нуждáя се от... .., е се от
нуждáя се от хартия за писмá
обикновено adv.
òня, онáя, онуй, ония
опако́вам, а
отнòво adv.
писалка f.
автоматична писалка
пишеш, а, о, и
пишеша
плик м. pl. пликóве
предпочитам, а
предпочетá, -é р. t. предпочéтох, е
радвам се, -а

automatic
fountain pen
Bulgarian-English
1. kind
2. aspect (of the verb)
dozen

two dozen envelopes
edition
as, like; it is usually used
after такъв, а, о, и
we don't have any (such) like the
one you need.

cashier
stationer
stationary and book store
as

as.....as
not as...as, less (fewer)...than
those are less expensive than
these

buyer
box
a box of colored pencils
ribbon; tape
typewriter ribbon
ink
fountain pen ink

machine; apparatus; engine
typewriter
to need

I need stationery
usually

that: those
to wrap up
again

pen (the pen and its holder)

fountain pen
(one who or that which, is) writin
typewriter

envelope
to prefer

to be happy, glad

разказвам
 разказа, е
 разказах p.t.
 розов, а, о, и
 сметка f.
 такъв, такава, такóва,
 такива dem. pron.
 хартия f.
 хартия за писма
 цветен, -тна, о, и
 час m.pl. часовé
 с часовé

to tell (a story)

pink
 bill
 such

paper
 stationery
 colored
 hour
 for hours

— Един милион километра — т?
 — тя трябва в рай да е стигнала!..

— Ох, дано не става нужда да се оплаквам!...

Ч Е Т И Р И Д Е С Е Т И П Е Т И У Р О К

LESSON 45

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: I. Usage of the Short Personal Pronouns as Possessives

II. Irregular Past Active Participle

I. Usage of the Short Personal Pronoun as Possessives

1.

Моят костюм е кафяв.
Костюмът ми е кафяв.

Твоят костюм е син.
Костюмът ти е син.

Моят костюм е кафяв.
Твоят костюм е син.
Твоята униформа е хубава.
Моето сако е бежово.
Моите книги са на масата.
и т. н.

Костюмът ми е кафяв.
Костюмът ти е син.
Униформата ти е хубава.
Сакото ми е бежово.
Книгите ми са на масата.

Български ли е сапунът ти?

Да,....
Не,....

Ризата ми бяла ли е?
Панталонът ти военен ли е?
Сакото ми синьо ли е?
Книгите ти на масата ли са?
На масата ли е книгата ми?
На закачалката ли е кепето ти?
Болно ли е детето ти?
и т. н.

Къде е кепето ти?
книгата ми?
учебникът ти?
и т. н.

Кепето ми е на закачалката

Какъв цвят има униформата ти?
връзката ми?
костюмът ми?

Униформата ми е зелена.

2.

Неговият костюм е хубав.
Костюмът му е хубав.

Неговият костюм е хубав.
Неговите родители са в София.
Неговото дете е болно.
Неговите дрехи са цивилни.
Неговата четка за зъби е твърда.
и т. н.

Костюмът му е хубав.
Родителите му са в София.

Кафява ли е връзката на г-н....?
детето?
Болно ли е детето на г-жа....?
Строг ли е началникът на г-н....?
На масата ли са учебниците на г-н...?
и т. н.

Да, връзката му е кафява.
Не, връзката му не е кафява.

Къде е кепето на г-н....?
учебникът
тетрадката
и т. н.

Кепето му е на закачалката.

Какъв цвят има връзката на г-н...?
костюмът
ризата
и т. н.

Връзката му е зелена.

3.

Нейният одеколон е виенски.
Одеколонът ѝ е виенски.

Нейният одеколон е виенски.
Нейната блуза е мръсна.
Нейната къща е голяма.
и т. н.

Одеколонът ѝ е виенски.

Какъв е одеколонът на г-жа....?
сапунът
и т. н.

Одеколонът ѝ е виенски.

Къде е блузата на Радка?
пастата за зъби на Радка?
обущата
апартаментът
стаята
и т. н.

Блузата ѝ е на стола.

4.

Нашите учители са българи.
Учителите ни са българи.

Вашите ученици са американци.
Учениците ви са американци.

Нашите учители са българи.
Вашите ученици са американци.
Нашият учител е справедлив.
Вашият началник е строг.
Нашето училище е до морето.
Вашите приятели са на курорт.
и т. н.

Какъв е учителят ви?
Какви са учениците ни?
Каква е стаята ви?
Какво е училището ни?
и т. н.

Учителят ни е българин.
Учениците ви са американци.

Къде е училището ви?
началникът ни?
учителят ви?
кепетата ви?
и т. н.

Училището ни е до морето.

5.

Техният учител е българин.
Учителят им е българин.

Техният учител е българин.
Тяхното училище е до пристанището.
Тяхната моторница е в пристанището.
Техните лодки са рибарски.
Техните родители са французи.
и т. н.

Учителят им е българин.

Какъв е учителят на учениците
от Българския отдел?
Каква е къщата на родителите на Рашко?
Какви са лодките на децата?
Какви са списанията на учениците?
Къде са кепетата на учениците?
и т. н.

6.

Нейната майка е болна.
Майка ѝ е болна.

Нейната майка е болна.
Болна ли е нейната майка?

Тяхната братовчедка е хубава.
Неговият брат е добър ученик.
Вашият баща е строг.
Твоята сестра е весела.
Нашата дъщеря е много жива.
Моят син е болен.

Неговият баща е полковник.
Какъв е неговият баща?
Полковникът ли е неговият баща?

Техният син е студент.
Неговият син е ученик.
Нейната дъщеря е хубава.

Моята сестра е на село.
Къде е моята сестра?
Неговият брат е в къщи.
Нейната братовчедка е на кино.
и т. н.

Майка ѝ е болна.
Да, майка ѝ е болна.
Не,.....

Баща му е полковник.
Баща му е полковник.

Сестра ми е на село.
Сестра Ви е на село.

7.

Моята домашна работа е в къщи.
Домашната ми работа е в къщи.

Моята домашна работа е в къщи.
Къде е твоята домашна работа?
Твоята автоматична писалка е в чекмеджето.
Неговата пишуща машина е под масата.
Нейните мръсни блузи са на стола.
Вашите военни дрехи са на химическо чистене.
Моите нови обуша са при обушаря.
Нашият българо-английски речник е в къщи.
Техните нови чорапи са на масата.
Моето бежово сако е на стола в гостната стая.
и т. н.

Домашната ми работа е в
къщи.

8.

Аз загубих своя молив.
Аз загубих молива си.

Аз загубих своя молив.
Какво загубихте Вие?

Аз загубих молива си.

Той потърси своята книга.
Те написаха домашната си работа.
Ние видяхме своя учител.
Той ще поправи своята пишуща машина.
Те пишат със своите автоматични писалки.
Те живеят в своята нова къща.
Той говори на своята жена.
Тя среща своя чичо на улицата.
и т. н.

Какво пишете?
С какво пишете?

Какво учи той?
Какво поправя той?
и т. н.

Аз пиша домашната си работа.
Аз пиша с автоматичната си
писалка.

Той учи урока си.
Той поправя пишущата си машина.

9.

Попитайте г-н Х....какъв цвят има униформата му!
връзката ми
ризата ви
блузата на г-жа...
и т. н.

Попитайте г-н Б.....къде са книгите на Иван и Стоян!
кепето на Драган
пастата за зъби на Радка
и т. н.

Попитайте г-н Р...дали е научил урока си!
дали е написал домашната си работа
дали е поправил пишущата си машина
дали е намерил адреса на г-жа
дали е хубава братовчедката на Стоян
дали е болна дъщерята на г-жа....

и т. н.

II. Irregular Past Active Participle

1.

Аз ядох гювеч снощи.
Аз съм ял гювеч много пъти.

Аз ядох гювеч снощи.

Аз съм ял гювеч много пъти.

той, тя, то, ние, ти,
вие, аз, те, жена ми

Той е ял гювеч много пъти.

Аз четох този роман.
Аз му дадох пари вчера.
Той прочете списанието.
Те продадоха къщата миналия месец.
Тя изяде кюфтетата тази сутрин.
Той заведе жена си на театър.
Аз доведох приятеля си тази сутрин.

2.

Той отиде на кино преди малко.
Той е отишел на кино.

Той отиде на кино преди малко.

Той е отишел на кино.

тя, момичето, те, сестра ми,
брат ми, децата

Той дойде преди малко.

Той е дошел.

тя, то, те, майка му

3.

Аз донесох документите вчера.
Аз съм донесъл документите.

Аз донесох документите вчера.

Аз съм донесъл документите.

ти, тя, те, момичето, ние,
адвокатът, вие, аз, то

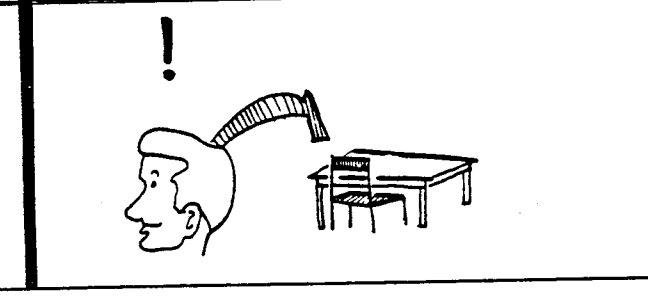
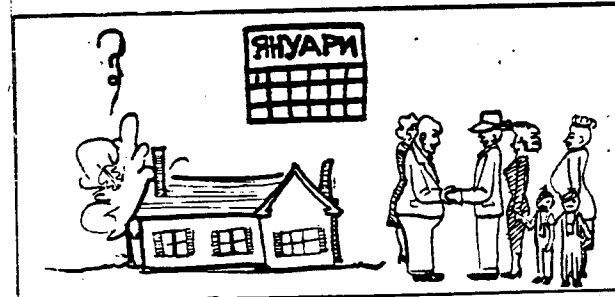
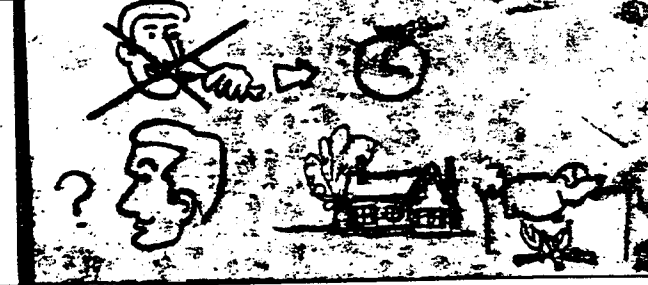
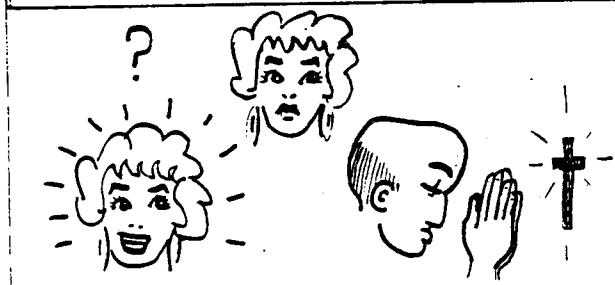
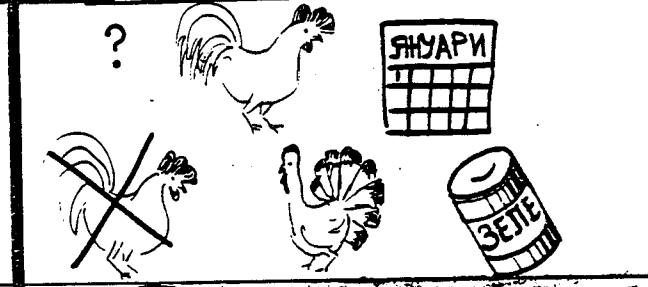
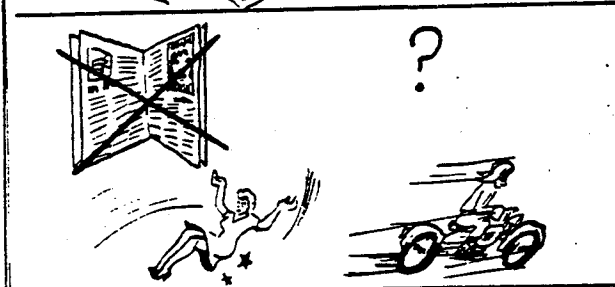
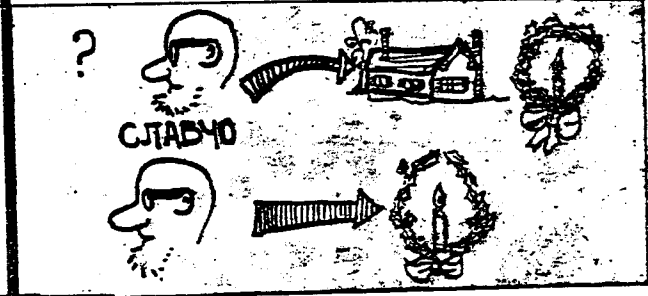
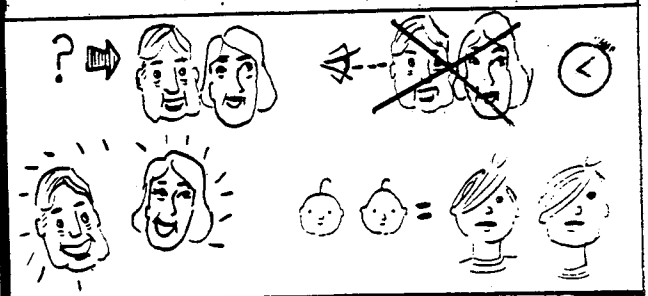
Тя занесе обущата на обущаря преди няколко дена.

Честита Нова година!

Честита Коледа!

РАЗГОВОР 45.

СРЕЩА НА УЛИЦАТА ПРЕД НОВА ГОДИНА

Стоян Ковачев
Тодор Ганчев

- 5 - Здравей, Тошо! Как си?
- Благодаря, добре съм.
- А как е жена ти?
- Беше в болницата. Не четете ли във вестниците за нея?
- 10 - Не съм чел нищо. Какво ѝ се е случило?
- Блъсна я мотоциклет и ѝ счупи крака.
- Как се чувства сега?
- Отлично, слава Богу!
- Къде празнувахте Новата година?
- В къщи. Имахме много гости.
- 15 - Кой бяха гостите ви?
- Леля ми, вуйчо ми, Христови с внучетата си, Иванов и племенницата му.
- Как са Христови? Отдавна не съм ги виждал.
- Добре са. Внучетата им са пораснали много.
- 20 - Сигурно и дядо ви Славчо е дошъл за празниците?
- Дядо ни дойде само за Коледа.
- Предполагам, че сте яли петел на Нова година?
- Не. Ядохме пуйка с кисело зеле.
- 25 - Хм... Отдавна не съм ял печена пуйка.
- Ела ни на гости. Иванов ни е донесъл прасенце.
- Чудесно. Ще дойда непременно.
- Ще те чакаме за обяд.

A CHANCE MEETING ON THE STREET BEFORE CHRISTMAS

Stoyan Kovachev
Todor Ganchev

- 5 - Hi. Toshko! How are you?
- Thank you. I'm fine.
- How is your wife?
- She was at the hospital. Didn't you read in the papers about her?
- I haven't read anything. What happened to her?
10 - A motorcycle knocked her down and broke her leg.
- How is she feeling now?
- Excellent, thank God.
- Where did you celebrate the New Year's Day?
- At home. We had a lot of guests.
15 - Who were your guests?
- My aunt, my uncle, Christoffs with their grandchildren, Ivanov and his niece.
- How are the Christoffs? I haven't seen them for a long time.
- They are fine. Their grandchildren have grown up a lot.
20 - Certainly your grandpa Slavcho has also come for the holidays?
- Our grandpa will come for Christmas only.
- I suppose you had a rooster for New Year.
- No we ate turkey with sauerkraut.
25 - Come, visit us! Ivanov has brought us a suckling pig.
- Wonderful. I'll come without fail.
- We'll be expecting you for dinner.

10. и ѝ счѹпи кракѹ. Both и's are not stressed. The construction и счѹпи кракѹ ѝ is also possible. Both и's again are not stressed.
12. слава Бѹгу lit. glory to God!
22. A cooked rooster is the traditional dish usually on the New Year's Eve.
25. прасѣнце the small suckling pig is the favorite dish for Christmas.

ГРАМАТИКА

I. USAGE OF THE SHORT PERSONAL PRONOUNS AS POSSESSIVES

a. The dative forms of the short personal pronouns may be used as possessives. In this case they mean:

<u>Singular</u>		<u>Plural</u>	
ми	my	ни	our
ти	your	ви	your
му	his	им	their
й	her		
му	its		

b. When used as possessives the short personal pronouns always refer to a noun.* The noun must have an article (for exceptions see below para c.).

Examples:

Костюмът му е черен.	His suit is black.
Униформата ми е нова.	My uniform is new.
Учителят ти е добър.	Your teacher is good.
Гостите им дойдоха.	Their guests came.
Мотоциклетът счупи крака ѝ.	The motorcycle broke her leg.
Дрехите ви не са чисти.	Your clothes are not clean.
Деца̀та ни пораснаха.	Our children grew up.

* The personal pronouns, used as such, always refer to a verb.
See III, 228 and IV 170 ss.

LESSON 45

c. The following nouns denoting family members, when used in singular do not take an article if connected with the possessives. МИ, ТИ, МУ, Й, НИ, ВИ, ИМ.

Examples:

баща́	father	чичо	uncle (father's brother)
ма́йна	mother	вуйчо	uncle (mother's brother)
брат	brother	леля	aunt (mother's sister)
сестра́	sister	стрина	aunt (uncle's wife)
син	son	дядо	grandfather
дъщеря́	daughter	баба	grandmother

Examples:

Баща́ ми е стар.	My father is old
but Бащи́те ни са ста́ри.	Our fathers are old
Брат му дойде́.	His brother came.
but Бра́тията му дойдо́ха.	His brothers came.

2. Usage of the Reflexive Pronoun СИ as Possessive.

The reflexive pronoun СИ is used as possessive for all persons and numbers, if the possession belongs to the subject of the sentence.

Examples:

Христо́ри дойдо́ха с вну́четата си.	Christofs came with their (own) grandchildren.
but Христо́ви дойдо́ха с вну́четата им.	Christofs came with their (of somebody else) grandchildren.

Той носи униформата си.
 but
 Той носи униформата му.

He wears his (own) uniform.
 He wears his (of somebody else)
 uniform.

Тя пере блузата си.
 but
 Тя пере блузата ѝ.

She washes her (own) blouse.
 She washes her (of another female)
 blouse.

3. Position of the Short Personal Pronoun when used as a Possessive.

The short personal pronouns, when used as possessives, are never stressed. They always follow the noun to which they refer. If the noun is modified by an adjective, the possessive is between the adjective and the noun. The adjective always has the definite article.

Examples:

Той носи униформата си. (<u>СИ</u> is pronounced together with The same way: униформата)	He wears his uniform.
Тя пише с писалката ми.	He writes with my pen.
Тя пише с новата си писалка.	She writes with her new pen.
Новата им къща е хубава.	Their new house is beautiful.
Зелената му униформа е стара.	His green uniform is old.

II. IRREGULAR PAST ACTIVE PARTICIPLE

The verbs ending in -OX in the 1st person singular of the past tense show some irregularity when forming the past active participle.

* For the formation of the Past Active Participle in general see Lesson 41, Grammar

LESSON 45

1. The verbs having a -Т or -Д in their stem lose these two consonants and form the participle in the following way.

<u>Present Tense</u>	<u>Past Tense</u>	<u>Participles:</u>
чета́	че́тох	чел, че́ла, че́ло, че́ли
дам	да́дох	дал, да́ла, да́ло, да́ли

The following verbs form their participles in the same way:

бодá, е	to prick	бол, а, о, и
метá, е	to sweep	мел, а, о, и
растá, е	to grow	ра́съл, ра́сла, ра́сло, ра́сли

(Notice the insertion of ь in the masculine form!)

2. The rest of the verbs having the ending -ОХ in the past tense insert a ь in front of the ending Д.

вля́за	вля́зох	вля́зъл,	вля́зла, вля́зло, вля́зли*
--------	---------	----------	-------------------------------

The following verbs form their past active participle in the same way:

<u>Present Tense</u>	<u>Past Tense</u>	<u>Participles:</u>
донесá to bring to	донéсох	донéсъл, донéсла, о, и
занесá to take to	занéсох	занéсъл, занéсла, о, и
пекá to bake	пéкох	пéкъл, пéкла, о, и
рекá to say	рéкох	рéкъл, рéкла, о, и
секá to fell	ся́кох	ся́къл, ся́кла, о, и

* Notice the change of я to -Е in the plural.

3. The following verbs form their participles with a change of the stem.

Present Tense

Past Tense

Participles:

до́йда, е
to come

до́йдох

доше́л, дошла́, о́,и

оти́да, е
to go to

оти́дох

оти́шел, оти́шла́, о́,и

Из дневника на една възрастна жена

...Полнощ! А моя мъж още не се е върнал!!!

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: I. Usage of the Short Personal Pronouns as Possessives

II. Irregular Past Active Participle.

1.

Моят костюм е кафяв.
 Нейната шапка е нова.
 Техните кепета са зелени.
 Твоето списание е немско.
 Как е твоята жена?

Костюмът ми е кафяв.
 Шапката ѝ е нова.
 Кепетата им са зелени.
 Списанието ти е немско.
 Как е жена ти?

и т. н.

Неговата леля е много болна.
 Нейният вуйчо е полковник.
 Виждал ли си техните внучета?
 Неговата племенница е много хубава.
 Техните внучета са пораснали много.
 Стар ли е Вашият дядо?

Нашият дядо е много стар.
 Мотоциклет счупи нейния крак.
 Моят мотоциклет е скъп.
 Аз карам своя мотоциклет всеки ден.
 Те доведоха своите внучета.
 Аз продадох своя мотоциклет.
 Той написа неговата домашна работа.
 Утре той ще напише своята домашна
 работа.

Нейният сапун е виенски.
 Какъв е неговият речник?
 Твоят българо-английски речник е
 на масата.

Нейната автоматична писалка е
 много хубава.
 Тя пише със своята автоматична
 писалка.

Той е довел своята сестра.
 Те са отишли на кино със своя баща.
 Твоята майка е хубава.
 Нейната майка е донесла своите блузи.
 Неговата сестра е опрала своите
 мръсни блузи.

Моите братя са в чужбина.
 Те са отишли да видят своята
 нова къща.
 Тяхната нова къща е на ъгъла до
 техния стар магазин.
 Вашите военни дрехи са в моя
 кафяв куфар.
 Тя е занесла неговите цивилни
 дрехи на химическо чистене.
 Моят нов учебник е в неговото
 чекмедже.
 Нашият стар дядо е много болен.
 Тяхната голяма дъщеря учи в университета.
 Вашият син учи ли в Техническото училище?
 Кога умря неговият чичо?
 Моята домашна работа е на масата.
 Аз съм прочел своя урок.
 Чел ли сте неговия нов роман?
 Той е донесъл своята пишуща машина.
 Неговата пишуща машина е нова.
 Познаваш ли нейната дъщеря?
 Аз загубих своя червен молив.
 Моят червен молив беше в чекмеджето.
 Вашата болна баба умря преди един месец.
 Тя е дошла със своята майка.
 Момичето е отишло със своя брат на кино.
 Тя е завела своите деца в Зоологическата
 градина.
 Те са довели своята баба.
 Той е вече влязъл в нейната стая.
 Неговата сестра чете своята книга.
 Аз съм ял от неговото грозде.
 Аз забравих да телефонирам на нейния
 брат. Аз телефонирах на нейната
 сестра.
 Те живяха два месеца в неговия апартамент.
 Той е донесъл техните документи.
 Те са донесли техния грамофон.
 Аз харесвам техните нови плочи.
 Неговите зелени круши не са вкусни.
 Той не може да стреля със своя
 военен пистолет.
 Срещна ли неговия учител снощи?
 Видя ли неговия брат вчера?
 Неговите сестри учат в смесената гимназия.
 Нейните братя работят в завода.
 Техните родители са на село.

и т. н.

2.

Аз ядох пуйка на Нова година.

той, тя, те, ние, ти, вие,
аз, момичето

Ял ли сте пуйка?

А тя?... А той? .. А те?

Кой от Вас е ял печено прасенце?

петел
кебапчета
фасул
кюфтета
гювеч
кисело мляко

Те изяли ли са кебапчетата?

кюфтетата
пуйката
прасенцето
петела

той, тя, ние, вие, аз, ти

Кой от Вас е изял киселото мляко?

сиренето
кашкавала
луканката

3.

Аз четох този роман снощи.

тя, те, той, ние, то,
аз, ти, вие

Тя чела ли е този роман?

А ти?... А те?... А той?

Кой от Вас е чел това списание?
прочел

Аз съм ял пуйка.

Той яде пуйка на Нова година.
Той е ял пуйка.
и т. н.

Да, аз съм ял пуйка.
Не, аз не съм ял пуйка.

Аз съм ял печено прасенце.

той, те, ние, тя, то

Аз...тя...той...те...ние...

Аз съм чел този роман.

Тя чете този роман снощи.
Тя е чела този роман.

Да, тя е чела този роман.
Не, тя не е чела този роман.

Аз...той...тя...те...ние...

4.

Кой от Вас е ял кисело мляко?

фасул
пуйка
печено прасенце
българско сирене
кашкавал
петел

Аз...тя...те...ние...то

и т. н.

Кой от Вас е изял киселото мляко?

гювеча
крушите
гроздето
ябълките
фасула
и т. н.

Кой от Вас е донесъл домашната
си работа?Кой от Вас е дал пари на заем
на г-н В....?

Кой от Вас е чел този роман?

Кой от Вас е прочел урока си?

Кой от Вас е довел жена си?

Кой от Вас е занесъл дрехите
си на химическо чистене?

Кой от Вас е завел децата си

в Зоологическата градина?

Кой от Вас е дошел за празниците?

5.

Къде е отишел той?

тя, те, момичето, той

Мисля, че е отишел на кино.

Предполагам, че...

Изглежда, че...

Не знам...

С кого е дошла тя?

Какво са яли децата?

Какво са чели студентите?

Какво сте донесъл за празниците?

Кой костюм е занесла на химическо
чистене?

6.

Попитайте г-н Х.... дали костюмът му е кафяв!
 дали синята му връзка е копринена
 дали е ял кисело мляко
 дали са болни децата на Христови
 дали е зелена връзката ми
 дали е хубава сестрата на Стоян
 дали е чел българско списание
 дали е скъп мотоциклетът на г-н....
 дали е хубава автоматичната писалка на
 Радка
 дали харесва новите плочи на братовчедка
 си

къде са книгите на И... и С...
 къде е домашната работа на г-н....
 къде са кепетата на студентите
 къде е американското списание на г-жа....
 къде беше червеният молив на г-н....
 къде е пикушата машина на Христови
 къде е българо-английският речник на г-жа..
 къде е автоматичната ми писалка
 къде е Вашата домашна работа

какъв цвят има връзката на г-н....
 блузата на г-жа....
 автомобилът на Стоянови
 ризата ми
 обувката му
 и т. н.

7.

Кажете на г-н Х...., че аз питам дали е научил урока си!

Ученик:

Г-н Т... пита дали сте научил урока
 си.

Кажете на г-н Х...., че аз питам дали е прочел списанието!
 дали е разбрал урока -
 дали сте изяли пърjolите
 дали съм му дал учебника
 дали жена му е завела децата
 на кино
 дали студентите са влезли в
 стаята
 дали момичето е излязло от
 стаята

ЧЕТИВО

Коледа (Рождество Христово) е най-големият християнски празник в България. Българската православна църква го празнува на 25, 26 и 27 декември, както и другите християнски църкви.

В България, времето около Коледа е много студено. Някои хора отиват през нощта на църква, други прекарват Бъдни вечер* в къщи. По този случай се приготвя специална вечеря, която се състои от постна храна. Приготвят се постни сърми, фасул (боб), компот и баница или питка.

Нова година е официален празник за всички хора в България. Срецу Нова година** навсякъде има балове и танцови забави. Много хора се събират с приятели и посрещат Нова година заедно. Някои играят на карти или други игри, за да си опитат щастието. Точно в 12 часа, в полунощ, всички посрещат Новата година с чаша вино в ръка.

Тази година Тодор Ганчев искаше да прекара празниците със семейството си на село у дядо Славчо. Няколко седмици преди това обаче, мотоциклет блъсна госпожа Ганчева и ѝ счупи крака. Тя требваше да лежи няколко дена в болницата. Върна се в къщи два дена преди Нова година. Понеже тя се чувствуваше добре, Ганчев покани у дома си свои роднини и приятели. Гости им бяха: леля му, вуйчо му, Иванов с племенницата си. Дядо Славчо не можа да дойде. За вечеря те имаха пуйка с кисело зеле. Прекараха много весело, а и храната и виното бяха много добри.

Няколко дена след Нова година, Тодор случайно, срещна на улицата братовчед си Стоян. Той беше сам в София. Майка му и баща му, както и брат му Христо и сестра му Милка бяха отишли за празниците на ски на Витоша. Стоян трябваше да учи за изпити, на които трябваше да се яви в края на януари.

Тодор го покани за следващата неделя на обяд. Стоян обеща, че ще отиде.

* Бъдни вечер - Christmas Eve

** срецу Нова година - on New Year's Eve

LESSON 45

ИПЕБОД

1. What are you eating now? I'm not eating anything now, I ate half an hour ago. I ate up two pork chops.
2. Eat now. Eat up the cheese.
3. Enter the room, go to the buffet and bring the forks, spoons and knives.
4. Come at once. Don't come in your car. Hire a taxi.
5. They are drinking wine. They haven't drunk up the wine yet.
6. We are studying the lesson. We haven't learned it yet.
7. She's eating grapes now. She hasn't eaten them up yet.
8. He is lighting the fire now. He hasn't lighted it yet.
9. She is writing letters now. Last night when I came home, she was writing her homework. She wrote two letters this morning. She'll finish writing a third letter in a while.
10. I called her on the phone a few minutes ago, but she was not at home. Why don't you call her again? I'll call her in a quarter of an hour.
11. Did you read the magazine? Yes, I finished reading it. I was reading it when you came. What are you reading now? I'm reading a novel. When do you think you'll finish reading it? I don't know.
12. Do you know her? Yes, I do. I met her (for the first time) a few weeks ago.
13. Did you shave? Yes, but he hasn't finished shaving yet. He's still shaving. He was washing himself while I was shaving.
14. She is ironing your shirts now. She pressed your jacket. She finished pressing your pants. While she was pressing, I was washing my dirty blouse. I finished washing it.

ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

A.

1. Къде се срещнаха Стоян Ковачев и Тодор Ганчев?
Те се срещнаха на улицата.
2. Какво се случи с жената на Тодор Ганчев пред Нова година?
Мотоциклет я блъсна и ѝ счупи крака.
3. Къде заведе Тодор Ганчев жена си, след като я блъсна мотоциклет?
Той я заведе в болницата.
4. Къде празнуваха Ганчеви Новата година?
Ганчеви празнуваха Новата година в къщи.
5. Кои бяха гостите на Ганчеви?
Гостите им бяха лелята на Ганчев, вуйчо му, Христови с внучетата си, Иванов и племенницата му.
6. Какво е станало с внучетата на Христови?
Те са пораснали много.
7. Кога мислеше дядо Славчо да дойде у Ганчеви?
Дядо Славчо мислеше да дойде у тях за Нова година.
8. Какво ядоха Ганчеви на Нова година?
На Нова година Ганчеви ядоха пуйка с кисело зеле.
9. Какво донесе Иванов на Тодор Ганчев?
Иванов му донесе прасенце.
10. Кога ще ядат Ганчеви прасенцето?
Ганчеви ще ядат прасенцето в неделя.

B.

1. Какъв празник е Нова година?
Нова година е голям празник за всички хора както в България, така и в другите страни.

2. Какво правят срещу Нова година хората в България?
В България срещу Нова година хората ходят по балове и танцови забави.
3. Какво правят хората в България на баловете и танцовите забави срещу Нова година?
На тия забави хората в България танцуват, пият и се веселят.
4. На какво играят някои от хората срещу Нова година?
Някои играят на карти на пари.
5. Защо играят хората на карти на пари срещу Нова година?
Хората играят на карти на пари срещу Нова година, за да си опитат щастието.
6. Какво ядат много българи на вечеря пред Нова година?
На вечеря пред Нова година много българи ядат петел.
7. Какво правят всички хора точно в 12 часа по полунощ?
Точно в 12 часа по полунощ всички посрещат Новата година с чаша в ръка.
8. Кога се прибират хората в къщи на Нова година обикновено?
Обикновено те се прибират в къщи рано сутринта.
9. Какъв празник е Коледа за българите?
Коледа е най-големият християнски празник за българите.
10. Кога празнуват българите Коледа?
Българите празнуват Коледа на 25 декември.
11. Кога празнуват Коледа народите в Съединените щати и Западна Европа?
Народите в Съединените щати и Западна Европа празнуват Коледа на 25 декември.
12. Какво приготвят хората в градовете една седмица преди Коледа?
Хората в градовете приготвят коледни дървета.
13. Защо в България на Коледа момичета и момчета ходят до късно през нощта по къщите?
Момичета и момчета ходят до късно през нощта по къщите, за да пеят коледни песни.

14. Какво дават хората на момичетата и момчетата, които пеят коледни песни?
Те им дават пари или плодове.
15. Какво дават родителите на децата си?
Родителите дават подаръци на децата си.
16. Какво е времето в България около Коледа?
Времето около Коледа в България е много студено.
17. Къде отиват много хора през нощта срещу Коледа?
Много хора отиват на църква през нощта срещу Коледа.
18. Какво ядат хората, след като се върнат от църква в къщи?
След като се върнат хората от църква в къщи, те ядат печено прасенце.
19. Къде искаше Тодор Ганчев да празнува със семейството си празниците тази година?
Тази година той искаше да празнува празниците на село у дядо си Славчо.
20. Защо Тодор Ганчев не празнува празниците у дядо си Славчо?
Той не празнува празниците у дядо си Славчо, защото мотоциклет блъсна жена му и ѝ счупи крака.
21. Къде трябваше да изпрати Ганчев жена си?
Той трябваше да я изпрати в болницата.
22. Кога оздравя и се върна в къщи жената на Тодор Ганчев?
Тя оздравя и се върна в къщи няколко дена преди Нова година.
23. Как се чувствуваше жената на Тодор Ганчев, след като се върна в къщи?
След като се върна в къщи, тя се чувствуваше добре.
24. Защо покани Ганчев у дома си някои свои роднини и приятели за Нова година?
Той ги покани у дома си, защото жена му се чувствуваше добре, но не можеше да излиза от къщи.

25. Кой дойде у дома на Ганчев за Нова година?
За Нова година дойдоха у Ганчев леля му, вуйчо му,
Христови и внучетата им и Иван с племенницата си.
26. Кой не можа да дойде у Ганчев за Нова година?
Дядо Славчо не можа да дойде у Ганчев за Нова година.
27. Кога обещаша дядо Славчо, че ще дойде у Ганчеви?
Дядо Славчо обещаша, че ще дойде за Коледа.
28. Кого срещна Тодор Ганчев на улицата няколко дена след
Нова година?
Няколко дена след Нова година той срещна братовчед си
Стоян Ковачев.
29. Със семейството си ли беше Стоян Ковачев в София?
Не. Той беше сам в София.
30. Къде бяха майка му и баща му, брат му Христо и сестра
му Милка?
Майка му, баща му, брат му Христо и сестра му Милка
бяха на една хижа на Витоша.
31. Защо майка му, баща му, брат му Христо и сестра му Милка
бяха на хижа на Витоша?
Майка му, баща му, брат му Христо и сестра му Милка
бяха на хижа на Витоша, за да прекарат празниците там.
32. Защо не отиде Стоян с баща си и майка си на Витоша?
Той не отиде с баща си и майка си на Витоша, защото
трябваше да учи за изпитите си по медицина.
33. Кога трябваше Стоян да държи изпитите?
Стоян трябваше да държи изпитите в края на януари.

ДОМАШНА РАБОТА

Part I. Translate into Bulgarian:

1. I need a box of colored pencils. Which box do you want? The red or the blue? I'll take the blue. I always took a blue box when I needed pencils.
2. How much are these blue envelopes? These envelopes cost ninety-eight st. And those? Those are cheaper than these.
3. I sold him two jackets. For this one he paid me less than he paid for that one.
4. Those green apples are not as expensive as these, the yellow ones.
5. How many dozen do you want? Only one dozen, please.
6. They need Bulgarian-English dictionaries.
7. The vocabulary of this lesson is very large. We won't be able to learn it in one day.
8. Do you have a fountain pen like this? No, we don't have any like the one you want.
9. She isn't as pretty as you think.
10. This is the first edition of the fourth textbook.

Part II. Tape recording assignment:

1. Record the dialogue to Lesson 45.
2. Tell us how you spend the Christmas holidays.

РЕЧНИК

бал m.pl. бáлове

бáница

бсб

сла́ва Бо́гу

веселя́ се, и́ се, и́х се

вижда́м къ́смета́ си

вну́че n.pl. вну́чета

вуйчо́ m.pl. вуйчовци

до къ́сно

доше́л, дошла́, о́, и́ p.a.p. of

до́йда

за́паден, за́падна, о, и

За́падна Европа

зе́ле n.

кисело зе́ле

ка́кто.....така́ и

Ко́леда f.

ко́леден, ко́ледна, о, и

компо́т

крак m.pl. крака́

after numerals кра́ка

ле́ля f.

момче́ m.pl. момче́та

мотоциклет́ n.

нався́къде adv.

наро́д

не́що за я́дене

отда́вна adv.

отли́чно adv.

пари́

игра́я на ка́рти на пари́

пи́та

пле́менница́ f.

по

по къ́шите

пода́рък m.pl. пода́ръци

пора́ствам, порáсна, ах

пóстен, пóстна, о, и

празни́к m.pl. празни́ци

празну́вам

прасе́нце n.pl. прасе́нца

пред prep.

пуйка́ f.

ball

pie

beans

thank God!

to enjoy oneself

to try one's luck

grandchild

uncle (mother's brother)

until late

west, western

West Europe

cabbage

sauerkraut

as well as; both..... and

Christmas

pertaining to Christmas

compote

leg

aunt

boy

motorcycle

everywhere

people; folk; nation

some food

for a long time; long ago;

long-time since

excellent; fine

money

to play cards for money

loaf; cake

niece

from one...to another

from one house to another

present, gift

to grow up

lenten

holiday

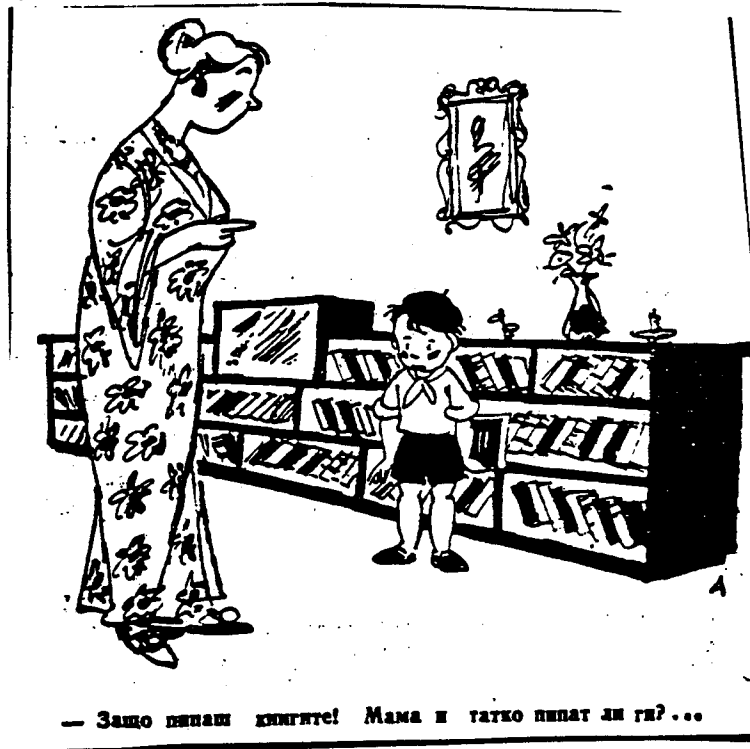
to celebrate

suckling pig; small pig

before

turkey

ра̀но, сутринта̀	early in the morning
ски	ski
сла̀ва f.	glory, fame
сла̀ва Бо́гу	thank God!
случвам се	to happen
случа се, и се, их се	
сре́щу Но̀ва годи́на	on New Year's eve
счу̀пвам	to break
счу̀пя, и, их	
с̀ведине́н, а, о, и	united
С̀ведине́ните ща̀ти (in Bulgarian always followed by a verb in plural)	The United States
хри́стиянски а, о, и	Christian
чел, че́ла, о, и р.а.р. of че́та	
ща̀т m.pl. ща̀ти	state
С̀ведине́ните ща̀ти	The United States
ял, а, о, и	
past. part. of ЯМ	

— Защо пишат книгите! Мама и татко пишат ли те?...

ЧЕТИРИДЕСЕТ И ШЕСТИ УРОК

LESSON 46

. ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

GRAMMAR: Past Perfect Tense

1.

Влакът замина в 5 ч.

Аз пристигнах на гарата в 6 ч.

Влакът беше заминал, когато
пристигнах на гарата.

Влакът замина в 3 ч.

Аз пристигнах на гарата в 4 ч.

Той се върна в къщи в 10 ч.

Аз отидох у него в 11 ч.

тя, ние, ти, аз, те, вие,
момичето, дъщеря ѝ

Аз прочетох вестника в 11 ч.

Той го взе в 11 ч. и четвърт.

тя, те, вие, то и т. н.

Те си легнаха в 12 без четвърт.

Вие се прибрахте в полунощ.
и т. н.

Момичето направи чай в пет часа.

Те станаха в шест часа.
и т. н.

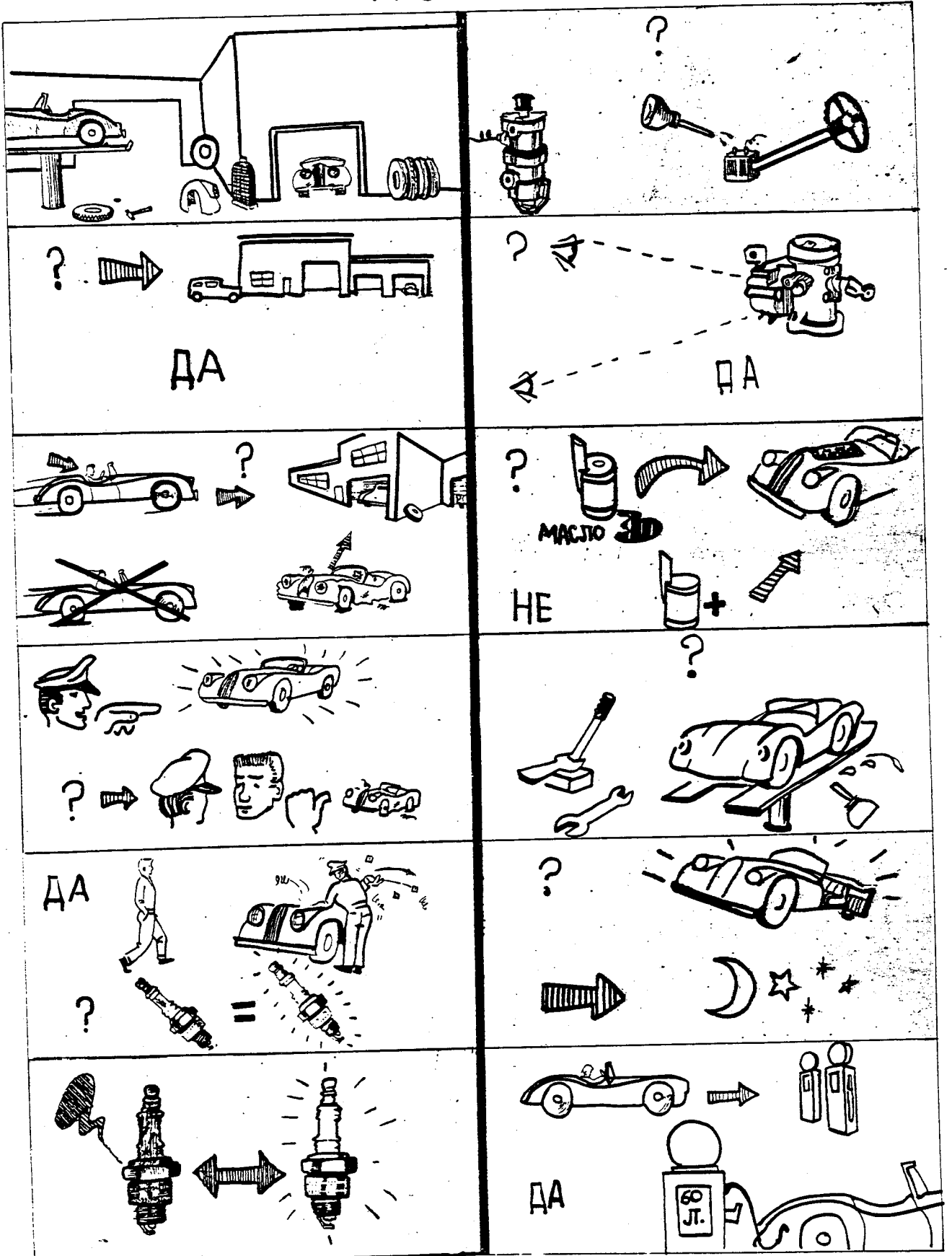
Жена ми излезе в 8 ч.

Аз станах в осем и четвърт.
и т. н.

Те изядоха пуйката в един часа.

Той дойде в два часа.
и т. н.Влакът беше заминал,
когато пристигнах на гарата.Той се беше върнал в къщи,
когато аз отидох у него.Тя се върна в къщи в 1 ч.
Аз, те, той и т. н. отидох
у нея в два и половина.
Тя се беше върнала в къщи,
когато аз отидох у нея.Аз бях прочел вестника,
когато той го взе.Те си бяха легнали вече,
когато Вие се прибрахте.Момичето беше направило чай,
когато те станаха.Жена ми беше излязла вече,
когато аз станах.Те бяха вече изяли пуйката,
когато той дойде.

РАЗГОВОР 46.

ПОПРАВКА НА ЛЕКА КОЛА

Тодор Ганчев
Васил, син на Ганчев

- 5 - Беше ли в сервиза днес?
- Да, бях.
- Докара ли колата?
- Не, не бяха я поправили още.
- Но бригадирът ми обеща, че ще бъде готова днес.
- 10 - И аз знаех, че ти беше обещал.
- А ти припомни ли му?
- Не, защото, когато отидох там, той беше почнал да я поправя.
- 15 - Беше ли почистил запалителните свещи?
- Не, беше ги сменил с нови, защото старите бяха вече негодни.
- Само това ли бяха направили?
- Не, бяха почистили бензиновата помпа и гресирали кормилото.
- 20 - Каза ли им да прегледат генератора?
- Те бяха го прегледали вече. Той е в ред.
- Бяха ли сменили маслото в мотора?
- Не, бяха долели само още малко.
- 25 - Какво още има да правят?
- Трябва да затегнат ръчната спирачка.
- Когато ще бъде готова колата?
- Привечер.
- 30 - На връщане минй покрай бензостанцията и зареди колата!
- Добре. Ще взема шейсет литра.

REPAIR OF AN AUTOMOBILE

Todor Ganchev
Vasil, son of Ganchev

- 5 - Were you at the garage?
- Yes, I was.
- Did you drive the automobile here?
- No, they hadn't repaired it yet.
- But the foreman promised me that it would be ready today.
10 - I also knew that he had promised you.
- But did you remind him?
- No, because when I went there he had started to repair it.
- Had he cleaned the spark plugs?
15 - No, he had replaced them with new ones because the old ones were no good anymore.
- Is that all they had done?
- No, they had cleaned the gas pump and oiled the steering mechanism.
20 - Did you tell them to look at the generator?
- They had already checked it. It is O.K.
- Had they changed the oil in the motor?
- No, they had added only a little more.
- What else do they have to do?
25 - They have to tighten the hand break, lubricate the chassis and so on.
- When will the car be ready?
- Towards evening.
- On the way back pass by the gas station and fill up the tank
30 with gas.
- O.K. I'll take 60 liters.

-
1. лека кола lit. "light car" i.e. passenger car, as a contrast to a bus or truck.
4. сервиз = "workshop"; here "repair shop"
8. бригадир = foreman
18. гресирам = to lubricate
8. че ще бъде готова lit. will be ready; "would be ready" is the correct translation since the verb in the main clause is in the past.
11. му is dative, since the Bulgarian verb припомням "to remind", is construed with a dative /някому somebody/ and an accusative: припомням някому нещо = to remind somebody of something.
16. негоден lit. "not fit".
29. бензостанция abbr. = бензинова станция gasoline station
30. зареждам = to fill up : to charge (battery)
31. литър = liter

ГРАМАТИКА

PAST PERFECT TENSE *I. Formation

1. The Past Perfect Tense in English is made up of the past tense of the auxiliary verb have and the past participle of the verb to be inflected.
Examples:

I had drunk	we had drunk
you had drunk	you had drunk
he	
she had drunk	they had drunk
it	

2. In Bulgarian the Past Perfect Tense is made up of the imperfect tense of the auxiliary verb СЪМ and the past active participle of the verb to be inflected. The aspect of the tense is determined by the participle which may be imperfective or perfective.
Examples:

Affirmative FormImperfective AspectPerfective AspectVerbs of the 1st Group

аз бях пил, а, о I had drunk	аз бях изпил, а, о I had finished
ти беше пил, а, о	ти беше изпил, а, о drinking
той беше пил	той беше изпил
тя беше пила	тя беше изпила
то беше пило	то беше изпило
ние бяхме пили	ние бяхме изпили
вие бяхте пили	вие бяхте изпили
те бяха пили	те бяха изпили

* In Bulgarian it is called минало предварително време.

Imperfective Aspect

Perfective Aspect

Verbs of the 2nd Group

аз бях чисти́л, а, о I had
 ти бе́ше чисти́л, а, о cleaned
 той бе́ше чисти́л
 тя бе́ше чисти́ла
 то бе́ше чисти́ло

аз бях почи́тил, а, о I had finished
 ти бе́ше почи́тил, а, о cleaning
 той бе́ше почи́тил
 тя бе́ше почи́тила
 то бе́ше почи́тило

ние бяхме чисти́ли
 вие бяхте чисти́ли
 те бяха чисти́ли

ние бяхме почи́тили
 вие бяхте почи́тили
 те бяха почи́тили

Verbs of the 3rd Group

аз бях прегле́ждал, а, о I had
 ти бе́ше прегле́ждал, а, о looked
 той бе́ше прегле́ждал over
 тя бе́ше прегле́ждала
 то бе́ше прегле́ждало

аз бях прегле́дал, а, о I had finished
 ти бе́ше прегле́дал, а, о looking over
 той бе́ше прегле́дал
 тя бе́ше прегле́дала
 то бе́ше прегле́дало

ние бяхме прегле́ждали
 вие бяхте прегле́ждали
 те бяха прегле́ждали

ние бяхме прегле́дали
 вие бяхте прегле́дали
 те бяха прегле́дали

b. Negative Form

1st Group аз не бях пи́л, а, о
 I hadn't drunk

аз не бях изпи́л, а, о
 I hadn't finished drinking

2nd Group аз не бях чисти́л, а, о
 I hadn't cleaned

аз не бях почи́тил, а, о
 I hadn't finished cleaning

3rd Group аз не бях прегле́ждал, а, о
 I had not looked over

аз не бях прегле́дал, а, о
 I hadn't finished looking
 over

<u>Imperfective Aspect</u>	<u>c. Interrogative Form</u>	<u>Perfective Aspect</u>
<u>1st Group</u>	аз бях ли пил, а, о? had I drunk?	аз бях ли изпил, а, о? had I finished drinking?
<u>2nd Group</u>	аз бях ли чистил, а, о? had I cleaned?	аз бях ли почистил, а, о? had I finished cleaning?
<u>3rd Group</u>	аз бях ли преглеждал, а, о? had I looked over?	аз бях ли прегледал, а, о? had I finished looking over?
<u>d. Interrogative-Negative Form</u>		
<u>1st Group</u>	аз не бях ли пил, а, о? hadn't I drunk?	аз не бях ли изпил, а, о? hadn't I finished drinking?
<u>2nd Group</u>	аз не бях ли чистил, а, о? hadn't I cleaned?	аз не бях ли почистил, а, о? hadn't I finished cleaning?
<u>3rd Group</u>	аз не бях ли преглеждал, а, о? hadn't I looked over?	аз не бях ли прегледал, а, о? hadn't I finished looking over?

II Usage

The Past Perf. Tense expresses a past action or state which had been completed before another past action. It can be used in subordinate as well as in main clauses.

Examples:

a. Subordinate Clauses / Conjunctions: след като, защото, че/

1. Те ми дадоха нова бензинова помпа, след като аз бях поправил старата.	They gave me a new fuel pump after I had repaired the old one.
2. Не докарах автомобила, защото не бяха го поправили още.	I did not bring in the car because they had not repaired it.
3. Ти знаеше, че те бяха ми обещали да купят нов мотор на автомобила.	You also knew that they had promised me to buy a new car engine.
4. Той не можеше да постави нови свещи на мотора, защото магазинът не беше му ги изпратил още.	He was not in position to install new plugs on the engine, since the store had not yet sent them to him.

b. Main Clauses

1. Майсторът беше вече почнал да работи, когато аз пристигнах в работилницата. The foreman had already started to work when I arrived at the repair shop.

2. If the subordinate clause begins with the preposition преди да "before" the verb in it has to be in the present tense.

Example:

Тя беше пратила писмото, преди аз да говоря с нея. She had sent the letter, before I talked with her.

Notice that English has the past tense in this case.

III. Place of the Short Personal Pronouns When Used with the Past Perfect Tense.

- a. The short personal pronouns are usually placed between the auxiliary verb and the participle, the dative always preceding the accusative. Examples:

Аз търсех книгите, които аз трябваше да му дам, но аз не бях му ги дал. I was looking for the books, which I had to give, but I hadn't yet given them to him.

For more examples see above 2, 3 and 4.

In interrogative sentences formed with the particle ли the pronouns follow that particle which on its part follows the auxiliary verb.

Examples:

Тя беше ли ти го дала? Had she given it to you?

- b. Sometimes the short pronouns may be placed before the auxiliary verb, more often in negative sentences and in interrogative and interrogative-negative sentences formed with the particle ли which always precedes the pronouns.

Аз ѝ бях казвал вече.

I had told her already.

Той не ме беше срещал
преди това.

He had not met me before that
time.

Compare the meaning of the following two expressions:

Те ли ви бяха казали?

(Were) they (the ones who) had
told you?

Те бяха ли ви казали?

Had they told you?

Ти не им ли го беше обещал?

Hadn't you promised it to them?

Notice the position of ли between the dative and the accusative pronoun!

Седмича на книгата

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Past Perfect Tense

1.

Те закусиха в 7 ч. сутринта.
Вие бяхте ли се умил преди това?

Да, аз се бях умил преди това.
Не, аз не се бях умил преди
това.

а тя?...те?...момичето?...той?
децата?...сестра ти?...и т. н.

и т. н.

Ти беше ли се обръснал преди това?
Той беше ли станал преди това?
Те бяха ли се облекли преди това?
Ти беше ли научил урока си преди това?
Тя беше ли написала домашната си
работа преди това?
Момичето беше ли се окъпало преди това?
Той беше ли се върнал от пазара
преди това?
Той беше ли отишел на училище преди
това?
Тя беше ли изгладила сакото ми
преди това?
Те бяха ли докарали колата преди това?
Той беше ли почистил автомобила си
преди това?
Ти беше ли затегнал ръчната спирачка
преди това?
Вие бяхте ли напълнили резервоара с
бензин преди това?
Вие бяхте ли почнали да поправяте
колата преди това?
Той беше ли сменил маслото преди това?
Ти беше ли почистил бензиновата помпа
преди това?
Те бяха ли смавали шасито преди това?

и т. н.

2.

След като те излязоха,
той си легна.
След като той написа писмото,
тя го занесе на пощата.
След като те закусиха,
тя събуди децата.
След като тя се върна,
те отидоха на училище.
След като свърших работата си,
аз четох списания.
Вие пристигнахте, след като
почнаха да вечерят.
Той умря, след като майка му
го посети.
След като тя си легна, той
запали огъня.
Защо не отидохте при лекаря, след
като Ви дадох адреса му?
След като научи български, той
замина за България.
и т. н.

След като те бяха излезли,
той си легна.
След като той беше написал
писмото, тя го занесе на
пощата.

3.

Аз написах домашната си работа,
преди той да дойде.
Той научи урока си, преди да
станат децата.
Тя излезе, преди да се върнат.
Тя се върна, преди да си легна.
Аз взех пари на заем, преди
да тръгнат за чужбина.
Те отидоха на Витоша, преди да
се върне от Варна.
Преди да купят къщата, те отидоха
на курорт.
Тя излезе, преди да станеш.
Момичето си легна, преди да се
прибере майка му.
Влакът замина, преди да
пристигнат на гарата.
Те изядоха пуйката, преди да дойдете.

Аз бях написал домашната си
работа, преди той да дойде.
Той беше научил урока си,
преди да станат децата.

и т. н.

4.

He had already studied Bulgarian before he came to this school.
 They went home, after they had finished their work.
 After we had climbed the peak, it started to rain.
 I had gone to bed, before he returned.
 They had drunk up all the wine, before I entered the room.
 After he had eaten the turkey, she arrived.

5.

Той беше вече докарал автомобила,
 когато те се върнаха в къщи.

аз, тя, вие, момичето, ти,
 ние, той, брат ми и т. н.

Аз бях вече докарал автомо-
 била, когато те се върна-
 ха в къщи.

Те не бяха поправили колата още,
 когато той им се обади по
 телефона.

Когато те тръгнаха, аз бях докарал
 вече автомобила.

Те бяха почистили запалителните
 свещи, когато аз видях майстора.
 Когато тя отиде там, те бяха вече
 почнали да поправят колата.

Аз бях прочел вече списанието,
 когато тя влезе в стаята.

Той беше вече минал покрай бензо-
 станцията и беше напълнил
 резервоара с бензин, когато
 докара колата.

Те не бяха още затегнали ръчната
 спирачка, когато аз отидох в
 автомобилната работилница.

Той не беше сменил маслото на
 мотора, но беше долял малко.

Той не ме беше виждал дълги години,
 когато го срещнах миналата седмица.

Аз бях вече написал домашната си работа,
 когато дойдох на училище.

и т. н.

6.

Той беше ли докарал автомобила,
когато ти се върна в къщи?

Да,.....
Не,.....

тя, ти, те; вие и т. н.

Те не бяха ли поправили колата,
когато брат ти им се обади
по телефона?

Той беше ли напълнил резервоара
с бензин, когато докара колата?

Главният майстор беше ли почистил
запалителните свещи, когато
ти отиде в автомобилната работилница?

Те бяха ли почнали да поправят колата,
когато ти отиде с брат си там?

Вие бяхте ли написали домашната си
работа, когато дойдохте на училище?

Ти беше ли докарал автомобила, когато
те тръгнаха?

Той не беше ли сменил маслото на мотора,
когато те се върнаха?

Те не бяха ли смазали шасито,
когато той телефонира?

7.

Кой беше вече вечерял, когато тя
се върна в къщи?

Кой беше научил урока си,
когато учителят влезе в
стаята?

Кой беше преминал реката,
когато той ги видя?

Кой беше отишъл на кино, когато
тя се върна в къщи?

Кой си беше легнал, когато те
се прибраха?

Кой беше закусил, когато той
стана?

Кой беше изял пържолите,
когато тя донесе плодовете?

и т. н.

ЧЕТИВО

Дядо Славчо не можа да дойде за празниците у Ганчеви. Те не бяха го виждали отдавна и затова решиха да го посетят след празниците. Той живееше в село Крумово, което се намира на около 200 километра от София. Ганчеви решиха да пътуват до там с лека кола. Понеже колата им не беше в ред, Ганчев я беше закарал в един автомобилен сервиз. Бригадирът му беше обещал, че ще я поправят* за следния ден.

Когато синът на Ганчев, Васил отиде да вземе колата, той видя, че още не бяха я поправили. Бяха сменили само запалителните свещи. Бяха също така почистили бензиновата помпа и гресирали кормилото. Освен това бяха прегледали генератора и долели** масло в мотора. Не бяха затегнали още ръчната спирачка. Вечерта той пак отиде в сервиза, взе колата и я закара в къщи.

На другия ден, преди да тръгнат, Ганчев постави в колата всичко необходимо. Тръгнаха в 8 часа сутринта. Колата вървеше добре. Те спираха на няколко места, за да се радват на хубавата природа. По пътя ядоха това което госпожа Ганчева беше приготвила.

* че ще я поправят - that they would repair it. Bulgarians use future tense against the English conditional in a subordinate clause, in which the predicate is in the past tense.

** прегледали бяха... и бяха долели in all compound tenses except past indefinite tense the participle may precede or follow the auxiliary verb, if the subject is not mentioned.

LESSON 46

Към края на пътуването те преживяха малка неприятност. Когато приближаваха селото, колата изведнаж спря. Ганчев се опита да запали мотора, но не можа. Провери бензина и видя, че резервоарът беше празен. Ганчев тогава разбра, че син му - Васил не беше ходил до бензостанцията и не беше заредил колата с бензин. Трябваше да чакат два часа, докато им донесат бензин от селото.

ПРЕВОД

1. Has she subscribed to this magazine? Yes, she has subscribed to it. For how long? From the fifteenth of July 1958 to the thirty first of December 1959.
2. Where is the editorial office? It is on the fourth floor, the second door on the right.
3. And where is the assistant editor's office? It is on the same floor, the first room on the left.
4. We started school on the eleventh of September.
5. Did you go home for the Christmas holidays? Yes, I did. I spent almost two weeks at home, from the twenty-first of December until the fifth of January.
6. His first wife was an American. His second wife was a Bulgarian. The wedding took place at the church of St. Mary on the sixteenth of June last year. They have been living in the country since then.
7. Are they on leave? Yes, they are on leave until the twenty-second of this month.
8. When would you like us to place this advertisement? I want you to publish it on Monday, Tuesday, Wednesday and Thursday, the eleventh, twelfth, thirteenth and fourteenth of March.
9. When I go to the movies, I usually sit in one of the last rows. When I go to the opera or to a concert, I sit in the first, second or third row.
10. Which girl is your daughter? The first girl on the left.
11. The correspondent brought an article and a few photos of important events.
12. Does he check everything? No, he does not. However, he checked this article the day before yesterday.

ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

1. За кои празници не може да дойде дядо Славчо у Ганчеви?
Той не може да дойде за Коледните празници у Ганчеви.
2. Защо решиха Ганчеви да посетят дядо Славчо след празниците?
Те решиха да го посетят след празниците, защото не бяха го виждали отдавна.
3. Къде живееше дядо Славчо?
Дядо Славчо живееше в село Крумово.
4. Къде се намира село Крумово?
То се намира на около 200 километра от София.
5. С какво решиха да пътуват Ганчеви до Крумово?
Те решиха да пътуват с лека кола до там.
6. Защо беше закарал Ганчев колата си в автомобилния сервиз?
Той я беше закарал там понеже колата му не беше в ред.
7. Какво беше обещал майсторът на Ганчев?
Той му беше обещал, че ще поправи колата за следния ден.
8. Какво видя синът на Ганчев, когато отиде да вземе колата?
Когато синът на Ганчев отиде да вземе колата, той видя, че още не бяха я поправили.
9. Какво бяха сменили?
Бяха сменили запалителните свещи.
10. Какво бяха почистили и какво бяха гресирали?
Бяха почистили бензиновата помпа и бяха гресирали кормилото.
11. Какво бяха направили с генератора?
Бяха го прегледали.
12. Къде бяха долели малко масло?
Бяха долели малко масло в мотора.

13. Какво друго бяха обещали на баша му?
Те бяха му обещали да затегнат ръчната спирачка.
14. Бяха ли затегнали ръчната спирачка?
Не. Те не бяха затегнали ръчната спирачка.
15. Защо отиде синът на Ганчев пак в сервиза _____ вечерта?
Вечерта той пак отиде в сервиза _____, за да вземе колата?
16. Какво направи той с колата _____, след като я взе от сервиза?
След като взе колата _____ от сервиза _____, той я закара в къщи.
17. Какво беше направил Ганчев преди те да тръгнат?
Той беше поставил в колата _____ всичко необходимо.
18. Кога тръгнаха те от София за село?
Те тръгнаха в 8 часа сутринта.
19. Как вървеше колата _____, когато тръгнаха?
Когато тръгнаха, колата _____ вървеше добре.
20. Защо се спираха Ганчеви на няколко места?
Те се спираха на няколко места, за да се радват на хубавата природа.
21. Какво ядяха те из пътя?
Из пътя те ядяха храната, която жената на Ганчев беше приготвила.
22. Какво преживяха те към края на пътуването?
Към края на пътуването те преживяха малка неприятност.
23. Какво се случи с колата _____, когато приближаваха селото?
Когато приближаваха селото, колата _____ изведнаж спря.
24. Какво се опита Ганчев да направи, когато колата спря?
Той се опита да запали мотора, но не можа.

25. Какъв беше резервоарът на автомобила, когато Ганчев го провери?
Когато Ганчев провери резервоара, той беше празен.
26. Какво разбра Ганчев, когато видя, че резервоарът за бензин беше празен?
Тогава Ганчев разбра, че Васил не беше напълнил резервоара с бензин.
27. Защо Васил не беше напълнил резервоара с бензин?
Зашото той беше забравил, че трябва да вземе бензин.
28. Защо чакаха Ганчеви цели два часа наблизо до селото?
Те чакаха цели два часа наблизо до селото, за да им донесат бензин.
29. Кога пристигнаха те в селото при дядо Славчо?
Те пристигнаха в селото при дядо Славчо рано след обяд.

— Нося за един къс разказ

ДОМАШНА РАБОТА

Part I

Translate into Bulgarian

1. Where have they gone? He has gone to the movies, she has gone to church, and the girl has gone to school.
2. Has he brought his homework? No, he brought it yesterday morning.
3. Have you ever eaten Bulgarian yoghurt? No, I have never eaten Bulgarian yoghurt. My wife, however, has eaten Bulgarian yellow cheese. I ate Bulgarian dry salami at a restaurant last week. I'll eat beans tonight. Tomorrow we'll eat hamburgers.
4. Which one of you has lent her a hundred leva? You, Mr. Penev? I have never lent her any money. However, I'll lend her some money if she wants.
5. Has she already taken the children to the zoo? No, she hasn't. She has never taken them to the zoo.
6. Have you read this novel? Yes, I have, but my daughter hasn't finished reading it yet.

Part II.

Tape recording assignment:

1. Record the dialogue to Lesson 46.
2. Tell us how you had your car repaired.

РЕЧНИК

бензѝн м.	gasoline, gas
бензѝнов, а, о, и	pertaining to gasoline
бензѝнова пѝмпа	fuel pump
бензѝостѝнция f.	gas station
врѝщане п.	returning, return
на врѝщане	on the way back
генерѝтор м.	generator
главен, главна, о, и	head, chief, main
главен маѝстор	foreman
докѝрвам	to drive (to, up to the place
докѝрам	where the speaker is) to bring
доливѝвам	to add (by pouring) to fill up
долѝя, е, долѝях	(by pouring)
запѝлителен, лна, о, и	inflammable
запѝлителни свѝщи	spark plugs
затѝгѝам	to tighten
затѝгна, е, ах	suddenly / 2. automobile, ca.
изведѝнаж adv.	1. cart, open wagon for delivery
колѝ f.	usually drawn by horses or oxen
лѝка колѝ	passenger car, automobile
кормѝло п.	wheel, steering mechanism
литѝр м.рл. литѝри, литѝра	liter
лек, а, о, и	light
лѝка колѝ	passenger car, automobile
маѝстор м.	master, an expert in his trade,
главен маѝстор	foreman /business
маслѝо п.рл. маслѝа	oil
мотѝр м.	motor
наближѝвам	to come near, to approach
наближѝа, ѝ, ѝх	to fill up
напѝлѝвам /напѝлѝням/	unfit, useless, not good
напѝлѝня, и, ѝх	necessary
негѝбен, дна, о, и	unpleasantness, trouble
необходѝм, а, о, и	to have troubles
неприятѝност f.	to light, to set fire to
ѝмам неприятѝности	to start a motor
пѝля	pump
запѝля	repair
пѝля мотѝр	to remind (somebody)
пѝмпа f.	
попѝравка f.	
припѝмѝням	
припѝмѝня, и, ѝх	

природа f.
 работилница f.
 автомобилна работилница
 радвам се на
 ред m.pl. редовé
 автомобилът не е в ред
 резервоар m.
 ръчен, ръчна, o, и
 ръчна спирачка
 свещ f. with art. свещта pl. свещи
 запалителна свещ
 смазвам
 смажа, e, смазах
 сменям
 сменя, и, их
 спирачка f.
 чистя, и, их
 почиства
 шаси n.

nature
 repair shop, workshop
 garage, automobile repair shop
 to rejoice at, to be delighted
 with, to enjoy
 order /out of order
 the car is out of condition,
 reservoir, (fuel) tank(of a car)
 manual, hand
 hand brake
 candle
 spark plug
 to oil, to grease, to lubricate
 to replace, to change
 brake
 to clean
 chassis

Продажи

Вана европейска продавам, Нел-
 ков, „Прага“ 5.
 Запазен акордеон продавам, Ве-
 ликова, тел. 9-50-23, вечер.
 MZ-250 продава 4-17-46.
 Мотор „Ариел“ 500 кубика в кош
 „Аво“, може поотделно, тел. 4-16-76.
 Пиано съвършено запазено, тел.
 9-57-36.
 Продавам „Е. М. В.“ — 350“ нов,
 с кош, телефон 3-26-25, 3-37-35.
 Продавам тристаен апартамент
 центъра, освобождаване дъс, кухня,
 таван, мазе, тел. 8-06-76.
 Продавам лека 3+1 марка „Хан-
 за“ запазена, движение, 7-56-73,
 7-51-32, Грингоров.
 Продавам зъболекарски стол, ин-
 струментарниум, 6-20-27.

Продавам апартамент тристаен,
 хол, сервизни, 133 квадратни, „Ак-
 сакон“, може замяна жилище Вар-
 на, 7-23-71.
 Продавам „Ява“ 250 нова, 3-16-88.
 Продавам 2 стан удобства, „Коз-
 додуй“ 16, буджата, опразване
 30.000, без опразване 22.000.
 Продавам — заменям едностаен
 срещу двустаен, доплащам или из-
 купувам двустаен, 3-27-95.
 „Сингер“ — шевна, крачна, „Ява“
 — Пионер продава 5-13-18.
 Струг 1,500 работна дължина, бор
 машинна, компресор, 3-26-25, „Хр.
 Ботев“ 92.
 Продавам зъболекарски кабинет
 „Ритер“, 4-21-71.
 Плетачна машина (ръчно плети-
 во), 4-32-49.
 Продавам стая, 7-19-44, 13 часа.
 Sacs 98 к, отлично състояние,
 6-28-41, след 17 ч.

С МОЛОГО ГОЛЯМ УСПЕХ ПОСЛЕДНА СЕДМИЦА ДО 12 Т. М. ВКЛ.

*ПОД КУПОЛА НА ПОСТОЯННИЯ ЦИРК
ДО ПЛ. "ЛЕНИН"*

ЦИРК

*заотроми
на*

ДИНА МИХАЛЧА

*засл. артистка
Н.Д. Румицки*

**МАСОВА
ДРЕСУРА
НА
ЛЪВОВЕ**

Всяка вечер началу 20³⁰ч. Празник-днемъ - 16³⁰ч.

За първи път в програмата пластичен-темпов номер
на известния юго-славски цирков артист **СТЕФАН КНЕЗ**

**УЧАСТВУВАТ АРТИСТИ ОТ
ПОЛСКИЯ ДЪРЖАВЕН ЦИРК**

Циркът се охлажда със специална климатична инсталация.

ЧЕТИРИДЕСЕТ И СЕДМИ УРОК

LESSON 47

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Present Active Participle

1.

Войникът, който минава, е американец.
 Минаващият войник е американец.

Войникът, който минава, е
 американец.
 Какъв е минаващият войник?
 Какъв е войникът, който минава?

Минаващият войник е
 американец.
 Минаващият войник е
 американец.
 Войникът, който минава,
 е американец.

Ученикът, който чете, е българин.
 Влакът, който заминава, е бърз.
 Влакът, който пристига, е пътнически.
 Параходът, който плува, е товарен.
 Учителят, който идва, е французин.
 Работникът, който спи, е уморен.
 Вятърът, който духа, е силен.
 Офицерът, който стреля, е лейтенант.
 Студентът, който седи, е ефрейтор.

2.

Войникът, който пее, е американец.
 Пеещият войник е американец.

Войникът, който пее е американец.
 Какъв е пеещият войник?
 Американец ли е войникът, който пее?
 Ученикът, който говори, е американец.

Пеещият войник е
 американец.

играе
 се къпе
 се бръсне
 свири
 се мие
 пие

3.

Жената, която идва, е българка.
Идващата жена е българка.

Жената, която идва, е българка.
Каква е идващата жена?
Каква е жената, която идва?

Идващата жена е българка.
Идващата жена е българка.
Идващата жена е българка.
Жената, която идва, е
българка.

Българка ли е идващата жена?
Българка ли е жената, която идва?

Американката, която минава, е хубава.
Българката, която чете, е много весела.
Моторницата, която пътува, е бърза.
Булката, която пее, е жива.
Лодката, която минава, е рибарска.

4.

Момичето, което влиза, е хубаво.
Влизащото момиче е хубаво.

Момичето, което влиза, е хубаво.
Какво е влизащото момиче?
Какво е момичето, което влиза?
Хубаво ли е момичето, което влиза?

Влизащото момиче е хубаво.

.....чете, говори, пее, спи
свири, играе, мие се,
плува, минава, идва

5.

Войниците, които минават, са американци.
Минаващите войници са американци.

Войниците, които минават, са
американци.

Минаващите войници са
американци.

Какви са минаващите войници?
Какви са войниците, които минават?
Американци ли са минаващите войници?
Американци ли са войниците, които минават?

играят, плуват, танцуват, пеят, четат,
идват, свирят, говорят, пият, седят

6.

Аз гледам минаващите влакове.
 Аз гледах минаващите влакове.
 Аз гледах влаковете, които минаваха.

Аз гледах влаковете, които
 минаваха.

Аз гледах минаващите влакове.

Какво гледахте?
 Гледахте ли минаващите влакове?
 Гледахте ли влаковете, които
 минаваха?

Той гледаше танцуващото момиче.
 Ние слушахме пеешите деца.
 Аз видях стрелящите войници.
 Ние не видяхме идващия трамвай.
 Той гледаше спящото дете.

7.

Той гледа войниците, които минават
 по улицата.

Той гледа минаващите по улицата
 войници.

Той гледа войниците, които минават
 сега по улицата.

Той гледа минаващите сега по
 улицата войници.

Той гледа войниците, които
 минават по улицата.

Той гледа минаващите по ули-
 цата войници.

Той гледа войниците, които
 минават сега по улицата.

Той гледа минаващите сега по
 улицата войници.

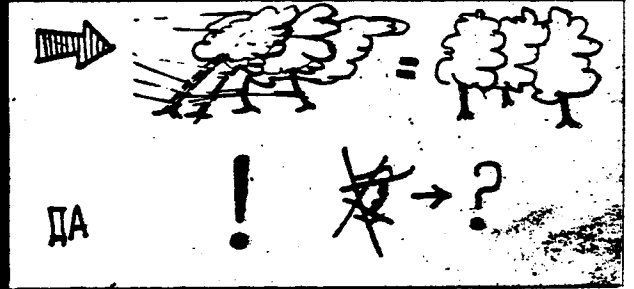
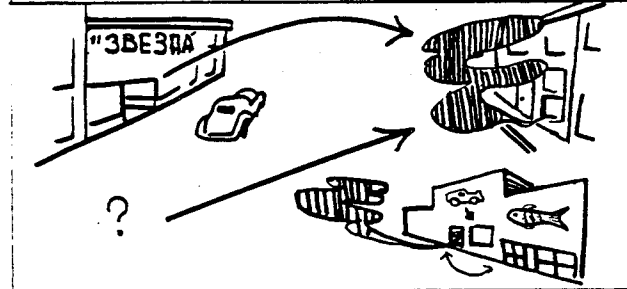
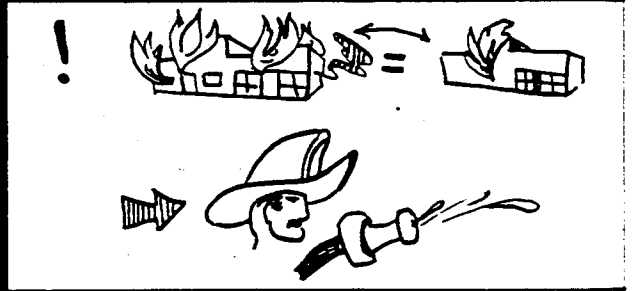
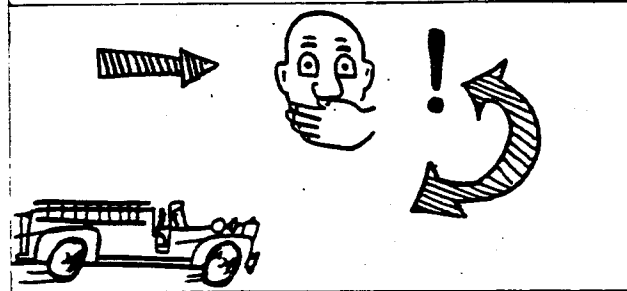
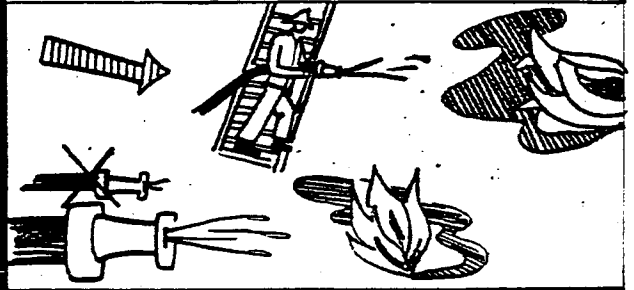
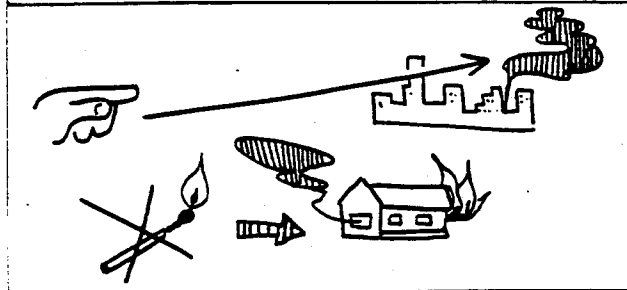
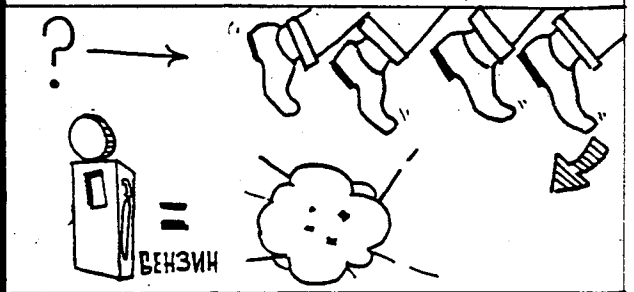
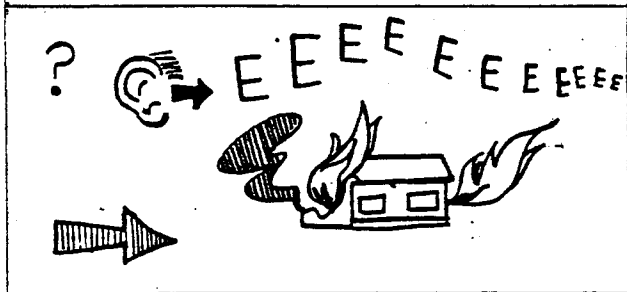
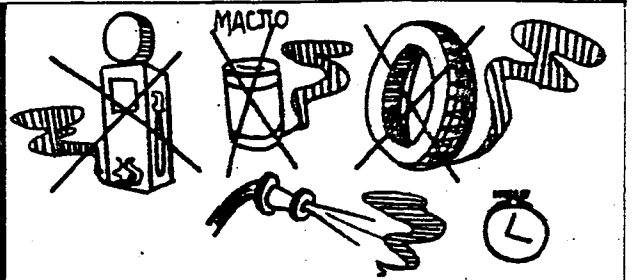
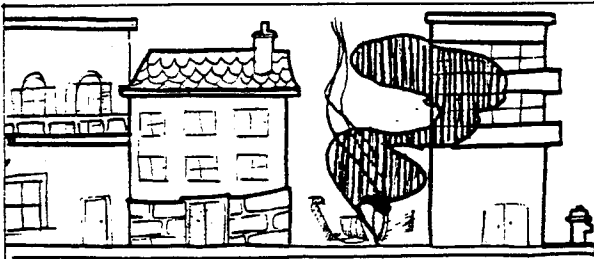
Студентът, който седи на стола,
 е американец.

Студентът, който седеше на стола
 преди малко, беше г-н.....

Аз често гледам влаковете, които
 минават покрай реката.

Автомобилът, който се спускаше по
 улица "Раковски", кара много
 бързо.

РАЗГОВОР 47.

ПОЖАР

Стоян
Христо

- 5 - Христо, чуваш ли виешата сирена? Трябва да има пожар наблизо.
- Сигурно. Я виж издигашия се гъст дим.
- Пожарът изглежда доста голям.
- Внимавай! Пази се от идващата на-сам пожарна команда.
- 10 - Пожарът е срещу пощата. Какво ли гори?
- Изглежда, че горящото здание е автомобилният склад на Наркооп.
- 15 /При пожара/
- Дано не се запалят бензинът, гумите и маслата в него.
- Тогава пожарът ще стане още по-голям.
- Защо са толкова внимателни движещите се наоколо пожарникари?
20 - Трябва да бъдат внимателни, защото бензинът може да се запали всеки момент.
- Гледай пък ония на стълбите! Те гасят огъня с дебели маркучи.
- При големи пожари те винаги използват такива маркучи.
25
- Дано сградите наоколо не се запалят.
- Не вярвам. Пожарникарите ще ограничат пожара.
- Ще го ограничат само, ако вятърът спре.
- Имаш право. Никой не може да предвиди как-во ще стане.
30

A FIRE

Stoyan
Christo

- 5 - Christo, do you hear the howling siren? There must be a fire nearby.
- Certainly. See the rising thick smoke.
- The fire seems quite big.
- Watch out! Keep away from the fire trucks which are coming this way.
- 10 - The fire is opposite the Main Post Office. I wonder what is burning.
- It seems that the burning building is the auto-supply store of the Narcoop.
(At the fire)
- 15 - I hope that the gasoline, tires and oil in it don't start to burn.
- Then the fire will become still bigger.
- Why are the firemen, who are moving around, so careful?
- 20 - They must be careful because the gasoline can explode at any moment.
- Look at those on the ladders! They are putting out the fire with big hoses.
- 25 - They always use such hoses at big fires.
- I hope that the neighboring buildings don't catch fire.
- I don't think so. The firemen will control the fire.
- 30 - You are right. No one can foresee what will happen.

-
9. пожарна команда lit. fire company; equipment and men.
10. Какво ли гори? Questions containing the interrogative particle ли besides another interrogative (какъв? кой? къде? etc.) express deliberation. In English ли I wonder
26. дано is a volitive particle - I hope, let's hope.
28. ще ограничат lit. they will limit.

ГРАМАТИКА

THE PRESENT PARTICIPLE

The forms doing, going, singing are called in English present participles.

In Bulgarian the present participle is formed always from the imperfective aspect of the verb. The participle has the special endings щ, ша, шо, ши, which are added to the stem in the following ways:

1. Verbs of the 1st and 2nd groups take the endings ящ or яща when the accent falls on the last syllable of the verb in the present tense:

четá	to read	държá	to hold
четя́щ	reading	държа́щ	holding
спя	to sleep	лежá	to lie
спя́щ	sleeping	лежа́щ	lying
стоя́	to stand	хвърчá	to fly
стоя́щ	standing	хвърча́щ	flying

If the accent does not fall on the last syllable the verbs of the 1st and 2nd groups take the ending ещ:

пе́я	to sing	сви́ря	to whistle
пе́ещ	singing	сви́рещ	whistling
игра́я	to play	мо́ля	to pray
игра́ещ	playing	моле́щ	praying
пия́	to drink	у́ча	to study
пи́ещ	drinking	уче́щ	studying

2. Verbs of the 3rd group take the ending ящ or яща according to the stem vowel.

гле́дам	to look	повта́рям	to repeat
гле́дащ	looking	повта́рящ	repeating
и́двам	to come	вече́рям	to dine
и́дващ	coming	вече́рящ	dining
изли́зам	to go out	у́дрям	to hit
изли́заш	going out	у́дрящ	hitting

LESSON 47

Remarks:

Collocuially the verbs of the 1st and 2nd groups may take the ending e instead of я even if their accent is on the last syllable:

to read reading	чeтá чeтeщ	instead of	чeтjщ	reading
to ring ringing	звѣнjá звѣнeщ	instead of	звѣнjщ	ringing
to stand standing	стóя стojщ	instead of	стojщ	standing

The present participle agrees in gender and number with the noun it modifies.

masc.	чeтjщ ученик	нóсeщ мъж	минáвaщ учитeл	стрéлящ войник
fem.	чeтjшa студeнткa	нóсeшa жeнa	минáвaшa мoмa	стрéляшa жeнa
neut.	чeтjшo мoмичe	нóсeшo дeтe	минáвaшo мoмичe	стрéляшo мoмчe
pl.	чeтjщи хoрa	нóсeщи студeнти	минáвaщи студeнти	стрéлящи oфицeри

The present participle also takes the definite article in the same way as an adjective:

чeтjщ-и-ят	áвтop	глéдащ-и-ят	aмepикáнeц	нóсeщ-и-ят	хлeбáр
чeтjщ-и-я	студéнт	глéдащ-и-я	бългapин	нóсeщ-и-я	войник
чeтjшaтa	жeнá	глéдашaтa	жeнa	нóсeшaтa	мáйкa
чeтjшoтo	мoмичe	глéдашoтo	дeтe	нóсeшoтo	мoмичe
чeтjшитe	бръснáри	глéдашитe	учитeли	нóсeшитe	млeкáри

Usage of the Present Participle

The present participle shows an action which occurs at the same time as the action of the main verb in the sentence.

1. Майката гледа играещите деца.	The mother watches the playing children.
Майката гледаше играещите деца.	The mother was watching the playing children.
Майката ще гледа играещите деца.	The mother will watch the playing children.
2. Чуваш ли виещата сирена?	Do you hear the howling siren?
3. Той видя издигащия се гъст дим.	He saw the thick smoke going up.
4. Ние видяхме идващата отляво пожарна команда.	We saw the fire company, coming from the left.
5. Горещото здание е автомобилният склад на Наркооп.	The burning building is the automobile warehouse of Narcoop.
6. Движешите се наоколо пожарници бяха много внимателни.	The firemen moving around were very careful.
7. Духащият вятър е опасен.	The wind which is blowing is dangerous.
8. Вие ще видите играещите тимове.	You will see the teams playing.
9. Ти видя стрелящия войник, нали?	You saw the soldier, firing, didn't you?

The present participle is used mainly in the written language, it is not often used in colloquial language. Educated people use it usually in formal speech. In the colloquial language this construction is replaced by a subordinate clause.

Instead of:

Той вижда издигащия се дим.

Ние видяхме идващата отляво пожарна команда.

Майката гледа играещите деца.

Духащият вятър е опасен.

Colloquial use:

Той вижда дима, който се издига.

Ние видяхме пожарната команда, която идваше отляво.

Майката гледа децата, които играят.

Вятърът, който духа, е опасен.

— Много ви е солена лимоната, другарю!

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Present Active Participle

1.

Войникът, който минава, е
американец.
Какъв е минаващият войник?

Минаващият войник е амери-
канец.

Минаващият войник е амери-
канец.

Войникът, който минава, е
американец.

Какъв е войникът, който минава?
Американец ли е войникът, който
минава?
Американец ли е минаващият войник?

Войникът, който минава по улицата,
е американец.

Войникът, който минава сега по
улицата, е американец.

Американецът, който вървеше вчера
в 7 ч. по улицата, беше г-н...

Аз чувам сирената, която вие.

Аз чух сирената, която виеше наблизо.

Ние видяхме дима, който се издигаше.

Аз виждам гъстия дим, който се издига.

Той се пази от пожарната команда, която
идва насам.

Те се пазеха от пожарната команда,
която идваше бързо към нас.

Изглежда, че зданието, което
гори, е автомобилният склад.

Защо са толкова внимателни пожарникарите,
които се движат наоколо?

Ние слушахме децата, които пееха.

Аз гледах детето, което спеше.

играеше
четеше

2.

Г-н Х....., попитайте г-н Б....., какъв е войникът, който минава.

Ученикът Х: Г-н Б....., какъв е минаващият войник?
Ученикът Б: Войникът, който минава, е американец.

Г-н....., попитайте г-н Б....., какъв е учителят, който седи.
.....какъв е влакът, който пристига
заминава

параходът който плува
влиза в пристанището
идва насам

димът, който се издига наблизо
кое е зданието, което гори
какви са пожарникарите, които се движат наоколо
кой е студентът, който седи до прозореца
каква е лодката, която минава
коя е жената, която идва насам
кое е момичето, което пее
коя е американката, която играе на карти

дали чува сирената, която вие
дали е чул сирената, която виеше
дали може да види зданието, което гори
дали са внимателни пожарникарите, които се
движат наоколо
дали му харесва жената, която свири на пиано
дали познава момичето, което идва насам
дали гледа войниците, които минават сега
по улицата

и т. н.

3.

Г-н Х....., попитайте г-н Б..... какъв е минаващият войник.

Ученикът Х: Г-н Б....., какъв е войникът, който минава?
Ученикът Б: Минаващият войник е американец.

/Да се продължи по този начин, като се използват горните упраж-
нения./

ЧЕТИВО

Стоян беше много доволен, че издържа изпита си по анатомия. Затова той покани брат си Христо да го заведе на кино. Като вървяха към киното, те чува виещата сирена на пожарната команда. В същото време те видяха издигащ се наблизо гъст дим. Пожарът изглеждаше доста голям. Беше някъде около пощата. Те тръгнаха към мястото на пожара. Като пресячаха улицата, те видяха идващата към тях пожарна команда. Трябваше да се пазят от нея.

Те предполагаха, че горящото здание може би е автомобилният склад на Наркооп. Мислеха, че ще се запалят бензинът, гумите и маслата на склада. Затова вярваха, че пожарът ще стане още по-голям, ако не успеят да го изгасят навреме.

Когато дойдоха при пожара, видяха движещите се наоколо пожарникари. Те бяха много внимателни, защото бензинът в склада можеше да се запали всеки момент. Някои от тях се качваха по стълби. Те гасяха огъня с вода от големи маркучи. Всички пожарникари, гасещи огъня, носеха специални дрехи.

Духаше силен вятър. Сградите наоколо можеше да се запалят, ако вятърът не спреше атова пожарникарите бързаха да ограничат огъня.

Наоколо се бяха събрали много хора. Работници от склада помагаха на пожарникарите да изнесат бензина, гумите и маслата. Малко след това вятърът спря и пожарникарите успяха да изгасят огъня.

Брей! Колко ли от тях са магазинери!...

ИПЕБОД

1. With whom is he talking? He's talking with the American (woman).
He often talks with her.
2. With whom are you going to the movies tonight? With me or with him? I'm going neither with you nor with him. I'm going with them.
3. Did you take the book from us? Yes, I did take it from you.
4. Why don't you order a few veal chops for me? It is already too late for that. I've ordered fried chicken for you and lamb roast for me.
5. First come, first served.
6. Because of her there is no room for me in the compartment.
7. To whom did I tell that, to him or to her? You told that to him, not to her.
8. Did you send him a wire? No, I didn't send a wire to him. I sent one to them.
9. Who needs money, he or she? She doesn't need any money, but he does.
10. Whom did you invite for Christmas, Christovs or Mr. Ivanov? We invited them, not him.
11. Whom is he going to defend, Mrs. Penev or Ivanovs? He's going to defend them, not her.
12. She is waiting for us, not for you.
13. We have two horses. The horses are beautiful.
14. The Bulgarian kings were strict, but just.
15. I like her, not him.
16. You're sitting in front of me, not behind me.
17. I saw the king. He was driving a car.

ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

1. От какво беше много доволен Стоян?
Стоян беше много доволен от това, че беше издържал изпита си по медицина.
2. Къде искаше да отиде Стоян, след като издържа изпита си?
След като издържа изпита си, той искаше да отиде на кино.
3. Сам ли отиде Стоян на кино?
Не. Той отиде на кино с брат си Христо.
4. Какво чуха двамата, като вървяха към киното?
Като вървяха към киното, двамата чуха виещата сирена на пожарната команда.
5. Какво видяха те?
Те видяха издигащ се гъст дим.
6. Защо се издигаше гъст дим?
Защото някъде имаше пожар.
7. Какъв изглеждаше пожарът?
Пожарът изглеждаше голям.
8. Къде беше пожарът?
Той беше срещу пощата.
9. Накъде тръгнаха двамата братя?
Двамата братя тръгнаха към пожара.
10. Какво видяха те, като пресичаха улицата?
Като пресичаха улицата, те видяха идващата пожарна команда.
11. Какво трябваше да правят, когато видяха идващата пожарна команда?
Когато видяха идващата пожарна команда, те трябваше да се пазят от нея.
12. Знаеха ли те кое беше горящото здание?
Не. Те предполагаха, че горящото здание може би беше автомобилният склад на Наркооп.

13. Какво мислеха Стоян и Христо?
Те мислеха че бензинът, гумите и маслата в склада ще се запалят.
14. Какво мислеха те за пожара?
Те мислеха, че пожарът ще стане още по-голям, ако пожарникарите не го изгасят на време.
15. Какво видяха те, когато дойдоха при пожара?
Когато дойдоха при пожара, те видяха движещите се наоколо пожарникари.
16. Как работеха движещите се около пожара пожарникари?
Движещите се около пожара пожарникари работеха внимателно.
17. Защо бяха много внимателни движещите се около пожара пожарникари?
Те бяха много внимателни, защото бензинът можеше да се запали.
18. Какво правеха някои от пожарникарите?
Някои от тях се качваха по стълби.
19. Какви дрехи носеха гасещите огъня пожарникари?
Те носеха специални дрехи.
20. С какво гасяха те огъня?
Те гасяха огъня с вода от големи маркучи.
21. Какъв вятър духаше?
Духаше силен вятър.
22. Какво можеше да стане, ако вятърът не спреше?
Ако вятърът не спреше, сградите наоколо можеше да се запалят.
23. Защо мислеха братята, че сградите можеше да се запалят?
Те мислеха, че сградите можеше да се запалят, защото вятърът носеше огъня към тях.
24. Какво правеха пожарникарите поради това?
Те бързаха да ограничат огъня.

25. **Зашо бързаха пожарникарите да ограничат пожара?**
Те бързаха да ограничат пожара, защото сградите наоколо можеше да се запалят.
26. **Какво не можеха да предвидят двамата братя?**
Те не можеха да предвидят кога пожарникарите ще могат да ограничат пожара.
27. **Зашо се бяха събрали наоколо много хора?**
Наоколо се бяха събрали много хора, защото искаха да гледат пожара.
28. **Какво правеха работници от склада?**
Работници от склада помагаша на пожарникарите да изнесат бензина, гумите и маслата.
29. **Зашо пожарникарите успяха да изгасят бързо пожара?**
Те успяха да изгасят бързо пожара, защото наскоро след това вятърът спря.

Покупки

Купувам двустаен брой, влизане.
7-11-98.
Купувам хубав магнетофон.
7-95-65.
Купувам килим, 7-95-65.
Купувам стая, кухня, самостоятелно, 7-57-20.
Купувам автомобилно ремарке 2 осн. „Емил Берсински“ 3, София, Соколов.
Купувам двустаен апартамент, телефон 8-15-33.
Гърсини бюра, 4-42-31.
Микроскоп купувам, справка тел. 7-73-87 от 16—17 часа
Номератор купувам, „Жданов“ 32.
Спортото
ОТПК „Христо Смирненски“, „Цар Самуил“ 56, тел. 7-36-03, купува от обществено предприятие товарна кола (есентуално „Лиферваген“), 1—1.5 тона.

ДОМАШНА РАБОТА

Part I.

Translate into Bulgarian:

1. Did they drive the automobile here? No, they didn't. They had not repaired it yet, when I got there.
2. When did you drive the car to the garage? I haven't driven it there yet.
3. Can you drive an automobile? No, I cannot, I have never driven an automobile yet.
4. When we went there, they had already cleaned the spark plugs and had changed the oil in the motor. Had they lubricated the chassis? No. They had tightened only the hand brake.
5. When I arrived at the station, the train had already left.
6. She had already gone to bed, when I got back home.
7. When I met him, he had already passed by the gas station and had filled up the tank with gas.
8. I don't know what you are talking about.

Part II.

Tape recording assignment:

1. Record the dialogue to Lesson 47.
2. Tell us about a fire you have experienced.

РЕЧНИК

азбест

азбестов, а, о, и
амине говори много, ами
се пази

анатомия f.

вѣя, е, вих

внимателен, -лна, о, и

гася, ѝ, ѝх

изгася

горя, ѝ, ѝх

гума f.

гъст, а, о, и

данó is a volitive particle

данó не се запáли бензѝнът

данó не вали

движа се, и се, их се

дебел, а, о, и

дим m. with art. димѝт, димá

запáлвам се

запáля се, и се, их се

изглéждам

пожáрът изглéжда дóста

голям

издѝгам се

издѝгна се, е се, ах се

изнáсям

изнесá, é, изнесох, несе

изпóлзвам

комáнда f.

пожáрна комáнда

ли part.

каквó ли горѝ?

маркúч m.

момéнт n.

всéки момéнт

набóколо adv.

насáм adv.

ограничáвам

ограничá, ѝ, ѝх

пáзя, и, их

пáзя се от

пожáр m.

asbestos

but (coll., used for contrast
after a negative sentence)
don't talk much, but look out

anatomy

to scream, to howl

careful

to put out, to extinguish

to burn, to be on fire

tire

thick

I hope; let's hope /start to burn

I hope that the gasoline doesn't

let's hope it won't rain

to move

big, fat

smoke

to start to burn, to catch fire

to seem

the fire seems quite large

to rise

to take out, to carry out

to use

command, crew, company

fire company; fire trucks:

after interrogatives expresses
deliberation

I wonder what is burning

hose

moment

at any moment

around

this way; hither

to control; to limit

to guard

fire

пожарен, рна, о, и
пожарна команда

пожарникár м.
предвиждам
предвидя, и, ях
сирéна f.
склад м.рл. склáдове
стълба f.
трябва да има
поща f.

fire
fire company; fire trucks;
fire engines
fireman
to foresee
siren
supply store; depot; warehouse
ladder; stairs; staircase
there must be
Post Office, mail

РАЗНИ

Жена гледане дете търси Панайотова. „Люботрън“ 45. Г. Лозенец.

СП „Всестрани услуги“ при Софийския градски народен съвет има изключителното право за посредничество при покупко-продажба на недвижими имоти — апартаменти, къщи, вили, магазини, непопадащи по чл. 1 от закона „Игнатиев“ 23.

Заменям едностаен без хол центъра с едностаен директен хол. доплащам, 5-35-83.

Стая центъра мебелирана, свободен наем за сам. може чуждеец, 9-06-37.

Тричленно семейство търси квартира освободен наем за една година. Джамбазови, „Загоре“ 12.

Загубена връзка ключове. Обадете 8-18-28. Възнаграждение.

Търсим вестникопродавци за София. Заплата по шат и прамнално. РЕП, „Париж“ 11-а.

Търся двустаен срещу предстоящ тираж БИБ. Разликата в брой. Есентуално включване нов строеж. Справка 17-19, Македонска, „Стефан Караджа“ 7-а.

GRAMMAR INDEX

The Roman numerals II, III, IV and V indicate the Volumes of this Textbook, while the Arabic numerals refer to their pages.

Accent

- in Bulgarian in general
II 22,23;
- of imperative II 211;
- neuter nouns II 148;
- past tense III 104-106;
- short forms of personal
pronouns: acc. case III 228;
- dat. case IV 172-173.

Accusative Case of

- personal pronouns, short
forms III 228.

Adjectives

- article of - III 138,139;
- ending in H, A, O, M III 170;
- change in gender & number
III 136;
- changing Я to Е III 141;
- definite article for -
III 138,139;
- double HH III 138;
- omission of Б & Е II 137;
- orthography of - indicating
nationality II 19;
- position of - III 140,141;
- stable Е III 137.

Affirmative Form of

- future tense II 175-177;
- past tense III 17-19, 46-48,
77, 77, 104, 106;
- present tense:
 - verbs of the 1st group II
125;
 - verbs of the 2nd group II
103;
 - verbs of the 3rd group II 73;

Article,

- definite of:
 - adjectives III 138,139,170;
 - cardinal numerals IV 84-85;
 - fem. nouns II 76;
 - masc. nouns II 45, 104;
 - neuter nouns III 49;
 - plural III 139, II 76, 149.

Aspect

- and conjugation II 182;
- formation of - II 180;
- in Bulgarian II 179;
- in general II 177, 178;
- perfective of сѢМ III 202;
- usage of perfective - II
209.

Auxiliary Verb

- present tense:
 - affirmative form II 17;
 - interrogative form II 20,21
 - interrogative-negative form
II 47;
 - negative form II 17;
 - perfective aspect of - III
past tense II 19; / 202;
 - position of - in the past
indefinite tense V 19, 20;
 - present tense of - II 17.

Cardinal Numerals IV 10-14;

- special form of - for masc.
gender IV 36-37;
- article for - IV 84-85.

Change of

- consonant sound in:
 - nouns К to И II 46;

- verbs in -жа, -ча, -ша
to за, ка, ча III 19.
vowel sound in:
adjectives Я to Е III 41;
masc. nouns III 79;
neuter nouns II 148.
- Colloquial Pronunciation of
card. numerals IV 10, ss.
- Colloquial Usage of
possessives III 201.
- Conjugation & Aspect
II 122.
- Dative Case of the
personal pronouns, short
form IV 170.
- Declension of
personal pronouns (short
forms), accusative II, 228,
dative IV 170.
- Definite Article of
fem. nouns II 76;
masc. nouns (full art.)
II 45;
masc. nouns (short art.)
II 104;
neuter nouns II 149;
pronunciation of - II 46.
- Degrees of Comparison
comparative III 171-172;
superlative III 172-173.
- Demonstratives V 146-147.
- Dialect Forms of
the personal pronouns
II 16;
the verbs, 1st group
II 125;
the verbs, 2nd group
II 103.
- Double Negation II 127.
- Ending
-М of the verbs, 1st group
II 126.
- Ending of Nouns
feminine II 43;
masculine II 43;
neuter II 44.
- Familiar Form of
personal pronouns II 16;
the verb II 16.
- Feminine Nouns
definite article II 76;
endings II 43.
- For (preposition)
idiomatic translation into
Bulgarian of - II 19.
- Formation of the
imperf. tense IV 138-140;
perf. asp. with suffix H
IV 58;
perf. verbs by means of a
prefix V 51-62.
- Formal Pronoun II 16.
- Future Tense
affirmative form II 175;
interrogative form II 176;
interrogative-negative form
II 177;
negative form II 175;
БЪДА III 202;
СЪМ III 202.
- Gender of Nouns II 43.
- Groups of Verbs II 73.
- Idiomatic Use of Present
tense II 19.

Imperative

formation of - II 210;
accent of - II 211;
irregular forms V 50-51;
negative - II 212;
of perfective verbs II 212.

Imperfect Tense

formation and meaning IV 138-140.
special usage IV 196.

Impersonal Forms

има, няма II 75.

Interrogative Form of the Verb

future tense II 176;
1st group II 125;
2nd group II 103;
3rd group II 74;
past tense III 19;
сѣм II 20.

Interrogative-Negative Form of the Verb.

future tense II 176;
past tense II 19;
present tense II 75.

Irregular Imperative Forms

V 50-51.

Irregular Past Active Participle

V 176-178.

Long Personal Pronouns V 123-

124.

usage of V 124.

Masculine Nouns

article of (full) II 45;
article of (short) II 104;
changing K to II II 44;
ending in ЕИ II 45
ending in plural in A IV 86;
ending in plural in E V 125;
ending of - II 43;

monosyllabic - III 78-80;
plural after numerals IV 14;
plural of - II 44.

MOFA

present tense III 106;
past tense of - III 106;
usage with another verb III 106.

Meaning & Translation of the imperfect tense IV 140.

Monosyllabic Masculine Nouns

accent of III 78-80;
plural III 78;
changing Я to Е III 79;
unchangeable III 80.

Negation

double II 127.

Negative Form of the Verb

1st group II 125;
2nd group II 103;
3rd group II 74; II 17;
imperative II 212;
future tense II 175;
past tense III 19.

Negative Imperative II 212.

Neuter Gender

accent rule II 148;
nouns of - II 147.

Nouns

accent rule of - II 148;
changing K to II II 44;
ending in a vowel II 76;
ending in ЕИ and ИИ;
used after numerals IV 85-86;
feminine II 76;
gender of - II 43;
indicating nationality II 19;
masculine II 43-45;
monosyllabic masculine III
78-80;
neuter II 147.

Numerals
cardinal IV 10-14;
ordinal V 88-91;
special form of the cardinal
numerals for masculine gender
IV 36-37.

Omission of the Personal Pronoun
when used as a subject II 18.

Ordinal Numerals V 88-91.

Orthography
of the def. article II 104;
of nouns & adjectives indi-
cating national origin II 19.

ОТБЕЖЕНА
past tense of - III 107.

Participle, Past Active V 14-16.

Past Active Participle V 14-16.
accent V 15;
change of Я to Е V 16;
formation V 15;
irregular forms V 176-178.

Past Indefinite Tense V 16-19.
formation V 16;
meaning and translation V 40.

Past Perfect Tense V 200-204
formation V 200;
usage V 202.

Past Tense
ending of - III 16;
formation of - III 17-19; 46-48;
verbs of the 1st group
Е to Я III 18;
Е to А III 48;
жа, ча, ша to за, ка, са
III 19; ох III 46, 47;
disappearance of the root
vowel III 48;
of съм III 19;

verbs of the 2nd group III
76-77;
И to Я III 77;
Я to А III 77;
of the verb - взема III-77;
verbs of the 3rd group III 104;
accent of the - III 104-106;
of МОРА III 106;
interrogative form III 19;
negative form III 19;
interrogative-negative III 19.

Perfective Aspect
formation in general II 180;
formation of - by means of a
prefix V 51-62;
with suffix Н IV 58-60;
usage II 209
of съм III 202.

Personal Pronouns
accent IV 172;
accusative case III 228;
dative case IV 170-174;
dialect form II 16;
familiar form II 16;
formal II 16;
insertion of - in the past
indefinite tense V 21,22;
long forms of - V 123,124;
place in general IV 173;
position of the short pers.pron.
in past indef. tense V 21,22;
in past perfect.tense V 203;
short forms III 228;
subjective case II 16;
usage in general IV 170;
usage of - as possessives V
174-176.

Place in the Sentence of the
reflexive pronoun IV 112-113;
short personal pronouns IV 173;

Plural of Nouns
after numerals with the word
души - IV 37;

after КОМКО and НЯКОМКО
IV 14;
ending in a vowel II 76;
ending in ЕИ & ИИ after
numerals IV 85-86;
feminine nouns II 76;
masculine nouns II 44;
monosyllabic masculine nouns
III 78;
neuter nouns II 147-148.

Position of the Short Pers.Pron.
when used as possessives V 176;
when used with the past inde-
finite tense V 21,22;
when used with the past perfect
tense V 203.

Possessives III 200-201
colloquial usage of - III 201.

Present Participle V 226-229
formation V 226,227;
usage V 228, 229;

Present Tense of the Verbs
of the 1st group II 125;
of the 2nd group II 103;
of the 3rd group II 73;
of сѢМ II 20.

Pronunciation of
definite art., masc. gender
II 104;
present tense;
1st group II 125;
2nd group II 103;
3rd person plural of сѢМ
II 16.

Pronouns
personal, subject form II 17;
familiar form II 16;
formal II 16.

Questions
formation of - II 20.

Reflexive Form of the Verb
IV 110-113.

Reflexive Pronouns 110-113
place IV 112-113;
usage of сИ as possessive V
175,176.

Short Art. of Masc. Nouns II 104.

Short Forms of the Personal
Pronouns
accusative case III 223;
dative case IV 170-174.

Since, idiomatic translation
of - into Bulgarian II 19.

Special Form of
the cardinal numerals for
masculine gender IV 36-37.

Special Usage of
imperfect tense IV 196.

Structure of the Simple
Sentence II 17.

Suffix H
used for formation of the
perfective aspect IV 58-60.

Tenses
imperfect IV 138-140;
future II 175-177;
past II 16-19; 46, 48; 76, 77;
past indef. V 200-204; / 104-106;
present II 73, 103.

Usage of the
perf. aspect in present tense
II 209;
pers. pron. dat. case V 170-172;
reflexive pronoun сИ as posses-
sive V 175, 176;
short personal pronouns as
possessives V 174-176.

Verb
the - II 72.

Verbs

changing

K to Ч, Г to Ж II 126;

of the 1st group II 126;

of the 2nd group II 103;

of the 3rd group II 73;

ending M in the 1st group

II 125;

having one form for imperfec-
tive & perfective aspects V

91-94.